

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Lapsevanemate strateegiad kuni 4-aastaste laste ekraanimeedia tarbimise suunamisel

Bakalaureusetöö (6 EAP)

Autor: Kristi Kuuskmann

Juhendajad: Andra Siibak, PhD
Kristi Vinter, MA

Tartu
2011

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....
/Kristi Kuuskmann/

Sisukord

Sissejuhatus	4
1 Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	7
1.1 Lapse areng	7
1.2 Laps ja ekraanimeediumid	9
1.3 Ekraanimeediumid võimalike õppimiskanalitena	12
1.4 Ekraanimeediumite võimalikud negatiivsed mõjud lapse arengule	15
1.5 Lapsevanema rolli käsitlus seoses väikelaste ekraanimeediumite tarbimisega	18
1.6 Uurimisküsimused	21
2 Meetodi kirjeldus ja valim	22
2.1 Meetod	22
2.2 Valim	23
3 Uuringu tulemused	25
3.1 Väikelapsele lubatud ekraanimeediumid	25
3.1.1 Kodus kasutatavad ekraanimeediumid	25
3.1.2 Lapse poolt kasutatavad ekraanimeediumid	26
3.1.3 Lapse ekraanimeediumite kasutamise praktika	28
3.1.4 Lapsele vaatamiseks sobiv sisu	34
3.2 Lapsevanema poolne juhendamine	36
3.2.1 Koos vaatamine ja arusaamise kontroll	36
3.2.2 Aja piiramine	39
3.2.3 Lapsevanematepoolsed piirangud ekraanimeediumite sisule	41
3.3 Lapsevanemate põhjendused ekraanimeediumite võimaldamisel lapsele	43
4 Järeldused ja diskussioon	46
4.1 Millised on väikelaste ekraanimeediumite kasutuspraktikad?	46
4.2 Milliseks hindab lapsevanem enda kui suunaja rolli lapse ja ekraanimeediumite vahendajana/tõlgendajana?	47
4.3 Millised on lapsevanemate põhjendused väikelapsele ekraanimeediumite jälgimise/kasutamise lubamisel?	48
4.4 Diskussioon	48
4.5 Meetodi kriitika	51
5 Kokkuvõte	52
6 Summary	54
7 Kasutatud kirjandus	56
8 Lisad	58
Lisa 1 Süvaintervjuu küsitluskava	58
Lisa 2 Intervjuu 1	61
Lisa 3 Intervjuu 2	67
Lisa 4 Intervjuu 3	73
Lisa 5 Intervjuu 4	79
Lisa 6 Intervjuu 5	84
Lisa 7 Intervjuu 6	89
Lisa 8 Intervjuu 7	94
Lisa 9 Intervjuu 8	99
Lisa 10 Intervjuu 9	104
Lisa 11 Intervjuu 10	108

Sissejuhatus

Meedia omab praeguses ühiskonnas inimeste eludes varasemast olulisemat rolli. Meedia vahendusel jõuavad meieni paljud meid ümbritsevas maailmas toimuvatest sündmustest ja suur hulk informatsioonist. Ka väikelaste eludes omab meedia võrreldes varasemaga suuremat tähtsust. Erinevate ekraanide jälgimine algab juba imikueas, beebidele tehakse spetsiaalselt neile suunatud sisuga saateid, internetilehekülgi, telekanaleid. Mitmed autorid (Rideout & Hamel 2006; DeLoache & Chiong 2009; Linebarger & Vaala 2010) on täheldanud, et viimase kümnendi jooksul on hakatud tunduvalt rohkem tootma spetsiaalselt väikelastele suunatud sisuga programme erinevatele ekraanimeediumitele, millest tulenevalt on märgatavalt suurenenud ka aeg, mida mudilased neid meediate jälgides veedavad. Näiteks Linebarger ja Vaala (2010) hinnangul veedavad väikelapsed Ameerikas ekraanimeediate vaadates 1-2 tundi päevas ehk võib öelda, et ekraanilt programmi jälgimine on saanud osaks nende igapäeva elust.

Anderson & Hanson (2010) arvates on see juba väljakujunenud arvamus ja arusaam, et lapsed tahavad ja võimalusel ka vaatavad telekat. Tulenevalt programmivaliku suurenemisest ja ka ekraanimeediumite valiku laienemisest on aga oluline mõista, et väikelapsed on meediamõjudele palju avatumad kui täiskasvanud. Anderson ja Hanson (2010) märgivad, et alles umbes 13. eluaastaks kujuneb lapsel välja täiskasvanuga samaväärne võime tõlgendada ja mõista ekraanilt nähtut. Kuid samas hakkab meedia mõjutama laste käitumist ja arusaamu elust nende ümber juba tunduvalt varem. Selleks, et minimeerida võimalikud ekraanimeediumite programmist tulenevad negatiivsed mõjud väikelapse arengule, on oluline täiskasvanu poolne juhendamine selles uues meedia-rikkas maailmas. Lapsevanema rolli olulisust lapse ekraanimeedia kasutamise suunamisel on välja toodud väga paljudes uuringutes (Patzlaff 2003; Rideout & Hamel 2006; Wilson 2008; DeLoache & Chiong 2009; Anderson & Hanson 2010; Linebarger & Vaala 2010).

Käesolevas bakalaureusetöös uurib autor, millised on lapsevanemate strateegiad kuni 4-aastaste väikelaste ekraanimeediumite tarbimise suunamisel. Antud teema uurimine on oluline, kuna seni puudub veel ühtne selge arusaam, millised võivad olla mõjud väikelapse arengule erinevatest programmidest ja ka see, kui palju väikelaps õpib ekraanilt nähtust. Kuid selge on, et lapsevanematel on ekraanimeediumitest tulenevate võimalike negatiivsete mõjude minimeerimise juures täita oluline roll. Lapsevanemate endi nägemuse ja arusaama uurimine väikelapse ja ekraanimeediumite vahelisest suunaja rollist annab ülevaate, kas lapsevanemad on teadlikud enda osatähtsusest ja hindavad seda adekvaatselt. Lapsevanemate roll on oluline eelkõige selleks, et aidata lapsel areneda teadlikuks ja oskuslikuks meedia tarbijaks.

Klassikalist kirjaoskust nõudvad meediumid väikelapsi nii väga ilmselt ei paelu, sest üldiselt väikelapsed ei ole veel omandanud lugemisoskust neljandaks eluaastaks. Kuid ekraanimeediumite

puhul on sõnum peamiselt edastatud pildi ja heli kujul, mis muudab ekraanimeediumid väikelastele atraktiivsemaks, sest sõnum on nähtav, kuuldav. Kuid isegi sellisel kujul edastatud sõnumeid tuleb osata mõista ja tõlgendada, seda oskust nimetatakse meediakirjaoskuseks. Meediakirjaoskust on defineerinud paljud autorid. Antud töös lähtutakse Ofcomi (*Communication Act 2003* reguleeriv organ) definitsioonist, millele viitavad Dr. Kondo ja professor Steemers (2007) artiklis „*Can Television be good for Children?*“. Ofcomi defineerib meediakirjaoskust kui: 1) oskus kasutada erinevaid meedieid ja olla suuteline mõistma edastatavat informatsiooni 2) samas ka võime kriitiliselt analüüsida meedia sisu/informatsiooni 3) samuti võime ise sisu luua ja 4) suutlikus hinnata ja kontrollida, milline sisu on vaatamiseks ebasobiv. Kuna väikelastel puudub meediakirjaoskus, on lapsevanematel laste meediakirjaoskuse kujundamisel ja arendamisel ning läbi selle ekraanimeedia võimalike negatiivsete mõjude vähendamisel oluline roll. Seda eelkõige põhjusel, et peamine kokkupuude erinevate ekraanimeediumitega kuni 4-aastaste väikelaste eludes toimub kodus. Tulenevalt sellest ongi oluline välja selgitada, millised on lapsevanemate strateegiad väikelaste ekraanimeediumite tarbimise suunamisel.

Eestis on meedia mõjusid laste igapäevategemistes uurinud näiteks Kristi Vinter, Andra Siibak ja Kristiina Kruuse (2010), kes viisid 2009. aasta novembris läbi fookusgruppintervjuud lasteaiadepetajatega, milles osalenud lasteaiadepetajad kinnitasid üksmeelselt, et nende hinnangul on lapsed aktiivsed meediatarbivad ning lasteaiadepetajad võib igapäevaselt märgata mõjutusi, mis tulenevad lasteaiadepetajate arvates just meediast. Kuigi küsimused ekraanimeediumite mõjust ja tarbimisest väikelaste seas on üha aktuaalsemad, ei ole Eestis veel läbi viidud uuringut, mis annaks ülevaate sellest, kui palju aega alla nelja-aastased lapsed veedavad ekraanimeediumite ees ja milliseid saateid nad vaatavad.

Antud töös uuritakse lapsevanemate strateegiaid järgnevate ekraanimeediumite suhtes: televiisor, arvuti, DVD, VHS ja videomängukonsoolid. Ekraanimeediumite valikul lähtus töö autor eelkõige Victoria Rideout'i ja Elizabeth Hamel'i (2006) kirjeldatud Ameerikas läbi viidud uuringust, mille raames uuriti samu elektroonilisi meedieid imikute, väikelaste ja nende vaemate eludes. Samuti ka sellest, et Alison Cleveland ja Tricia Striano (2008), tuginedes tervele reale teistele uurijatele, viitavad, et ekraanimeediumite, eriti televiisori, kasutamise sagedus on järjest suurenenud väikelaste seas.

Bakalaureuse töö raames viidi läbi semi-struktureeritud süvaintervjuid kümne lapsevanemaga ja transkriptsioonid intervjuudest analüüsiti *cross-case* ehk vertikaalanalüüsi meetodil. Töö eesmärgiks on välja selgitada, kas lapsevanemad ise näevad endal rolli lapse ekraanimeedia tarbimise suunamisel. Lisaks üritatakse välja selgitada ka seda, milliste tegevustega lapsevanemad väikelapse ekraanimeediumite tarbimist suunavad, kontrollivad. Töö autor lähtub seisukohast, et ekraanimeedia

võib omada väikelapse arengus nii positiivset kui ka negatiivset rolli. Eeldatakse, et ekraanimeediumite programmide mõjud sõltuvad nii väikelapse poolt tarbitava ekraanimeedia programmi sisust kui ka ajast, mis väikelaps veedab ekraanimeediume jälgides. Samuti ka sellest, kas laps vaatab meediumi üksi, ilma kontrollita või kellegi juhendamisel.

Käesoleva bakalaureusetööga üritab autor leida vastused järgnevale kolmele uurimisküsimustele:

1. Millised on väikelaste ekraanimeediumite kasutuspraktikad?
2. Milliseks hindab lapsevanem enda kui suunaja rolli lapse ja ekraanimeediumite vahendajana/tõlgendajana?
3. Millised on lapsevanemate põhjendused väikelapsele ekraanimeediumite jälgimise/kasutamise lubamisel?

Bakalaureusetöö jaguneb neljaks põhiosaks. Esimene osa annab ülevaate erinevatest seisukohtadest seoses ekraanimeediumite mõjudega väikelastele. Välja on toodud erinevad uuringud ekraanimeediumite mõjudest väikelastele, mis keskenduvad nii võimalikele positiivsetele kui ka negatiivsetele mõjudele, mis võivad väikelastele ekraanimeediumite vaatamisest tuleneda. Teine osa kirjeldab töö metoodikat ning valimit. Uurimuse kolmandas osas teeb autor kokkuvõtte läbi viidud süvaintervjuudest, kirjeldab uuringu tulemusi ja annab vastused uurimisküsimustele, tuginedes intervjueritavate vastustele. Neljandas, järelduste ja diskussiooni peatükis, annab autor hinnangu uurimismeetodile ja küsitluskavale. Töö lõpuosas on diskussioon uuringutulemuste põhjal ja uuringu põhijäreldused. Töö lisadest leiab intervjuu kava ning läbi viidud intervjuude transkriptsioonid.

Heade ja väärt nõuannete eest tänan enda töö juhendajaid Kristi Vinterit ja Andra Siibakut.

1 Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Järgnevat töö osades antakse ülevaade lapse arengust, samuti seisukohtadest seoses väikelaste ja ekraanimeediumitega. Tuuakse välja arvamused seoses ekraanimeediumitest õppimisega ja ka võimalikud negatiivsed mõjud, mida seostatakse ekraanimeediumitega. Lisaks käsitletakse lapsevanemate osatähtsust ekraanimeediumite ja väikelaste vahel.

1.1 Lapse areng

George Butterworth ja Margaret Harris (2002) toovad välja rahvaliku arusaama inimese arengustaadiumitest, mille kohaselt jaguneb inimese areng: imikueaks (0-2 aastat), varaseks lapseaks (2-7 aastat), keskmiseks lapseaks (7-12 aastat), teismeeaks (12-19 aastat), täiseaks (19-55 aastat), hiliseks täiseaks (55-70 aastat) ja vanurieaks (70+). Antud töö raames on olulised just need esimesed kaks staadiumit.

Butterworth & Harris (2002) räägivad sellest, et lapse areng on ühteaegu nii bioloogiline kui ka sotsiaalne protsess. Sotsiaalne osa lapse arengust hõlmab kultuuri omandamist lapse poolt.

Väikelapse esimesed õpetajad ja eeskujud on lapsevanemad või siis teised tähtsad täiskasvanud lapse elus. Inimlapse areng imikust täiskasvanuks käib staadiumite kaupa. Vastsündinu on abitu ja hakkab järjest omandama uusi oskusi. Iga uue oskuse omandades on laps valmis liikuma edasi järgmisesse staadiumisse. Lapse arengut saab uurida nii sotsiaalse, intellektuaalse kui ka füüsilise arengu võtmes (Butterworth & Harris 2002). Antud töö jaoks on eelkõige oluline lapse intellektuaalne areng, ehk siis kognitiivne areng.

Kahekümnenda sajandi suurteks lapse arengu-uurijateks peetakse kolme arengupsühholoogi: šveitsi psühholoog Jean Piaget, vene psühholoog Lev Vögotski ja inglise lastepsühhiaater John Bowlby (Butterworth & Harris: 2002).

Suurimat mõju tänapäeva arusaamadele arengust on avaldanud Jean Piaget, kes visandas teooria, mille kohaselt mõtlemine ja kõne saavad alguse imikuea elementaarsetest tegudest, tajudest ja matkimisest (Butterworth & Harris: 2002). „Piaget’ teooria keskne bioloogiline idee seisneb selles, et intellektuaalset arengut võib vaadelda kui evolutsioonilist protsessi“ (Butterworth & Harris: 2002: 38). Intellektuaalse arengu võrdlus evolutsioonilise protsessiga tähendab seda, et hilisemad arengustaadiumid järgnevad varasematele ja iga järgnev tase võimaldab paremini mõista ja analüüsida reaalsust. Läbides erinevaid staadiume jõutakse järjest adekvaatsemate kirjelduste, seletuste ja ennustusteni reaalsuse kohta (Butterworth & Harris: 2002).

Lev Vögotski ideed rõhutasid sotsiaalsete faktorite, eelkõige kultuuri mõju arengukäigule. Eriti

oluline oli Vögotškile kõne. Seda põhjusel, et kõnel on kultuuri kandev roll: keel talletab ja samas kannab ka edasi ajaloolist, sotsiaalsete kogemuste pagasit. Vögotški näeb keeles mõtlemise „tööriista“ (Butterworth & Harris, 2002).

Käesolevas töös on vaatluse all lapsed kuni neljanda eluaastani. Jean Piaget käsitlese kohaselt hõlmab see sensomotoorset ja ka operatsioonide-eelset staadiumi. Neid kahte staadiumit iseloomustavad (Butterworth & Harris, 2002):

- Sensomotoorne staadium – algab sünnist ja kestab kuni 2. eluaasta lõpuni. Selles staadiumis õpib laps maailma tundma läbi füüsiliste tegevuste enda võimete piires. Maailma avastamiseks kasutatakse antud etapis peamiselt meelelundeid. Antud staadium lõppeb keele ja mõtlemise omandamisega.
- Operatsioonide-eelne staadium - 2. kuni 7. eluaastani. Antud etapi nimetus tuleneb sellest, et Piaget hinnangul ei ole eelkooliealine laps veel omandanud päris loogilist mõtlemist.

Neile kahele staadiumile järgnevad:

- Konkreetsete operatsioonide staadium - 7. kuni 12. eluaastani. Antud staadiumis last iseloomustab võime mõelda „konkreetsetest“ probleemidest „siin ja praegu“.
- Formaalsete operatsioonide staadium - 12. eluaastast alates. Antud staadiumit peab Piaget omaseks ainult teatud liiki mõtlemisele arenenud tööstusühiskonna täiskasvanutele. Sellesse staadiumisse jõuavad need teismelised, kes suudavad mõelda abstraktsetest või hüpoteetilistest probleemidest.

Piaget kirjeldatud arengustaadiumid järgnevad teineteisele etteantud järjekorras, kuid seatud vanusepiirid võivad kõikuda. Oluline on, et liikudes järgnevale tasemele säilib lapsel võime kasutada eelmises staadiumis omandatud oskusi ja teadmisi.

Antud töö kontekstis on lähtunud Piaget' arengu staadiumite teooriast. Töö valimisse kuuluvate laste vanus on kuni neli aastat. Esimesel kahel eluaastal on lapse kognitiivseks arenguks vajalik vahetu kokkupuude maailmaga lapse ümbert. Laps õpib asju kombates, katsudes ja sageli ka maitstes. Laps kasutab kõiki oma meeli, et avastada maailma. Selles staadiumis tekkivad lapsel algelisel kujul arusaamad tegude ja tagajärgede vahel. Järgnevas operatsioonide-eelses staadiumis oskavad lapsed juba seista püsti, kõndida, moodustada sõnu ja lihtsamaid lauseid. Lapse mõttemaailm, aga ei ole veel piisavalt küps tegema alati vahet reaalsuse ja ebareaalsuse, fantaasia vahel, millest tulenevalt lapsed, selles vanuses, usuvad veel kohati füüsikaseadustega vastuolulistesse asjadesse. Väga olulisel kohal lapse arenguks neis staadiumites on mäng (Butterworth & Harris, 2002).

1.2 Laps ja ekraanimeediumid

Paljud lapsearengu eksperdid on arvamisel, et kogemused, mida laps saab oma esimese kahe eluaasta jooksul, omavad määravat rolli lapse psüühilises, sotsiaalses, emotsionaalses ja kognitiivses arengus kogu ülejäänud eluks (Rideout & Hamel: 2006). Selle seisukoha toetuseks on näiteks Ameerika Pediaatrite Akadeemia (AAP) (1999, 2001) teinud avaliku avalduse, milles nad soovivad, et alla 2-aastased lapsed ei vaataks televiisorit või videomaterjali. Kuigi AAP avaldus tugines vaid väga limiteeritud uurimuste tulemustel, põhines see eeldusel, et televiisori vaatamine takistab füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja kognitiivset arengut, sest audio-visuaalse materjali hulk on liiga suur ja vaatamine toimub peamiselt küllaltki passiivses olukorras (Lemish 2008, viidatud Dortner & Livingstone 2008 kaudu). Dafna Lemish (2008, viidatud Drotner & Livingstone 2008 kaudu) kirjeldab väikelapsi seoses meediaga kui kogenematuid, piisavate teadmisteta ja kui meediast tulenevatele mõjudele kõige avatumaid vaatajaid, kes sellepärast täiskasvanute poolset kaitset ja juhendamist vajavad.

Seoses meediumite arenguga ja uute meediumite tekkega ja populaarsemaks muutumisega on mure ekraanimeediast tulenevate mõjude pärast laienenud ka uutele ekraanimeediumitele nagu näiteks arvutid, DVD-d ja videomängude konsolid (Rideout & Hamel, 2006). Kuigi lapsevanemad näevad ekraanimeediumite vaatamist peamiselt meeldiva ja mugava ajaviitena, mis ei eelda erilist pingutust ja nõuab tunduvalt vähem kognitiivset aktiivust kui näiteks lugemine, kinnitavad Anderson & Hanson (2010) vastupidist. Nad näevad televiisori, samas ka kõigi teiste ekraanimeediumite kasutamist, kui keerukat kognitiivset tegevust, mis eeldab vaatajalt erilist tähelepanu, arusaamist ja taju ehk siis meediakirjaoskust. Tänapäeva lastel on kokkupuude meediaga praktiliselt hetkest, mil laps sünnib. Isegi kui laps veel otseselt ei vaata, käib ekraanimeedium sageli taustaks täiesti igapäevasele tegevustele (Kondo & Steemers, 2007).

Courage & Howe (2010) juhivad oma uurimuses tähelepanu asjaolule, et vastsündinutel on tegelikult küllaltki vilets silmanägemine. Isegi kolmekuustel imikutel ei ole nägemishaisting veel täielikult välja kujunenud, millest tulenevalt kolmekuuste beebide ekraanimeediumite vaatamise kogemus on vägagi erinev juba vanemate laste kogemusest (Courage & Howe, 2010). Ekraani vaatamise ja mõistmise keerukust imikule kinnitab ka arengupsühholoogiast lähtuv seisukoht, et väikelapse mõtlemine ei ole veel piisavalt süsteemne ja analüütiline. Väga väikestele beebidele pakub optimaalse visuaalse kogemuse reaalsest maailmast saadav visuaalne interaktsioon hooldaja jälgimisest (Courage & Howe, 2010). Isegi siis kui imikute nägemine muutub paremaks, peavad lapsed õppima ekraani vaatamist. Niisiis tulenevalt bioloogilisest ja kognitiivsest arengust on imikutele ekraan vägagi keerukas jälgida, ometi on leitud, et väikelapsed hakkavad või siis

suunatakse ekraanimeediume jälgima juba 9 elukuust (Linebarger & Walker, 2005).

Anderson & Hanson (2010) märgivad, et umbes alles 13. eluaastaks kujuneb lapsel välja täiskasvanuga samaväärne võime tõlgendada ja mõista ekraanilt nähtut. Dr Kaoruko Kondo ja professor Jeanette Steemers (2007) toetavad eelpool toodud arvamust leides, et lapsed ei taju televisiooni samamoodi, nagu seda teevad täiskasvanud. Laste televisuaalsed oskused arenevad samm-sammult vastavalt laste kognitiivsele arengule. „Vanus ja keelelise arengu küpsus määratlevad selle, kuidas laps reageerib ja suhtleb televiisoriga“ (Kondo & Steemers 2007: 2). Samas Schmidt, Pempek, Kirkorian, et al (2008) toovad välja seisukoha, et lapsed ise ei pööra tähelepanu enda jaoks mõistmatutele ja ka täiskasvanutele suunatud programmidele.

Kondo & Steemers (2007) leiavad, et Piaget laste kognitiivse arengu neli staadiumit on kohandatavad ka ekraanimeediumitele:

Sensomotoorne staadium – alla kaheaastased lapsed kogevad oma meelte vahendusel ja tegude tulemusena, et objektid telerist erinevad reaalses elus kogetud esemetest.

Operatsioonieelne staadium – 2. kuni 7. eluaasta. Etapp, mille käigus lapsed omandavad keele kasutuse. Lastel areneb sümboolne mõtlemine, mis võimaldab neil rääkida oma kogemustest televisiooniga.

Konkreetsete operatsioonide staadium – 7. kuni 12. eluaastani. Selles etapis hakkab lastel arenema abstraktne mõtlemine, mis võimaldab lastel mõista meediumi koode. Lapsed on suutelised jälgima ekraanilt edastatavat lugu terviklikumalt.

Formaalsete operatsioonide staadium – algab alates 12. eluaastast. Selles staadiumis on lapsed suutelised mõistma ja tõlgendama ekraanimeediumite sisu sarnaselt täiskasvanutega.

Lemish (Lemish 2008, viidatud Drotner & Livingstone 2008 kaudu) käsitleb sensomotoorset staadiumit ja kirjeldab lapsele iseloomulikku käitumist seoses ekraanimeediumitega antud etapil. Tulenevalt sellest, et väikelapse mõttemaailma sellel perioodil kujundavad lapse meeled ja tegevused, võib laps, õppimaks ekraanimeediumite olemust, näiteks katsuda ekraani kui sealt kuvandub midagi lapsele meeldivat, laps võib plaksutada käsi kuuldes muusikat või mängida televiisorit tööle paneva nupuga. Läbi nende tegevuste saab laps kogemuse sellest, et ekraanilt asjade katsumine ei sarnane reaalsete, füüsiliste asjade katsumisega ja ka seda, et televiisorit saab vastavalt oma soovile lülitada sisse ja välja.

Järgnevas operatsioonieelses staadiumis on lapsed tänu saadud kogemustele suutelised küllaltki

hästi mõistma mõningaid audio-visuaalseid eripärasid ja suudavad eristada žanre (Lemish 2008, viidatud Drotner & Livingstone 2008 kaudu). Kuigi võrreldes esimese staadiumiga on laps juba oskuslikum meedia tarbimises, viitab Lemish (Lemish 2008, viidatud Drotner & Livingstone, 2008 kaudu) samuti sellele, et lapse oskused selles staadiumis on siiski veel puudulikud. Näiteks oskus mõista narratiive, leida sisust olulisim informatsioon, ekraanilt nähtavate tegelaste kirjeldamise oskus läbi karakterile iseloomulike omaduste, erinevate audio-visuaalsete efektide tuvastamine ja eelkõige arusaam sellest, et kõik žanrid on produktsioon, isegi kõige realistlikumad.

Rideout & Hamel (2006) ja Wilson (2008) märgivad, et erinevad ekraanimeediumid mõjuvad vaatajaskonnale erinevalt ja samas vaatavad inimesed neid meedieid erinevalt. Erinevusi annab vaadelda soo, rassi, vanuse, elukeskkonna, sissetuleku ja hariduse võrdluses. Leitud on, et madalama sissetulekuga peredes on väikelaste ekraanimeediumite kasutamine suurem. Samuti veedavad lapsed rohkem aega ekraani ees madalama haridustasemega lapsevanemate puhul (Rideout & Hamel, 2006). Lisaks leiti, et ekraanimeediumite kasutamise erinevused on mõjutatud ka rassist ja etnilisest taustast.

Howard & Roberts (2002) märkisid, et kuigi on teada, et lapsed puutuvad ekraanimeediumitega, eelkõige just televiisoriga, kokku juba enne teist eluaastat ja samuti see, et väikelastel tekkivad juba siis eelistused programmi osas, ei uurita imikueas laste puhul arusaamist programmi sisust. Uuringud nii noorte laste puhul keskenduvad pea-aegu alati televiisorile suunatud visuaalsele tähelepanu uurimisele (Howard & Roberts, 2002). Howard & Roberts (2002) seletavad asjaolu, et kuni kaheaastased lapsed on uurijate poolt nii öelda hüljatud kahe argumendiga: esiteks metodoloogilised raskused. Alla kaheaastastel lastel on raskusi enda lingvistilise väljendamisega, tulenevalt sellest, et neil on keele kasutuse oskus alles omandamisel. Teiseks takistuseks on laialt levinud ja tugev ideoloogiline uskumus, et nii varajane lapsepõlv on puutumatus ja süütuse periood. Howard & Roberts (2002) viisid läbi uuringu milles keskenduti just lapsepoolsetele reaktsioonidele ekraanilt nähtavale programmile. Tulemused erinesid mõneti seni levinud arusaamadest lapse tähelepanu võimest. Nad kinnitasid, et väga väikesed lapsed keskenduvad ühele asjale küll lühidalt ja, et väikelastel näib puudub võime pikaajaliseks keskendumiseks. Kuid samas selgus, et lapsed leidsid ekraanilt nähtud „Teletupsud“ olevat kaasakiskuvad ja laste vaatamist võiks kirjeldada kui vaimustust. Laste vaimustus väljendus erinevalt. Osa lapsi istusid ja vaatasid ekraani väga pingsalt. Samas, kui mõningad lapsed suutsid elevust vaevu ohjata, kuid hoolimata sellest olid ekraani vaatamisele väga keskendunud. Howard & Roberts (2002) leidsid, et, kui programm on lapsele arusaadav ja põnev, suudavad mudilased ekraanilt nähtud programmile keskenduda ja sellest rõõmu tunda.

1.3 Ekraanimeediumid võimalike õppimiskanalitena

Ekraanimeedume nähakse väikelapsele vahendina õppimiseks alles lapse teatud vanusest. Strouse & Troseth (2008), tuginedes erinevatele uuringutele, räägivad alla kolmeaastaste väikelaste video-defitsiidist. See väljendub väikelapse väheses edus õppida ekraanilt nähtu põhjal uusi sõnu, probleemide lahendamist, ennast ära tundma ja uute oskuste imiteerimist – samas näivad need samad ülesanded lastele küllaltki lihtsad, kui informatsioon on edastatud vahetult. Video-defitsiidi mõiste tähistab väikelaste meediakirjaoskuse puudumist ehk seda, et väikelapsed ei suuda ekraanilt nähtavat sisu tõlgendada ja mõista nähtud sisu tähendust sarnaselt täiskasvanutega. Lapse arenev, kuid mitte täielik, arusaam videokujutiste ja teiste elementide sümboolsusest ekraanimeediumite puhul on Strouse & Troseth'i (2008) meelest üheks video-defitsiidi põhjuseks. Õppimist reaalsest, vahetutest kogemustest peavad efektiivsemaks näiteks ka Kirkorian, Wartella & Anderson (2008), kes toovad vahetust kogemusest õppimise edukuse välja kaheaastaste laste puhul.

Linebarger & Vaala (2010) rõhutavad, et ekraanimeedume ei saa vaadata ühtse tervikuna. Ekraanimeediumitele toodetakse erinevat sisu, mida annab kategoriseerida vastavalt ealisele sobivusele. See, kuidas ekraanilt nähtu lapsele mõjub, sõltub väga palju nähtava programmi sisust. Programmi ealise sobivuse olulisust käsitlevad ka Kirkorian, Wartella & Anderson (2008) öeldes, et: „Nii, nagu lapsed ei saa õppida harivast programmist, millele nad ei pööra tähelepanu, nii ei saa nad õppida ka sisust mida nad ei mõista“ (Kirkorian et al 2008: 51). Väikelaste õppimine ekraanimeediumitest toimub edukamalt siis, kui vaadatav sisu on eakohane ja lihtsalt mõistetav. Kirkoriani (2008) järgi peab enamikke, kui mitte kõiki, meediast tulenevaid mõjusid vaatlema seoses meedia sisuga, sest kui uurida meedia mõjusid lapse arenguga seoses, siis olulisem on see, mida lapsed vaatavad, mitte kui palju nad meedume vaatavad. Erinevatest ekraanimeediumitest on võimalik valida programme, mis on sobivad ka väikelastele ja mis negatiivse mõju asemel võimaldavad lapsel õppida ja areneda. Kuid samas toetab ka Kirkorian (2008) arvamust, et alla kaheaastased lapsed omandavad uusi oskusi ja teadmisi edukamalt reaalsest elust.

DeLoache ja Chiong (2009) viitavad uurimusele, mis käsitles väikelaste varajasi arusaamu televiisori kohta. Selle uurimuse käigus küsiti kolmeaastastelt küsimusi nagu „Kui ma paneksin oma käe teleka sisse, kas ma saaksin siis võtta sealt natuke popkorni sulle ja mulle söömiseks või mitte“ (DeLoache et al, 2009) ja „Kui ma pööran selle TV teistpidi, kas vesi klaasist jookseb siis maha või mitte?“ (DeLoache et al, 2009). Lapsed vastasid nendele küsimustele sageli valesti, arvates, et popkorni saab haarata ja et kui telekat pöörata, läheb vesi ümber. Väikelapsed on küll suutelised tegema mõningaid järeldusi ja omandama oskusi ekraanimeediumitest juba küllaltki varajases lapsepõlves, kuid selleks, et ekraanimeediumitest midagi rohkemat õppida, peavad väikelapsed

mõistma ekraanimeediumite sümbolsust. Samuti olema teadlikud sellest, et ükskõik kui reaalne paistab programm ekraanimeediumist, ei ole tegu siiski reaalsusega. Väikelapsed ei ole võimelised eristama ekraanimeediumist näidatavat fiktsiooni tegelikkusest ja seetõttu on ekraanilt nähtav pilt neile sageli sama reaalne kui kõik muu neid ümbritsev. Samuti ei oma nad veel täit arusaama ekraanimeediumitest nähtavate objektide sümbolsuse osas. Ka Ivrendi ja Özdemir (2010) viitavad seisukohtadele, mis leiavad, et lastel on kohati raske teha vahet reaalsuse ja fantaasia vahel, millest tulenevalt võib ekraanilt nähtud mudilasele tunduda reaalse ja sobiva käitumisena ja kanduda üle laste mängudesse.

DeLoache ja Chiong (2009: 1127) kirjeldavad ka teist uurimust, mis viidi läbi kahe- ja kolmeaastaste lastega. Selle käigus vaatasid lapsed videot kahest kõrvuti istuvast täiskasvanust. Kummagi täiskasvanu ees oli erinevat värvi kauss. Üks täiskasvanu sõi enda ees olevast kausist väikesi suupisteid. Teine täiskasvanu ainult imiteeris söömist enda ees olevast kausist samade liigutustega nagu täiskasvanu, kes reaalselt sõi. Selleks, et näha, kas lapsed olid eristanud imiteeringut päris söömisest, pandi kaks täpselt samasugust kaussi, nagu oli kasutatud, videos lapsele ette. Last õhutati valima ühte kaussidest. Mitte kõik kaheaastased ei valinud sööki sisaldanud kaussi. Kuid kahe ja poole ning kolmeaastased valisid just selle kausi, millest nad olid näinud videos inimest söömas. See uurimus näitab, et kuigi väikelaps veel ei pruugi täielikult mõista veel seda, kuidas ekraanimeediumid toimivad, on väikelastel juba varases eas mingis ulatuses võime mõista ekraanilt nähtut ja seda seostada reaalse vahetu olukorraga.

Ka Strouse & Troseth (2008) leiavad, et ekraanimeediumitel on potentsiaal olla väikelastele kanal õppimiseks. Ekraanimeediumitest nähtav pilt võimaldab säilitada ja edastada värve, kujusid ja kujutletavate objektide suhtelisi asetusi. Pilt ekraanilt edastab inimeste käitumist erinevates olukordades, võimaldab jälgida ekraanil olevate isikute näoilmeid ja kehakeelt ning see pilt on küllaltki realistlik. Pildi muudab veelgi ehedamaks sinna juurde kuuluv heli. Heli tähtsust on käsitletud ka Anderson ja Hanson (2010), leides, et suur osa informatsiooni mõistmaks ekraanilt nähtavat edastatakse just heli vahendusel.

Anderson & Hanson (2010) nimetavad arusaamist, et ekraanilt tulev pilt ja sellele taustaks olev heli on omavahel seotud, üheks esmaseks vajaminevaks oskuseks ekraanimeediumi mõistmisel. DeLoache ja Chiong (2009: 1125) kirjeldavad uurimust, mis tõestab, et juba 4kuused imikud suudavad sobitada kokku kuuldava heli ja ekraanilt visuaalselt nähtava pildimaterjali. Katse käigus näidati imikutele kahte filmi kõrvuti ja samas kuulsid imikud heli, mis sobis vaid ühega filmidest. Tulemuseks oli, et 4kuused beebid vaatasid pikemalt filmi, millega heli sobis. Sellest võib järeldada, et oskus luua seoseid heli ja pildi vahel ekraanilt on väga algelisel kujul olemas juba imikueas.

Lapsevanemate usk, et väikelapsed on suutelised ekraanilt nähtavast õppima, on küllaltki levinud põhjendus erinevate ekraanimeediumite vaatamise lubamisele (Barr, 2010; Courage & Setliff, 2010; Linebarger & Vaala, 2010; Howard & Roberts, 2002). Kirkorian, Wartella ja Anderson (2008) nimetavad ühe põhjusena, miks ekraanimeediumid võivad olla vahendid õpetamiseks seda, et sisu saab odavalt ja lihtsalt korrata. Kui laps vaatab sama programmi korduvalt, võib see suurendada arusaamist sisust ja sellega tõenäosust ekraani vaatamisest tulenevale õppimisele.

Paljude väikelastele suunatud videomaterjalide, mängude eesmärk on väikelastele sõnavara õpetamine. Barr (2010: 137-138) kirjeldab 15-24-kuuste lastega läbi viidud uurimust. Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, kas lapsed suudavad televiisorist nähtavad uudsed sõnad kokku sobitada 3D objektidega. Antud uurimuses kasutati tavakaubanduses kättesaadavat väikelastele suunatud videot ja spetsiaalselt uurimuse jaoks valmistatud videoklippi. Uurimuses osalenud lastele näidati objekte viies erinevas olukorras: (1) videoklipp täiskasvanuga, milles täiskasvanu tutvustab uusi esemeid; (2) lastele suunatud video „Teletupsud“, millele loeti uus tekst peale; (3) reaalselt samas ruumis viibiv täiskasvanu viitab ühele viiest uuest esemest, samal ajal kui laps tegevuses aktiivselt osaleb; (4) reaalselt samas ruumis viibiv täiskasvanu viitab ühele viiest uuest esemest, samal ajal kui laps tegevuses aktiivselt ei osale; (5) sõnatu kontrolltingimus, et hinnata, kas väikelapsed on suutelised vaikse 2D-s nähtava pildi sobitama sobiva esemega 3D-s. Antud uurimus pakkus hulgaliselt olulisi tulemusi. Esiteks – kontrolltingimustes kogutud andmed tõestavad, et imikud on suutelised leidma 2D kujutisele sobiva 3D vaste juba 15. elukuul. Teiseks – õppimine videost täiskasvanuga ja aktiivne õppimine koos täiskasvanuga näitasid sarnaseid tulemusi. Kolmandaks – õppimine spetsiaalselt lastele suunatud videomaterjalist oli märkimisväärselt viletsam kui õppimine aktiivselt koos täiskasvanuga, aga samaväärne kui õppimine täiskasvanuga ajal, mil väikelaps tegevuses aktiivselt ei osalenud. Antud uurimusest selgus, et alla 22-kuused lapsed ei õppinud uusi sõnu väikelastele suunatud videomaterjalist, aga olid suutelised õppima uusi sõnu näost-näku suhtluse puhul. Sellest uurimusest võib järeldada, et väikelapsed alates teatud vanusest ja sobiva programmi puhul on suutelised õppima ekraanimeediumitest.

Ekraanimeediumitest tulenevalt väikelaste keelelist arengut toetavad ka Kondo & Steemers (2007). Nad viitavad Naiglese & Mayeux'i järeldusele aastast 2001: teatud tingimustes on lapsed suutelised õppima sõnu ja nende tähendust spetsiaalselt lastele toodetud harivatest programmidest ja seda juba enne teist eluaastat. „Alla kaheaastased lapsed sageli või vähemalt aeg-ajalt juhivad tähelepanu ekraanil olevatele objektidele. Nad küsivad küsimusi ja võivad vaadata kaasahaaravat programmi suure pühendumusega: „naerdes sobivates kohtades ja korrates osaliselt dialoogi““ (Kondo & Steemers 2007: 5). Ka Anderson & Hanson (2010) leiavad, et väikelapsed, juba 6-kuused imikud, on suutelised tuvastama esemeid ja inimesi ekraanil, kuigi ekraanilt vaadatava mõistmine on

väikelapsele üllatavalt keeruline tegevus.

Deborah L. Linebarger ja Dale Walker (2005) viisid läbi longitudinaaluuringu, milles keskendusid väikelaste keelelise arengu uurimisele tulenevalt ekraanimeediumitest. Antud uurimuses toimus väikelaste kokkupuude ekraanimeediumitega juba imikuna, umbes 9 elukuul. Linebarger ja Walker (2005) leidsid, et teatud programmid toetasid väikelapse keelelist arengust ja samas mõningad saated pärssisid lapse keelelist arengut tugevalt. Enamasti oli seos siiski positiivne, erandiks olid „Teletupsud“, „*Sesame Street*“ ja „Barney & sõbrad“, millede puhul ilmes vaatamise ja lapse keelelise arengu vahel pigem negatiivne seos.

Rideout & Hamel'i (2006) uuringus osalenud lapsevanemad kinnitasid, et lapsed on suutelised ekraanilt nähtust õppima näiteks võõrkeeli, numbrite lugemist. Ühe 4- ja 6-aastaste laste ema oli täheldanud, et laps on õppinud mõned sõnad hispaania keelt, kuna lapsevanem ise ei räägi hispaania keelt, oli lapsevanem veendunud, et keeleõpe on toimunud telekast. Veel nimetati näiteks numbrite õppimist, kui teadmist, mille mudilane on lapsevanema hinnangul just multikaid vaadates ära õppinud.

Samuti on lapsevanemad leidnud, et teleri vaatamine on avardanud lapse maailmavaadet, nagu selgus Rideout & Hamel'i (2006) läbi viidud uuringus. Lapsevanemad leidsid, et ekraanilt nähtu on lapses äratanud huvi sama nähtuse vastu reaalses maailmas. Lisaks nägid lapsevanemad ekraanimeediumite vaatamise positiivse küljena seda, et ekraanilt nähtav informatsioon pakub lapsele võimalust näha kaugeid paiku, saada üldisi teadmisi ümbritseva maailma kohta. Samuti leidsid uuringu käigus fookusgruppides osalenud lapsevanemad, et ekraanilt nähtav mitmekülgsus on lapse arengule kasulik, laps kasvab sellest lähtuvalt üles teadmiselega, et olla erinev on normaalne.

1.4 Ekraanimeediumite võimalikud negatiivsed mõjud lapse arengule

Ekraanimeediumite mõjud lapse arengule sõltuvad ekraanilt vaadatava programmi sisust ja ajast, mille väikelaps veedab ekraanimeediumite ees, samuti ka lapse vanusest kokkupuutel ekraanimeediumiga. Näiteks on Ameerika Pediaatrite Akadeemia (AAP) (1999, 2001) teinud avaliku avalduse, milles nad soovivad, et alla 2-aastased lapsed ei vaataks televiisorit või videomaterjali, nimetades ekraani ees veedetud aega kaotatud võimaluseks reaalsest elust õppimiseks ja suhtluseks reaalse maailmaga. AAP seisukoht toetab reaalse, vahetu kogemuse olulisust lapse elus esimesel 2-aastal.

Samas on uurijaid, kes leiavad, et ükskõik millise ekraanimeediumi sisu vaatamine on kuni neljanda eluaastani kahjulik. Üheks nendeks on Rainer Patzlaff. Patzlaff (2003) toob raamatus „Tardunud pilk“ välja terve rea negatiivseid mõjusid, mis tulenevad televisioonist. Patzlaff (2003) seostab televiisori vaatamisega: rasvumist, omaaktiivsuse vähenemist/puudumist, meedia manipulatsiooni,

üksinduse ja eraldatuse suurenemine, ajalõks, ebareaalsuse hirmu, lugemiskultuuri taandumist, sotsiaalse lõhe suurenemist, õppetulemuste halvenemist, telerisõltuvust, vägivalda vaatamisest tingitud vägivaldset käitumist. Kuid sarnaseid negatiivseid mõjusid omistatakse ka teistele ekraanimeediumitele, mille ees tänapäeval lapsed üha rohkem aega armastavad veeta.

Lapse kognitiivne areng esimestel eluaastatel on määrava tähtsusega kogu edasise arengu seisukohalt. Piaget' nimetas seda senso-motoorseks staadiumiks – etapp mil laps õpib end ümbritsevat maailma tundma läbi meelte. Patzlaff (2003) ei kasuta staadiumite mõisted vaid räägib „akendest“ lapse arengus. Need „aknad“ on vanuselised perioodid mille jooksul lapse meeled on lahti välismõjudele. Esimene „aken“ on lahti kolm aastat. Seda arengufaasi peab Patzlaff põhjanevaks. Kui selles faasis jääb lapsele kogemuste ja tegevuste palett piiratuks ei arene välja mitmed närviühendused ja ka aju jääb nii umbes 25 – 30 protsenti väiksemaks (Buzzell 1998, Patzlaff, 2003: 64 kaudu). Esimesel neljal eluaastal omandatakse oskus püsti tõusta, kõndida ja käte koordinatsioon. Hilisemate eluaastate jooksul kujuneb välja kehaliikmete peenmotoorika. Ka nägemisteravus ja plastilis-ruumiline nägemine arenevad kuni neljanda eluaastani. Kuid nagu kehaliikmete peenmotoorika areneb alles peale neljandat eluaastat, vajavad ka silmalihased täisküpsuse saavutamiseks edasisi aastaid (Patzlaff 2003). Veetes aega ekraanimeediumite ees, kaotab laps aga võimaluse tegeleda tegevustega, mis soodustavad nende võimete arenemist. Patzlaff (2003) on toonud võrdluse, et antud vanuses laps on üdini meeleeelund, kes elab kehalise kogemise maailmas, mis on aga väljalülitatud nii kaua, kuni ekraan on sisselülitatud. Sündmused, esemed, inimesed, kohad, mida laps ekraanilt näeb ei aita lapsel areneda ega õppida, sest mudilane ei saa nähtavaid kujutisi kuidagi haarata, puudutada, füüsiliselt tajuda, kompida, mis muudab kogu ekraanimaailma kättesaamatuks ja lapsele pigem segadust tekitavaks.

Ka DeLoache ja Chiong (2009) leiavad, et kui väikelaps vaatab suurtes kogustes ekraanimeediume, siis selle tulemuseks on sotsiaalse interaktsiooni vähenemine väikelapse ja teiste inimeste vahel. Lisaks inimestega suhtlemisele kaotab väikelaps aega ka füüsilise maailma avastamiseks enda ümber. Nende kahe tegevuse vähenemine võib mõjutada loomulikku ajaplaani õppimaks reaalsuse põhilisi iseloomustavaid tunnuseid. „Teleinfo aitab neil vaevalt silmaringi laiendada. Vastupidi, see pole enamiku jaoks liigse kompleksuse, drastilisuse või banaalsuse tõttu viljakas. Uudised jäävad enamikule lastest arusaamatuks või heidutavad neid. Ka reaalse vägivalda kujutamine ning vägivaldaohvrite detailsed pildid rõhuvad lapsi, tekitavad neis hirmu ja tülgaust. Pildid söövivad neile mällu ja jälitavad neid unenägudes,“ (Theunert & Schrob 1995, viidatud Patzlaff, 2003: 70 kaudu).

Patzlaff (2003) leiab, et isegi eakohaseid saateid peaks laps vaatama koos täiskasvanuga. Patzlaff nõustub Ute Benzi terminiga „visuaalselt kirjaoskamatu, mida Benz kirjeldab kui: “Vaatamise

naiivsus, nägemismuljete sõnastamise võime puudumine ning võimetus näha pildi „tasandi“ taha, et ära tunda seost võõra eesmärgi ja avaldatud mõju vahel“ (Benz 1998, viidatud Patzlaff 2003: 69 kaudu).

Patzlaff (2003) on ekraanimõjude suhtes sama meelt Dorothy ja Jerome Singeriga, kes on pühendanud aastakümneid televisiooni mõjude uurimisele lastele. Patzlaff (2003) leiab, et telerivaatamine mõjub negatiivselt mängule, õppeedukusele, lugemisele ja kõne arengule, mis kattub Singer & Singeri järeldustega seoses telemeedia mõjudega: ”Meie uuringud näitavad selgelt, et sage teleri vaatamine ohustab väikelapsi tõsiselt sellega, et nad ei saa maailmast olulisi teadmisi, neil areneb väiksem lugemisvõime, piiratum võime eristada tegelikkust fantaasiast, väiksem kujutlusvõime, pelglik maailmanägemus ning suurem rahutus ja agressiivsus. See kõik viib kohanemiskosteni, kui laps kooli läheb” (Singer & Singer 1992, Patzlaff, 2003: 68 kaudu).

Strouse & Troseth (2008) räägivad aga asjaolust, et sageli ekraanilt nähtu on vastuolus mudilase teadmistega maailmast. Näiteks võib ekraanilt näha loomi rääkimas. Samuti ei ole ekraanil nähtavad sündmused tihti seotud lapse enda kogemustega ja inimesed ekraanil ei reageeri vaatajale. Sellest tulenevalt ei pruugi mudilased oodata, et ekraanilt nähtu võiks olla usaldusväärne infoallikas, mida annaks rakendada ka reaalsuses. Strouse & Troseth (2008) kirjeldavad raskust ekraanilt õppida mõistega video-defitsiit (*video deficit*). Väikelapsed võivad sageli ekraanilt nähtut ekslikult pidada reaalsuseks ja olenevalt sisust võib see neid hirmutada või jääda väikelapsele mõistmatuks. Hoolimata video-defitsiidi olemasolust ei välista nad siiski ka võimalust, et lapsed ekraanilt nähtust suudavad õppida: „Kuigi väikelapse puhul ilmneb video-defitsiit mitmete ülesannete puhul, ei tähenda see veel, et mingisugust õppimist ei toimu“ (Strouse & Troseth, 2008: 264). Ivrendi ja Özdemir (2010) viitavad samuti seisukohtadele, mis leiavad, et lastel on kohati raske teha vahet reaalsuse ja fantaasia vahel, millest tulenevalt ekraanilt nähtud vägivald võib kanduda üle laste mängudesse ka seda juba eelkooliealiste laste puhul.

DeLoache ja Chiong (2009) toovad võimalike negatiivsete külgedena ekraanimeediumite mõjust väikelaste arengule välja ka aspekti, et erinevad väikelastele suunatud programmid ei pruugi täita programmitootjate poolseid lubadusi ja lapsevanemate ootusi positiivsete mõjude osas. Seoses millega muutuvad kõik ostetud videomaterjalid lihtsalt raha raiskamiseks ja nende ainukeseks funktsiooniks võib jääda elektrooniline lapsehoidja.

Sageli on teadlased tundnud muret ka taustaks mängivate ekraanimeediumite mõjudele väikelapsele. Hiljutistest uuringutest selgub, et ligi 40% lapsevanematest tunnistab, et enamasti või alati televiisor töötab nende kodudes, isegi siis kui keegi seda otseselt ei vaata (Courage & Howe, 2010). Schmidt, Pempek, Kirkorian, et al (2008) toovad välja seisukoha varasematest uuringutes, milles viidati

asjaolule, et lapsed ei pööra enda jaoks mõistmatutele ja ka täiskasvanutele suunatud programmidele väga tähelepanu. Ometi võib dünaamiliselt muutuv audiovisuaalne taustaks mängiv ekraanimeedium segada väikeselapse keskendumisvõimet, isegi sellisel määral, et lapse tegevus, millele mudilane seni oli koondanud oma tähelepanu, võib katkeda. Juhul kui tausta televisioon juhib väikelapse tähelepanu mänguasjadega mängimiselt pidevalt ekraanile, siis võib tähelepanu pidev katkestamine viia negatiivse suhteni varajase ekraanimeediumite kokkupuute ja lapse kognitiivse arengu vahel. (Schmidt, Pempek, Kirkorian, et al, 2008). Seda võimalikku negatiivset mõju põhjendavad autorid arengupsühholoogiast tuleneva seisukohaga mängu olulisusest väikelapse arengus. Arengupsühholoogid on seostanud mängu tervisliku kognitiivse ja sotsiaalse arenguga. Läbi mängu arenevad lapsel motoorsed oskused, avastatakse asjade füüsilisi omadusi, omandatakse põhjuse ja tagajärje seoseid. Probleemide lahendamise oskus kasvab samuti läbi mängu. Ka Masur & Flynn (2008) ja Courage & Howe (2010) räägivad asjaolust, et taustaks mängiv programm mõjutab laste ja ka vanemate käitumist. Taustaks mängiv televiisor võib juhtida lapse või siis lapsevanema tähelepanu mängimiselt, suhtlemiselt hoopis ekraanile. Lapse mängud on lühemad ja tähelepanu mänguasjadele väiksem kui televiisor mängib taustaks. Telerit nähakse kui tähelepanu kõrvaletõmbajat.

Seda, et kokkupuude meediaga vähendab lapsevanema ja lapse vahelist suhtlust, leidsid ka Mendelsohn et al. (2008). Mendelsohn et al. (2008) poolt läbi viidud uurimuses sai kinnitust ka uurijate hüpotees, et lapsevanema ja lapse vaheline suhtlus on suurim koos vaadatud hariduslike programmide puhul. Kuid samas selgus sellest uuringust, et koos vaadatavate harivate programmide osakaal, väikelapse meediapäevas, on väga väike. Millest tulenevalt Mendelsohn et al (2008) järeldasid, et ekraanimeediumitest õppimist ei toimu, sest harivast programmist õppimine nõuab lapsevanema poolset strateegiat, koos vaatamise osakaalu suurendamist ja lapsevanema ja lapse vahelist suhtlust. Kui laps ja lapsevanem vaatavad koos programmi, mis ei kvalifitseeru haridusliku programmina, siis vaatamine toimub küllaltki passiivses olekus Mendelsohn et al. (2008). Masur & Flynn (2008) viisid läbi uuringu 11-18 kuuste laste emadega, kokku 48 emaga, saamaks kinnitust varasemates uuringutest leitule. Saadud tulemused kinnitasid juba varem leitud – taustaks mängiv televiisor segab küllaltki sageli nii lapse individuaalset mänguasjadega mängimise aega, kui ka ema ja lapse omavahelist aega mängimiseks.

1.5 Lapsevanema rolli käsitus seoses väikelaste ekraanimeediumite tarbimisega

Sageli lapsevanem suunab ise oma väikelapse ekraanimeediumit jälgima, seda põhjusel, et lapsevanem usub, et laps suudab juba väga varakult õppida televiisorist või arvutist nähtud

programmist (Barr, 2010). Linebarger ja Vaala (2010) järgi on keskmisel kuue kuusel imikul Ameerikas vähemalt neli DVD-d / videot ja 18. elukuuks kasvab DVD-de / videote arv juba üle seitsme. Kaiser Family Foundation viis 2006 aastal Ameerikas rohkem kui tuhande lapsevanemaga läbi telefoniküsitluse ja fookusgruppintervjuud välja selgitamaks 6 kuu kuni 6-aastaste laste ekraanimeediumite kasutamist. Antud uurimuse tulemustest selgus, et 19% alla 2-aastastel lastel on teler oma toas, 40% lastest oskab puldiga ise kanaleid vahetada (Rideout & Hamel, 2006). Rideout & Hamel (2006) toovad välja arvamuse, milles ekraani vaatamine on lapsevanemate hinnangul ohutu tegevus ja hea võimalus sisustada lapsel aega, kui lapsevanemal endal on vaja teha näiteks majapidamistöid. Lisaks annab lapsevanemate hinnangul ekraanimeediume rakendada ka hariduslikel ja kasvatuslikel eesmärkidel, samuti ka distsipliini rakendamiseks (Rideout & Hamel; 2006).

Erinevate uuringute järgi on peamine põhjus, miks lapsevanemad väikelapse ekraani vaatama suunavad, veendumus, et laps õpib ekraanilt nähtust (Barr 2010; Courage & Setliff, 2010). Courage & Howe (2010) arvates on kindla seisukoha puudumine ekraanimeedia mõjude suhtes väikelapsele pannud lapsevanemad olukorda, kus lapsevanem ei hinda ekraanimeediumitest tulenevaid võimalike ohte adekvaatselt ja lubavad lapsel jälgida ekraane juba alates kolmandast elukuust 1 – 2 tundi päevas.

Paljud uurijad (Rideout & Hamel, 2006; Anderson & Hanson, 2010; Wilson, 2008; Patzzlaff, 2003; DeLoache & Chiong, 2009; Linebarger & Vaala, 2010) väidavad, et meediumite mõjul lapsele on lapsevanemal väga suur osatähtsus. Lapsevanema roll on kontrollida, mida laps vaatab, kui palju aega laps veedab ekraanimeediume jälgides, kontrollida, kui palju laps saab aru ekraanimeediumite sisust. Rideout & Hamel (2006) seostavad lapsevanema arusaamu ja hoiakuid ekraanimeediumite suhtes ning harjumusi nende kasutamisel otseselt sellega, milliseks ekraanimeedia tarbijaks kujuneb väikelaps. See, kui palju, millist ja mis sisuga ekraanimeediumi programmi laps vaatab, on tugevalt seotud lapsevanema enda meediakasutusega. Kui lapsevanemad ise vaatavad palju televiisorit ja neile ei meeldi see, kui neid vaatamise ajal segatakse, ostetakse suurema tõenäosusega televiisor lastetuppa. Isad, kellele meeldib mängida videomänge, kasutavad mängimist lastega koosolemise võimalusena. Kuid, kui lapsevanem ise ei usu, et ekraanilt nähtu on lapsele kasulik ja arendav, siis tõenäoliselt lapsevanem seab piirid ekraanimeediumite vaatamisele (Rideout & Hamel, 2006).

Lapsevanemad saavad oma osalusega lapse meedia jälgimist suunates ja kontrollides muuta meediumite mõjud positiivsemaks ja vähendada riske, kirjutavad Kirkorian, Wartella & Anderson (2008). Vanemad saavad kaasa aidata oma laste meedia tarbimise kujunemisele, õpetades lapsi kriitiliselt suhtuma informatsiooni ja vaadates koos lapsega televiisorit ja esitades kontrollküsimusi

nägemaks, kui palju laps aru saab. Sama kehtib ka arvuti, Interneti ja mängukonsoolide kohta. Täiskasvanu ei tohiks lubada lapsel vaadata saateid, lehekülgi Internetis, mängu, mille sisu võib olla lapsele arusaamatu. Võimalikud positiivsed mõjud väikelapsele ekraanimeediumitest õppimise näol ei saa realiseeruda ilma täiskasvanu osaluseta. Patzlaff (2003) leiab, et täiskasvanu peaks alati vaatama telekat koos lapsega, isegi kui tegu on konkreetselt lastele suunatud programmiga: „Lapsel on peaaegu alati küsimusi ja tähelepanekuid, mida ta tahaks täiskasvanuga jagada ning selleks peaks olema ka võimalus, et pildid ei saaks lapses võitu, vaid ta tuleks nähtuga toime ja suudaks seda sisukalt läbi töötada. Peale selle soodustab täiskasvanu sel viisil teadlikku vaatamist ja see on oluline eesmärk, kui lapsest ei taheta teha nürimeelset jõllitajat“ (Patzlaff 2003: 70).

Ka R. Barr (2010) kirjeldab vanemate poolset aktiivset koos vaatamist kui tegurit, mis võib muuta õppimise 2D meediumist ja seoste tekitamise 3D kontekstis lapsele lihtsamaks. Kuna on tõestatud, et ekraanimeediumite sisu tõlgendamine ei ole passiivne ega lihtne tegevus väikelapsele, peaks lapsevanemad leidma aja, et koos lapsega ekraanimeediume vaadata. Lapsevanemapoolne koos vaatamine võib Barr-i (2010) sõnul vähendada video-defitsiiti ja maksimeerida potentsiaali hariduslikule rikastumisele.

Veebilehelt [Kids Health](#) jagab lapsevanematele järgnevad juhised, kuidas lapsevanem saab muuta lapse ekraanimeediumite vaatamise kasulikumaks ja produktiivsemaks:

- Lapsevanemad peaks piirama aega, mida lapsed veedavad ekraanimeediumite ees.
- Ruumis, kus telekas on, peaks olema palju teisi tegevusi nagu pusled, raamatud, mänguasjad, lauamängud, et innustada last teistele tegevustele.
- Lapse toas ei peaks olema telekat, arvutit või videomänge.
- Ekraanimeediumite väljalülitamine söögiajaks.
- Lapsed peaksid suhtuma telekasse, arvutisse, videomängudesse kui privileegi, mitte kui iseeneslikku õigusesse. Ekraanimeediumite kasutamine tuleb alles pärast vajalike toimingute lõpetamist.
- Ekraanimeediumite vaatamise keelamine tööpäeviti.
- Lapsevanema endapoolne positiivne eeskuju läbi lapsevanema ekraanimeediumite kasutuse aja piiramise.
- Luba vaadata, kasutada ainult eakohaseid programme. Enne, kui lapsel lubada vaadata, veenduda eakohasuses.
- Koostada ekraanimeediumite kasutamise graafik. Lapsevanem paneb täpselt paika, milliseid saateid, millal ja kui palju laps võib ekraanimeediumitest jälgida.
- Lapsega koos ekraanimeediumite kasutamine.

- Ekraanilt nähtu üle arutamine. Lapsega enda väärtuste ja hinnangute üle vestlemine.
- Alternatiivsete tegevuste pakkumine ekraanimeediumite vaatamisele, kasutamisele.

1.6 Uurimisküsimused

Käesoleva töö eesmärgiks on välja selgitada, millised on lapsevanemate strateegiad kuni 4-aastaste laste ekraanimeediumite tarbimise suunamisel. Tulenevalt bakalaureusetöö eesmärgist on püstitatud kolm uurimisküsimust:

1. Millised on väikelaste ekraanimeediumite kasutuspraktikad?

Esimese uurimisküsimuse eesmärgiks on välja selgitada, millised ekraanimeediumid leiduvad intervjueeritavatel kodus ja milliseid neist võivad väikelapsed kasutada. Samuti vaadeldakse kui palju aega, millal, kellega koos laps võib veeta ekraanimeediume vaadates, kasutades.

2. Milliseks hindab lapsevanem enda kui suunaja rolli lapse ja ekraanimeediumite vahendajana/tõlgendajana?

Teise uurimisküsimusega püütakse välja selgitada, kas lapsevanem peab vajalikuks kontrollida, mida ja kui palju laps ekraanimeediumitest vaatab. Samuti ka seda kas lapsevanemad lubavad lapsel vaadata ka täiskasvanutele suunatud saateid ja kui kursis on lapsevanem üldse sellega, millise sisuga programme laps vaatab, kasutab.

3. Millised on lapsevanemate põhjendused väikelapsele ekraanimeediumite jälgimise/kasutamise lubamisel?

Kolmanda uurimisküsimusega üritatakse välja selgitada lapsevanemate hinnangud ekraanimeediumite sisule. Plaanitakse välja selgitada, kas lapsevanemad ise hindavad ekraanimeediumite programmi sisu enda lapsele meelelahutuseks või siis võimalikuks õppimiskanaliks.

2 Meetodi kirjeldus ja valim

Järgnev peatükk tutvustab uurimustöös kasutatavaid uurimeetodeid ja annab ülevaate valimist.

2.1 Meetod

Antud teema uurimiseks on käesolevas töös läbi viidud väikesemahuline kvalitatiivuuring. Analüüsiks kasutatav empiiriline materjal on kogutud autori poolt läbi viidud kümne semi-struktureeritud infomandi intervjuude käigus.

Autor valis uurimismeetodiks semi-struktureeritud informandi intervjuu põhjusel, et intervjuu võimaldab koguda infot uuritava teema kohta läbi infomantide tõlgenduse, tunnete, teadmiste, kogemuste seoses uuritava teemaga. Kindlasti on semi-struktureeritud infomandi intervjuu eeliseks ka meetodi paindlikkus, kuna intervjuueeritav saab oma seisukohti ja kogemusi edastada vabas vormis ja oma sõnadega (Vihalemm, 2009). Viimane aga võimaldab vastajal edastada oma tundeid vahetumalt kui seda saaks teha etteantud vastusevariantidega ankeetküsitluse puhul. Samas kui intervjuu on semi-struktureeritud on ka intervjuueerijal võimalus küsida lisaks täiendavaid küsimusi, kui mõni intervjuueeritava poolne vastus nõuab täpsustust (Vihalemm, 2009). Teisisõnu võimaldab nimetatud meetod andmekogumist reguleerida vastavalt olukorrale ja intervjuueeritavast tulenevatele teguritele.

Intervjuude baasküsimustik, semi-struktureeritud küsitluskava, oli sama kõigile lapsevanemate ja on ülesehitatud üldsitemalt konkreetsematele küsimustele liikumise põhimõttel. Intervjuude baasküsimustik on leitav antud töö lisadest.

Intervjuu küsimused jaotusid kolme blokki:

1. Lubatud meediumid – Intervjuueeritavatele esitatavate küsimuste eesmärk on saada üldist taustinformatsiooni peres leiduvate ekraanimeediumite kohta. Samuti välja selgitada, milliseid neist vaatab intervjuueeritava laps. Ühtlasi hõlmab antud blokk ka seda, kui palju ja millal laps vaatab, kasutab erinevaid ekraanimeediume ja millise sisuga programmid on mudilasele vaatamiseks lubatud.

2. Lapsevanema poolne juhendamine – selle küsimuste blokiga on autori eesmärk saada ülevaade sellest, kuidas toimub erinevate ekraanimeediumite kasutamine. Üritatakse välja selgitada, kas lapsevanem vaatab ekraanimeediume koos lapsega või vaatab laps üksi. Samuti soovitakse jõuda lapsevanema enda hinnanguni, lapsevanema osatähtsusest ekraanimeediumite ja lapse vahel. Ning saada ülevaade sellest, kas ja kuidas lapsevanem kontrollib lapse meediatarbimist.

3. Eesmärgid, hinnangud – Selles teemablokis esitatavate küsimuste eesmärgiks on välja tuua, millised on lapsevanema üldised seisukohad seoses ekraanimeediumitega. Saada ülevaade sellest, kas lapsevanem näeb ekraanimeediume pigem kui meelelahutusallikaid, või kanaleid kust laps on

suuteline omistama uusi teadmisi. Milliseid mõjusid näeb lapsevanem meediast.

Intervjuud viidi läbi iga intervjuueeritava eraldi silmast-silma. Intervjuu toimumise ajas leppisid intervjuueerija ja intervjuueeritav kokku lähtudes eeskätt intervjuueeritavale mugavast ajast. Koha valik jäi intervjuueeritava teha.

Autor lindistas intervjuud diktofoniga ja transkribeeris linditused. Kümne lapsevanemaga läbi viidud intervjuusid analüüsi, *cross-case* ehk vertikaalanalüüsi meetodi abil ehk toimus mitme juhtumi samaaegne analüüs, võrdlus (Kalmus, 2009). Eesmärgiks on leida sarnasusi, läbivaid teemasid infomantide intervjuudest. Meetodi eeliseks on võrdluste ja üldistuse tegemise võimalus. Tekstianalüüsi aluseks on autor võtnud uurimisküsimustest lähtuvalt loodud teemakategooriad:

- o Väikelapsele lubatud ekraanimeediumid
- o Lapsevanema nägemus enda rollist lapse ja ekraanimeediumite vahel
- o Lapsevanemate poolsed hinnangud seoses ekraanimeediumitega

Tulemuste esitamisel on nimetatud kategooriate all väljatoodud temaatilised tsitaadid intervjuudest

2.2 Valim

Antud uurimustöö valim on moodustatud homogeense valiku põhimõttel, mille järgi uuritavas sihtrühmas on vähemalt kaks sarnast omadust. Esimeseks valimit iseloomustavaks tunnuseks on, et valimisse kuuluvad Eesti pered, kus kasvab vähemalt üks kuni 4-aastane laps. Teiseks tunnuseks on ekraanimeediumite olemasolu kodus. Elukoha poolest sobivad antud töö valimisse nii maal kui linnas elavad pered.

Antud töö raames on valimi suuruseks kümme intervjuueeritavat. Intervjuueeritavate osalemise ja nõusolekuni jõudis autor suulise info levitamise teel tutvusringkonnas. Tegemist on mugavusvalimiga, kuhu kuulusid neli inimest Tallinnast, kaks inimest Tallinna lähiümbrusest, kaks inimest Tartust ja kaks inimest Tartu lähiümbrusest. Kokku intervjuueeriti kuute ema ja nelja isa. Valimis on neli perekonda, kus peres on kolm liiget – ema, isa ja üks kuni 4-aastane laps. Kaks perekonda koosnevad ühest lapsevanemast ja ühest kuni 4-aastasest lapsest. Ja kolm perekonda on milles kuni 4-aastasel väikelapsel on vanemad õed-vennad. Intervjuueeritavate vanusevahemik jääb 23-36 eluaasta vahele. Kahe uurimustöö raames vastanu (N6 (30) ja M4 (23)) lapsed ei käi veel lasteaias, ülejäänud kaheksa pere puhul käivad lapsed lasteaias.

Tabel 1: Valimi kirjeldus

Vastaja tähis	Pere suurus	Valimisse kuuluva lapse vanus	Vastaja haridus
N1 (29)	3	3	Kõrgharidus
N2 (25)	3	3	Kesk
N3 (36)	5	3	Kõrgharidus
N4 (28)	4	4	Kesk
N5 (26)	3	3	Kõrgharidus
N6 (30)	4	10 kuud	Kõrgharidus
M1 (28)	3	4	Kõrgharidus
M2 (30)	2	3	Keskeri
M3 (27)	2	2	Keskeri
M4 (23)	3	1	Kesk

3 Uuringu tulemused

Käesolev peatükk annab ülevaate bakalaureusetöö tulemustest ja püüab leida vastused uurimisküsimustele. Peatükis tuuakse välja põhiline intervjuudest selgunud ning kõrvutatakse intervjuueeritavate vastuseid. Ülevaatlikkuse eesmärgil on küsimused kodeeritud analüüsikategooriateks ja esitatud alapeatükkide kaupa. Intervjuueeritute tsitaadid on märgitud kaldkirjas ja intervjuueerija küsimused on esitatud rasvases trükis ehk *boldis* ja kaldkirjas.

3.1 Väikelapsele lubatud ekraanimeediumid

Antud peatükis käsitletakse esiteks seda, millised ekraanimeediumid leiduvad intervjuueeritavatel kodus. Järgnevalt antakse ülevaade, milliseid neist kasutab intervjuueeritava laps. Seejärel kirjeldatakse väikelaste ekraanimeediumite vaatamise harjumusi. Esiteks, välja selgitades sagedasemad ajad vaatamiseks, ja teiseks lapsevanemate poolsed kriteeriumid programmi sisule.

3.1.1 Kodus kasutatavad ekraanimeediumid

Intervjuueeritutel oli kõigil kodus kasutusel telekas, DVD-mängija ning arvuti (vt Tabel 2). Alla pooltes perekondades on olemas ja kasutusel ka videomängukonsool. Cleveland & Striano (2008) nimetasid televiisorit populaarseimaks väikelastele lubatud meediumina lapsevanemate poolt, sama tuli välja ka käeoleva töö valimist. Teler on esiteks üks levinuimaid ekraanimeediume vastanute kodudes ja samas ka väikelaste poolt vaadatuim.

Tabel 2: Olemasolevad ekraanimeediumid

Vastaja	TV/Mitu?	DVD	VHS	Videomängukonsool	Arvuti/Mitu?
N1 (29)	+1	+	-	+	+2
N2 (25)	+1	+	-	-	+1
N3 (36)	+1	+	-	-	+
N4 (28)	+2	+	-	-	+2
N5 (26)	+2	+	-	+	+2
N6 (30)	+1	+	-	-	+2
M1 (28)	+1	+	-	+	+ \geq 1
M2 (30)	+1	+	-	-	+
M3 (27)	+1	+	-	-	+1
M4 (23)	+1	+	-	+	+2

Valimi moodustanud perekondadest on kahes perekonnas kasutusel kaks telerit ja ühes perekonnas on televiisor laste toas. Teistes intervjueeritud peredes on kasutusel üks telekas. Sagedasem on, et peres on mitu arvutit. Võrreldes saadud tulemust Courage & Setliff (2010) poolt esitatud andmetega, mille kohaselt Ameerikas on 19% väikelastel televiisor oma toas, võib antud valimi puhul järeldada, et kuigi ühiskond, kus lapsevanemad elavad, on meediarikas, ei ole antud uuringu valimisse sattunud lapsevanemad meediumitega ülerikastanud väikelapse tuba. Tuginedes antud uuringus saadud tulemustele, on televiisor väikelapse toas, pigem harv nähtus.

3.1.2 Lapse poolt kasutatavad ekraanimeediumid

Lapsevanemate vastustest selgub, et lastele lubatud ekraanimeediumite valik on piiratud. Lapsevanemad lubavad mudilastel vaadata peamiselt televiisorit ja DVD-sid. Nii teleka kui ka DVD vaatamine on lubatud kõigi vastajate laste puhul. Tabel 3 annab ülevaate sellest, milliseid olemasolevatest ekraanimeediumitest intervjueeritavate lapsed võivad vaadata või kasutada.

Tabel 3: Ekraanimeediumid mida lapsed vaatavad/kasutavad

Vastaja	Mida vaatab/kasutab
N1 (29)	Telekas. DVD. Arvuti. Videomäng
N2 (25)	Telekas. DVD. (<i>Arvuti</i>)
N3 (36)	Telekas. DVD. Arvuti.
N4 (28)	Telekas. DVD
N5 (26)	Telekas. DVD Videomäng
N6 (30)	Telekas. DVD. (<i>Arvuti</i>)
M1 (28)	Telekas. DVD. Arvuti. Videomäng
M2 (30)	Telekas. DVD
M3 (27)	Telekas. DVD. (<i>Arvuti</i>).
M4 (23)	Telekas. DVD

Arvutid, mida vastanutel sageli oli kodus rohkem kui üks, tuli lubatud meediumina väikelapsele välja poolte vastanute puhul. Kuid hoolimata sellest, et pooltes peredes on arvuti lubatud ekraanimeedium väikelapsele, ei saa rääkida väikelapse poolsest arvutikasutamisest kõigi valimisse kuulunud perede puhul. Mõningatel juhtudel kasutavad mudilased arvutit väga minimaalselt. Seda kasutatakse ainult piltide vaatamiseks koos lapsevanematega. Sellest tulenevalt keskenduti intervjuudes *N2 (25)* ja *M3 (27)* peamiselt televiisori ja DVD-de vaatamisele, kuid arvuti sai lapsele

lubatud ekraanimeediumite tabelisse märgitud kui lapsele lubatud meedium.

Aga kuidas on arvuti kasutamisega? Kas arvuti puhul on olnud vajadus piirata kasutamise aega?

Mkm. Ei. Me ei ole arvutis nii kaua, et peaks piirama. Me vaatame natukene, vaatame pilte ja siis ongi kogu lugu, et seal ei ole kaua üldse. Mingi 15 minutit vaatame võibolla neid pilte. (N2 (25))

Aga arvutit kasutab?

Seda ikka üliharva. Mõned üksikud korrad, millal ta on vaadanud pilte sealt. Muud nagu midagi. No võib vist öelda, et praktiliselt ikkagi ei tee ta seal midagi veel ikka. (M3 (27))

Ka vastanu N6 (30) puhul on arvuti, tulenevalt intervjueeritava vastutusest lapsele lubatud ekraanimeediumite kohta („*Otseselt ei ole me tal midagi keelanud, et ta võib teoreetiliselt neid kõiki kasutada...*“), tabelisse märgitud, kui väikelapsele lubatud meedium, kuigi lapsevanema vastustest ei peegeldunud lapse poolset arvuti reaalset kasutust.

Mängukonsooli omavad kodus alla pooled valimist. Enamikes neis peredes on mängukonsool ka lapsele lubatud. Rideout & Hameli (2006) uuringust selgus et pooltel kuni 6-aastastel lastel Ameerikas on kodus olemas videomängukonsool ja ligi kolmandik lastest on seda ka kasutanud. Nad täpsustasid veel, et mängu olemasolu ja kasutamise tõenäosus on väiksem kuni 3-aastaste mudilaste puhul ja suurem 4-6-aastaste laste puhul. Sama tendents peegeldub ka antud uuringu valimist. Näiteks vastaja M4 (23), kelle laps on alles ühe ja poole aastane, omab kodus küll mängukonsooli, kuid laps seda veel ei kasuta. Läbi viidud intervjuudest selgus, et tulenevalt mängukonsoolide ja mängude kasutamise keerukusest, enamike vastajate laste puhul mängivad lapsed videomänge väga harva ja ainult koos lapsevanematega.

Ja mängudega?

No neid ta mängib ikka väga harva ja kui mängib, siis ikka kas koos minu või issiga. Päris ise ta veel ei oska, et keegi peab ikka aitama. (N1 (29))

Gentile & Walsh (2002) on uurinud video- ja arvutimängude kasutamist Ameerikas 2-17-aastaste laste puhul. Nad leidsid, et 2-7-aastased lapsed mängivad keskmiselt arvuti- ja videomänge ühe tunni päevas. Käesoleva töö käigus kogutud empiirilisest materjalist nähtub, et valimisse kuulnud peredes ei ole mängukonsoolide kasutamine laste jaoks veel eriti haarav tegevus. See, et lapsevanem näeb vajadust mängukonsooli kasutamist lapse puhul piirata, on pigem erand. Ka Rideout & Hamel (2006) poolt korraldatud uuring näitas, et vaid üksikud alla kaheaastased on kasutanud arvutit ja veel harvem on nad mänginud videomänge. Trendi, et vanemad lapsed mängivad videomänge

sagedamini, näikse kinnitavat ka antud uuringu intervjuudest saadud vastused,.

3.1.3 Lapse ekraanimeediumite kasutamise praktika

Telekas ja DVD on valimi moodustanud lapsevanemate vastustest lähtuvalt kõige populaarsemad ja enim vaadatavad ekraanimeediumid väikelaste seas. Kuid samas saadud vastustest jäi mulje, et võibolla ei olegi tegu lapsevanemate poolt kontrollitud suunamisega, vaid nagu mainisid Anderson & Hanson (2010) nähakse ka valimisse sattunud peredes teleri vaatamist tänapäeva ühiskonnas kui iseenesest mõistetavat, igati loomulikku tegevust. Juba vaikimisi eeldatakse, et lapsed tahavad ja võimalusel ka hakkavad televiisorit vaatama. Võibolla tulenevalt sellisest vaikimisi kujunenud arvamusest, ei ole antud valimi lapsevanemad näinud ka vajadust teleri keelamises ja vaatamise mittelubamises. Näiteks N1 (29) kirjeldab televiisori töölepanekut kui rutiinset igapäevast tegevust:

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

See ei olegi enam initsiatiiv, et... seda... see on juba monotone, et õhtul panen Tomi multika tööle ja hakkan süüa tegema. See... see enam ei hõlma aju või noh... see on nagu niimoodi noh täiesti automaatselt, siis ma saan rahulikult süüa teha. (N1 (29))

Lapsepoolset televiisori vaatamist hindavad üle poolte vastanuist igapäevaseks või siis praktiliselt igapäevaseks. Saadud tulemus on kooskõlas Rideout & Hamel (2006) USA-s läbi viidud uuringuga, millest selgus, et 61% alla 2-aastaste ja 88% üle 2-aastaste laste vaatab ekraanimeedume, eelkõige televiisorit, igapäevaselt.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Enam-vähem, nii umbes kuus korda nädalas. (N3 (36))

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Peaaegu iga päev, mõned päevad jäävad vahele. (M1 (28))

Lapsevanemal N4 (28) oli küllaltki raske määratleda seda, kas ta laps vaatab igapäevaselt või mitte, ta pigem hindas televiisori vaatamist oma noorima lapse puhul harvaks:

Harva tegelikult. Siis kui tuju tuleb. DVD-sid vaatab üsna harva. Väga harva tegelikult, üldiselt harva ikka. Siis kui tal meelde tuleb..(N4 (28))

Kuid esitades täpsustava küsimuse selgus, et vaatamine toimub tegelikult neljal kuni viiel päeval nädalas.

OK. Kui tihti teie noorim laps siis hinnanguliselt vaatab telekat? Mitmel

päeval nädalas näiteks?

No, ma arvan, et mingi neljal viiel ta vaatab äkki. (N4 (28))

Vastaja N4 (28) puhul võib hinnangu andmise keerukus tuleneda osaliselt ka sellest, et antud perekonnas on kaks televiisorit, millest üks on laste toas. Näiteks on Gentile & Walsh (2002) leidnud oma uurimuses, et need lapsed, kellel on televiisor oma toas, vaatavad nädalas keskmiselt viis ja pool tundi rohkem televiisorit võrreldes lastega kellel telerit oma toas ei ole. Ameerikas, tuginedes Kaiser Family Foundation uuringule, on ligi kolmandikul perekondadest lapsel magamistoas telekas (Rideout & Hamel, 2006), mistõttu puudub ka lapsevanemal pidev ülevaade, kas lapsed vaatavad reaalselt televiisorit või mitte. Samas oli antud vastanu erandiks valimis, ühegi teise vastanu puhul ei selgunud, et lapsevanemad oleks lapsele eraldi televiisori muretsenud. Kuigi televiisori töölepanemise küsimuse vastusest võib järeldada, et lapsed siiski eelnevalt küsivad lapsevanematelt luba televiisori vaatamiseks:

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Ikka ise paneme, Laura ei pane. Ja no tal vanem õde oskab ka juba ikka panna..noh, et ta tuleb küsib enne ikka muidu. (N4 (28))

Samas viitasid lapsevanemate vastused kohati arvamusele, et see, kui lapse tähelepanu köidab taustaks mängiv ekraanimeedium, ei ole lapsevanema hinnangul arvestatav vaatamine. Vastusest võib järeldada, et laps viibib ruumis, kui lapsevanem vaatab täiskasvanutele suunatud programme, kuid ei jälgi neid pidevalt, vaid vaatab ekraani aeg-ajalt:

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Ei vaata. Ei

Umbes kui sageli ta telekat vaatab? Kas on mingid kindlad päevad?

Nädalavahetustel pigem ainult. Nädala sees nagu eriti ei vaata. See ei ole vaatamine, kui ma vaatan ja ta seal vahepeal vaatab või mööda kõnnib või midagi. (M3 (27))

Mõningad vastanuist leidsid, et lapsi ei huvita ekraanilt tulev täiskasvanutele suunatud programm, kuid ometi nimetasid, et laps vaatab näiteks „Kälimehi“ või „Ühikarotte“.

Lapsevanemate hinnangul veedavad nende lapsed televiisori ees aega 10-15 minutist kuni kolme tunnini. Üle poolte lapsevanematest hindavad siiski aega, mida laps veedab ekraanimeediume vaadates, jäävat ühe tunni ringi.

Ma ei teagi... mingi kolm tundi võibolla. Mõnikord rohkem, mõnikord vähem. (N2 (25))

Ma arvan, et tunni...vähemalt tunni.. ma arvan. Mõni päev rohkem, mõni

päev vähem. (N3 (36))

No üle tunni vast ikka ma arvan. M2 (30)

Tund aega ta suudab korraga seal olla, rohkem mitte. (M3 (27))

Lapsepoolset ekraanimeediumite tarbimist oli lapsevanematel raske hinnata kindla ajalise ühikuga. Pea kõigest vastustest jäi kõlama aja suhtelisus. See võib olla tingitud asjaolust, et lapsevanematel ei ole kehtestatud ekraanimeediumite vaatamise graafikut. Kuigi intervjuudes mainiti korduvalt ühte kindlat lastesaadet – „Saame kokku Tomi juures“ – ei saa läbi viidud intervjuude põhjal väita, et ühegi lapse jaoks oleks see ainuke vaatamiseks lubatud programm. Küllaltki palju vaatavad lapsed ka DVD-sid. Lapsevanemad kasutasid ekraani ees veedetava aja kirjeldamiseks mitmel juhul kahte ajaühikut: programmi ja laste huvi kestvus:

Tal endal ei ole ka, et ta vaatab oma selle Tomi saate ära ja kui sealt ei tule enam midagi põnevat, siis võib selle kinni ka panna, siis ta läheb tegeleb kuskil oma asjadega hoopis. (N1 (29))

Eee.. ta vaatab oma multikad, no ainult ongi need sealt Tomi Annist peamiselt... mis see kestab kuskil mingi tund umbes. Siis kui see läbi saab, et siis nad enam edasi ei vaata. (N4 (28))

No selles mõttes ikka, et kui ta on vaadanud kaks pikka multifilmi, siis ta rohkem ei saa. (N3 (36))

Kui palju oleks liiga palju siis?

No vähemalt jutti ...no vahib oma multika ära, ma ei tea kaua multikas kestab 40 minutit, tund.. no ja siis aitab. (M2 (30))

Intervjuude käigus uuriti lapsevanemate käest, kas lapsevanemate hinnangul erineb ekraanimeediumite vaatamine tööpäevadel ja nädalavahetusel. Samuti ka seda, kas on mingid kindlad väljakujunenud ajad, millal laps vaatab, kasutab erinevaid ekraanimeediume.

Lapsevanemate vastustest selgus, et pooltes perekondades hinnatakse ekraanimeediumite ees veedetavat aega suuremaks nädalavahetustel, mõningatel juhtudel leidsid lapsevanemad, et erinevus puudub ja üksikutel juhtudel vaatab laps lapsevanema hinnangul nädala sees ekraanimeediume rohkem.

Lapsevanemate, kes hindasid ekraanimeediumite kasutamise sageduse suuremaks nädala sees, vastustest võib välja lugeda, et nädalavahetusel veedavad lapsevanemad üldiselt rohkem aega perega koos väljaspool kodu ja lapsevanemal on rohkem aega ja energiat lapsega tegeleda võrreldes tööpäevadega:

Siis on endal ka jõudu rohkem ja seal seda...// ... Aga nädalavahetusel siis on endal ka ju rohkem aega ja mängida ja olla taga, siis seda teleka vaatamist on vähem. (N1 (29))

Sellepärast, et nädalavahetusel me alati teeme mingeid muid toiminguid ja käime kuskil ringi ja. Aga just, et siis, kui me kodus oleme nagu, et...(N5 (26))

Üldiselt tundub olevat nädalavahetus aeg, mil lapsed vaatavad erinevaid ekraanimeediume rohkem. Pooled vastanuist hindasid vaatamist nädalavahetusel suuremaks, kuid samas tõid välja, et ekraanimeediumite vaatamine ei ole alati sama, vaid sõltub nädalavahetusest.

„Sõltub nädalavahetusest, et kui me kuskil ära käime siis mõnes kohas ta ei vaata ei telekat ega arvutit..aga muidu ma arvan, et talvel ta vaatab telekat nädalavahetustel rohkem ja on rohkem arvutis ma arvan... ma arvan nii. Oleneb aasta-ajast ka ja ilmast.“(N3 (36))

Ilmastiku mõju televiisori vaatamisele tuli välja ka N2 (25) vastusest:

Eriti siis, kui veel selline vilets ilm on, et õue ei taha väga minna... mm.. ja siis ka, kui ma ise tahan midagi teha näiteks koristada või mingid muud toimingud, kus on parem, et ta ei ole mul sabas.(N2 (25))

Üldiselt tundub, et lapsevanemad kasutavad televiisorit, ja ka teisi ekraanimeediume, väga sageli lapsele tegevuse pakkumiseks. Intervjuudest tuli välja, et tööpäevadel vaatavad lapsed ekraanimeediume, eelkõige telekat, tavaliselt küll õhtupoolikutel – ajal, mil lapsed on lasteaiast koju jõudnud ja lapsevanem valmistab õhtusööki. Tulenevalt sellest, et mitmed lapsevanemad mainisid lastesaadet „Saame kokku Tomi juures“, saab järeldada, et peamiselt vaadatakse telekat õhtuti, mil algab lasteprogramm ETV2-s (argipäeviti kell 18.00-19.20). Võib öelda, et televiisor on samal ajal kasutusel kui lapsehoidaja, et lapsevanem saaks segamatult tegeleda õhtuste toimetustega, söögi valmistamisega.

Mõningatest intervjuudest tuli välja, et lapsed vaatavad telekat ka hommikuti enne lasteaeda minemist. Kuigi teleka vaatamise aeg on siis lühem ja vaadatakse eelmisel õhtul nähtud lasteprogrammi kordust. Üldiselt tundub hommikune televiisori vaatamine antud vanusegrupi puhul veel harv nähtus. Vähesed lapsevanemad, kes lubavad lapsel telerit hommikul vaadata, kasutavad televiisorit kui motivaatorit, et laps hommikul paremini ärkaks.

No hommikul on sada protsenti. See käib meil ärkamise juurde multikas. (N1

(29))

Siis kui ta üles ärkab, siis vaatab ja... peale lasteaiast tulekut. (N2 (25))

Et siis ta ärkab lihtsalt üles paremini, muidu ta laiskleb voodis, et hommikuti vaatab..aga see on ka kümme – viisteist minutit ja siis meil läheb telekas kinni ja me läheme ära. (N4 (28))

Intervjuudest selgus, et initsiatiiv telerit vaadata tuleb peamiselt laste endi poolt (vt Tabel 4). Kuid teleri panevad tööle enamasti lapsevanemad ise. Rideout & Hamel (2006) töid välja, et nende uuringus osalenud lapsevanemate vastustest selgus, et ligi veerand alla kaheaastastest lastest oskab telerit ise puldiga tööle panna ja ka kanaleid vahetada. Antud valimist ei pane üksi alla kaheaastane laps veel telerit ise tööle.

Tabel 4: Televisori vaatamise initsiatiiv ja kes teleka käima paneb

Vastaja	Initsiatiiv	Kes paneb teleka tööle
N1 (29)		Lapsevanem
N2 (25)	Laps	Lapsevanem
N3 (36)	Laps	Lapsevanem / Laps ise /vanemad lapsed peres
N4 (28)	Vanem õde / Laps ise	Lapsevanem / Laps ise /vanemad lapsed peres
N5 (26)	Laps	Lapsevanem
N6 (30)	Lapsevanem / vanem õde	Lapsevanem / vanem õde
M1 (28)	Laps	Lapsevanem
M2 (30)	Laps	Laps ise / Lapsevanem
M3 (27)	Laps	Lapsevanem
M4 (23)	Lapsevanem	Lapsevanem

Laste arvuti kasutus, nende laste puhul, kes veedavad arvutis aega mängides või videoid vaadates, võib välja tuua ajalise erinevuse. Kõige vähem näib kasutatavat arvutit vastaja N3 (36) laps, kes kasutab arvutit lapsevanema vastuse põhjal ligi 20 minutit järjest:

Ja arvutit kasutab...?

Seal ta tüdineb ise ära... Mingi 20 minutit, ega ta rohkem ei viitsi (N3 (36))

Lapse arvuti kasutust ei tule lapsevanemal piirata, sest lapse enda huvi arvutiekraanilt nähtava tegevuse osas kaob üsna kiiresti. Samas intervjuudest M1 (28) ja N1 (29) selgus, et lapsed võivad arvutit kasutada tund kuni poolteist, siis suunab lapsevanem lapse arvutist muudele tegevustele. Arvuti kasutamine ei ole antud valimi puhul igapäevane. N1 (29) intervjuust selgus, et lapsele meeldib YouTube'is vaadata erinevaid videoid dinosaurustest ja seal on lapsevanem sunnitud ise ütlema, millal on aeg lõpetada, sest laps võiks internetiavarustes dinosaurusi väga pikalt jälgida:

Vot seal on see, et ikkagi mina ütlen, sest need dinosauruse videoid võib lõputult vaadata. Internet on selles mõttes ju lõputu koht, et sealt tuleb ja tuleb. Et seal on ikkagi see, et mina ütlen, et nüüd aitab. (N1 (29))

Ka Rideout & Hamel (2006) tõid välja tendentsi, et üle kaheaastased lapsed on suuremad arvutikasutajad ja videomängude mängijad kui alla 2-aastased lapsed. Tuginedes Rideout'i & Hamel'i (2006) tulemustele võib väita, et huvi arvuti ja videomängude vastu suureneb kolmandast eluaastast. Antud uurimuse tulemused on selle seisukohaga vastavuses. Peredes, kus lapsed kasutavad arvutit ja videomänge rohkem, on lapsed juba nelja-aastased.

Videomängude puhul kahes peres, kus mängukonsoolid olemas on, veedavad lapsed harva aega videomänge mängides. Vähene mängimine tuleneb mängude käsitlemise komplitseeritusest, mõlemal juhul mängivad lapsed alati koos lapsevanematega, sest laste jaoks on mängude mängimine veel liiga keeruline.

Ja mängudega?

No neid ta mängib ikka väga harva, ja kui mängib, siis ikka kas koos minu või issiga. Päris ise ta veel ei oska, et keegi peab ikka aitama. (N1 (29))

Lisaks sellele, et lapsed kuigi tihti neid mängu ei mängi, oli sarnasus ka selles, et mõlemas peres toimub videomängude mängimine peamiselt koos isaga.

Enim aega veedab videomänge mängides vastaja M1 (28) laps, kes intervjuueeritava sõnul mängib mängu mõnel korral nädalas ja kuni poolteist tundi järjest. Intervjuust antud lapsevanemaga selgus, et videomängus näeb lapsevanem ise ühtlasi ka meediumit, mida ta peab lapsele kõige rohkem piirama.

Millise ekraanimeediumi puhul peate piiramist rakendama?

Videomängu. Videomängu võiks ta mängida päris-päris kaua järjest. Telekat ei vaata ta nii kaua järjest ja kui DVD saab ka läbi, siis on loomulik, et pannakse telekas kinni. (M1 (28))

3.1.4 Lapsele vaatamiseks sobiv sisu

Võib öelda, et pea kõigil lapsevanematel on olemas reeglid programmi sisule. Intervjuudest tuli välja, et lapsevanemad peavad väikelapsele sobivaks ekraanimeediumite sisu, mida iseloomustavad märksõnad: eakohasus ja lihtsus:

Eakohaseid. See, et ta aru saab, mida ta teeb või noh, milleks see on...Ja noh, need mängudes, et kui ta ei saa hakkama või ta ei saa aru, mida tegema peab, siis pärast seda, kui ma korra seletan või.. ja ta ikka midagi aru ei saa, siis ma ikka ütlen talle, et see pole sinu jaoks, kasva natuke. (N3 (36))

Sobivaks hinnatakse saateid, mis on kategoriseeritud lastesaadetena, eelkõige multikaid:

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

No multikaid ikka, et tal peamiselt ongi need oma DVD-d mida ta võib vaadata. Kõik, mis ta DVD-de peal on, on OK. Telekat nagu ei tea, sealt ei ole vist väga midagi olnud vaadata minu meelest. (M3 (27))

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Põhimõtteliselt ainult multikaid. Telekat ta vahib iseenesest harva, nagu oma peaga. Kui ta väiksem oli, siis ta vahtis oma reklaame, aga nüüd enam mitte. Et kui ta teleka ees on, siis ta vaatabki oma multikaid. (M2 (30))

Ka tuli lapsevanemate vastustest välja, et lapsed võivad ise valida, mis saadet laps vaatama hakkab, kuid valiku tegemine toimub ainult lastesaadete hulgast. Laps võib valida näiteks, millist DVD-d või lastesaateid telekast ta vaadata tahab. Lapsevanemate vastustest peegeldub, et lapsevanematele on oluline teada lapse poolt vaadatava programmi sisu. Kohati näivad lapsevanemad hindavat sisu sobilikkust tuginedes ainuüksi programmi žanrile. Lubatud on vaadata saateid, mida lapsevanemad ise mingil määral teavad. Näiteks võib tuua taas lastesaate „Saame kokku Tomi juures“, mille puhul lapsevanemad on veendunud, et antud saate sisu on lapsele sobilik.

Ebasobivaks peetakse sisu, mis on lapsevanema hinnangul liiga vägivaldne ja julm väikelapsele vaatamiseks. Intervjuust N4 (28) selgus, et lapsevanem näeb vägivalda vaatamise ja vägivaldse käitumise vahel otsest seost tulenevalt isiklikust tööol (vastaja töötab õpetaja-abina lasteaias) saadud kogemusest. Mis see on ka põhjuseks, miks ta enda lapsel vägivaldseid multifilme vaadata ei luba:

Jah. Minu jaoks on oluline, et oleks tore multikas. Seal, ega..noh, et ei oleks selline vägivaldne ... //... Ma näen ju ise, kui paljud lapsed õpivad nende arvutimängude pealt kõiksugu asju, et ma ei taha, et minu lapsed sedasi teeks. (N4 (28))

Vägivalla töid ebasobiva sisuna välja ka mitmed teised lapsevanemad. Lisaks leiti, et ka liigne märuli vaatamine ei ole väikelapsele sobilik:

No, ma ei taha, et mu laps vaataks väga palju vägivalda näiteks või...(N2 (25))

Kui on ikka vägivaldne arvutimäng siis... või siis videomäng, siis seda ometi ei lase mängida. Või kui telekas näidatakse ka mingit jama, siis sellel pole ka mõtet, et laps näeb. (M1 (28))

Samuti ei pea lapsevanemad enda lapsele vaatamiseks sobilikuks animeeritud multfilme, milles tegelased omavahel võitlevad.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Lastele mõeldud sisuga programme, lastesaateid. Siukseid positiivseid, mitte neid Hiina või Jaapani animaseriaale, kus Digimonid ja Pokemond ja värgid löövad välku välja ja tapavad üksteist. (M1 (28))

Kuid näiteks „Nu Pagadid“ ja „Tom&Jerry“t“, mis mõlemad on tegelikult vägivaldsed multikad, lihtsalt multifilmi tegelasi võib tõlgendada kui armsamaid ja arusaadavaid, hindab üks lapsevanem kui enda lapsepõlvest pärit klassikat ja seoses sellega ilmselt ei näe ka ohtu antud multikates näidatavast vägivallast:

Seal on neid meieaegseid multikaid „Nu Pagadi“ ja mingid Lumivalgekesed ja (naerab) sellised, no ja mis seal veel oli.. no need hästi vanad vene multikad. Ja siis on uuemaid ka „Tom&Jerry“ ja... selliseid julmi multikaid seal ei ole, et mingi tapmine ja siuke nagu TV3 ja Kanal2 pealt tuleb niimoodi, et seal on sellised lõbusamad. Seal selliseid vihaseid multikaid ei ole. (N2 (25))

Intervjuudest sai kinnitust ka, et vägivalla vaatamine ei meeldi väikelastele endile, kuna vägivald hirmutab last.

Lastesaateid ainult. Kõike, mis ei ole vägivaldne ja on lastele. Neid ta

tegelikult ei taha ise ka, ta kardab neid. (N1 (29))

Ta ise kardab ka päris palju multikaid, et selliseid, kus nagu on vägivalda ja on sellised nagu, et hirmutavad. Need ei meeldi juba ju talle endale, et ma ei usu, et siukest peaks laskma tal vaadata. (N1 (29))

Siuksed vihased multikad ei meeldi talle ja ma arvan, et need ei ole talle päris sobilikud. (N2 (25))

Arvuti kasutamise puhul on lastel lubatud valida veebikeskkond lapsevanema poolt heakskiidetud internetilehekülgede hulgast näiteks lastekas.ee oli üks nimetatutest. Kuigi kergelt üllatav oli see, et lapsevanemad lubavad oma kolme-nelja-aastastel lastel vaadata YouTube'i, mis on kanal, kust võib leida kindlasti palju sobivat ja eakohast videomaterjali ka väikelastele, kuid mille puhul on risk, et laps ennast ebasobiva materjalini klikib, väga kõrge.

3.2 Lapsevanema poolne juhendamine

Järgnevates peatükkides käsitletakse lapsevanema hinnanguid ja kogemusi lapsega ekraanimeediumite koos vaatamise näol. Tulenevalt intervjuude käigus saadud vastustest esitatakse lapsevanemate endi tõlgendus, hinnang lapsevanema osatähtsusest ekraanimeediumite ja lapse vahel. Ning samuti käsitletakse nii aja kui ka sisuga seotud lapsevanema poolseid piiranguid ja kontrollimeetmeid ekraanimeediumitele.

3.2.1 Koos vaatamine ja arusaamise kontroll

Läbi viidud intervjuudest ei jäänud muljet, et lapsevanemad istuksid lapsega väga sageli koos ekraanimeediumite ees. Pigem valivad lapsevanemad välja programmid, mida peavad enda lapsele sobilikuks, ja lubavad lapsel valitud programmi jälgida üksi. Laps avaldab soovi vaadata televiisorit, kasutada arvutit ja teeb valiku juba eelnevalt lapsevanema poolt sobilikuks hinnatud programmide hulgast. Saadud tulemuste põhjal võib väita, et koos teleri vaatamine, arvuti kasutamine näivad olevat juhuslikud, reeglipäratud. Samuti on väga levinud see, et mudilasel lubatakse üksi ekraanimeediume jälgida, kui lapsed vaatavad sama programmi korduvalt, näiteks DVD-d.

N4 (28):

Kui palju aega, teie hinnangul, veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?

Väga vähe, ta ei vaatagi nii palju. Ja kui vaatab, siis vaatab koos oma vanema õega. Mõnikord harva vaatab mõnda DVD-d üksi.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Aint siis, kui ma tean, mis sealt tuleb. (M1 (28))

OK... Kui palju aega teie hinnangul veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?

DVD-sid on no niimoodi, et ta vaatab terve multika vaatab ära üksi. Selles mõttes, et vahepeal räägin temaga ikka ja või ta ise räägib midagi. Ma olen peaaegu alati samas toas. No nii, et selles mõttes ta üksi ei ole. No ma olen ikka ise või siis keegi teine on ikka temaga. (N3 (36))

Tal on viis multikat, mida ta vahib, kõik on niisugused lastekad. Neid kannatab vaadata. No neid ma küll ei pea vajalikuks kontrollida. (M2 (30))

Perekondades, kus kuni nelja-aastaselt väikelapsel on vanemaid vendi-õdesid, vaatab väiklaps telerit peamiselt koos vanemate lastega peres.

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Kahekesi vaatavad. Ei... aga vahepeal vaatab üksi. Kuid üldiselt siiski kahekesi koos vaatavad. Ikka koos kellegagi.

Kellega koos?

Vanema õega oma toas vaatavad kahekesi (N4 (28))

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Mmm... nii ja naa. Kui ta vaatab mingit multikat, siis ta vaatab üksi. Arvuti mängu mängib vahel üksi, vahel vanemate õdedega. (N3 (36))

Üldiselt jääb mulje, et kuna lapsevanemad lubavad lastel peamiselt vaadata lastesaateid, siis lapsed veedavad päris suure hulga ajast realselt telekat vaadates üksi. Ka tuli välja see, et lapsevanemad viibivad sageli küll samas ruumis, kus väikelaps vaatab ekraanimeedume, kuid otseselt siiski ei vaata koos lapsega.

Aga kasutada arvutit üksi?

No selles mõttes küll, et kui ma... et kui ma panen selle lehekülje lahti, noh kus ta võib surfata, siis sinna jätan ta üksinda. Seal ma käin ainult vahepeal

vestlemas, et mis ta teeb.. või siis ta ise kutsub vaatama, et mis ta teeb. (N3 (36))

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Eee.. Selles suhtes, et kuidas kunagi. Ta... Keegi on alati ikka temaga koos seal ruumis, aga me alati niimoodi ise me ei vaata ka seda saadet, mis niimoodi tuleb just. (N5 (26))

Olukord, kus lapsel ei ole lubatud ekraanimeediume üksi jälgida, on antud valmi puhul pigem erandiks. Ainult ühe lapsevanema vastusest selgub, et laps ei vaata ekraanimeediume üksi.

Üksi ta küll ei vaata...Ainult siis näeb, kui me ise midagi vaatame...Et kui me ise parasjagu vaatame midagi, siis ta.. et siis ta mõnikord ka jääb vaatama, nii korraks. (N6 (30))

Gentile & Walsh (2002) viitavad uuringutele, mis on leidnud, et lapsevanematepoolne koos vaatamine ja meediasõnumitest rääkimine omab potentsiaalset positiivset mõju lapse ekraanimeediumite kasutusele. Samas on aga leitud, et lapsevanemad ei rakenda väga sageli koos vaatamise kujul kontrolli lapse poolt tarbitavale meediale. Rideout & Hamel (2006) leidsid lapsevanematega korraldatud fookusgrupiintervjuudes, et lapsevanemad selle asemel, et lapsega koos vaadata telekat või kasutada arvutit, proovivad lapsevanemad pigem leida võimalusi, kuidas laps võimalikult palju üksi ekraani ees viibiks. Sama võib järeldada ka antud valimi puhul.

Alla poolte lapsevanemate vastustest ilmnes, et kuigi nad lapsega otseselt koos ei vaata, kontrollivad nad lapse arusaamist vaadatava programmi sisust, esitades aeg-ajalt lapsele küsimusi vaadatava programmi sisu kohta. See on tegelikult küllaltki üllatav tulemus, arvestades, et kõigi lapsevanemate vastused viitasid vajadusele sisu kontrollida. Kuid isegi spetsiaalselt väikelastele toodetud programm võib mudilastele jääda mõistmatuks nagu leidis Patzlaff (2003). Ja tulenevalt asjaolust, et lapsevanemad reaalselt koos lapsega ei vaata just kõige sagedamini, on kontroll nähtust arusaamise kohta väga oluline. Lapsevanemad näivad selle kohapealt alahindavat ekraanimeediumite mõju lapse arengule või siis seda, kuidas lapsed vaatavad.

OK, aga kas te olete ise kontrollinud lapse arusaamist sisust?

Emmm.. mis moodi?

Näiteks esitanud küsimusi sisu kohta?

Ei ole nii nagu. (M4 (23))

Mitte väga nagu eriti ma arvan. Ei tule ette küll. (M3 (27))

Arvuti kasutamise puhul on lapsevanemad lastele etteandnud kindlad veebikeskkonnad, mida lapsevanemad peavad ohutuks ja sobilikuks, kus lapsed võivad tegutseda näiteks lastekas.ee. Kuid arvutit kasutab väikelaps peamiselt üksi. Enamik lapsevanemad ütles, et viibib üldiselt lapsega siiski, kas samas ruumis või käib regulaarselt kontrollimas mudilase tegevust arvutis.

Kui lapsevanem peab programmi telekast või siis tegevust arvutis eakohaseks ja sobilikuks, siis ei pea nad vajalikuks koos lapsega vaadata. Lapsel lubatakse videomängu kasutada iseseisvalt ainult ühes perekonnas, teised lapsevanemad hindavad oma lapse oskusi videomängu iseseisvaks mängimiseks ebapiisavaks.

Üldiselt lapsevanemad arvavad teadvat programmide sisu, mida laps vaatab. Kohati tundub see ometi võimatu, et lapsevanem võiks teada lapse poolt vaadatava programmi sisu. Seda põhjusel, et lapsevanemad sageli ei vaata realselt koos lapsega. Lapsed ei vaata alati ainult DVD-sid. Ka see, et lapsevanemad ei kontrolli millest ja kuidas laps vaadatust aru sai. Sellest lähtuvalt võib öelda, et lapsevanemad hindavad juba sisu teadmiseks seda, kui nad teavad, et laps vaatab multifilme.

Ma tean mida ta vaatab üldiselt, no aga päris sisu ma päris ei jälgi koos temaga. Et ma näiteks tean, et need multikad mida ta vaatab ei ole mingid vägivaldsed. (N1 (29))

3.2.2 Aja piiramine

Ekraanimeediumite ees veedetava aja piiramist peavad oluliseks pea-aegu kõik intervjueeritud lapsevanemad. Isegi juhul, kui lapsevanemal enda lapse puhul veel ei ole tulnud aja piiramist rakendada.

Ma praegu veel ei pea, ta ei vaata nii paljugi. Aga eks see tulevikus paistab, et kuidas asjad täpselt lähevad. Praegu veel küll ei pea piirama. (M3 (27))

Intervjuudest selgus, et peaaegu kõigil lapsevanematel on esinenud olukordi, kus nad on suunanud lapse ekraanimeediumi eest muudele tegevustele. Isegi, kui lapsevanemad näevad ekraanimeediumites kanalit, millest laps õpib uusi teadmisi, ei hinda lapsevanemad ekraani, kui väga efektiivset õppimiskanalt. Sellest tulenevalt nähakse vajadust rakendada ajalisi piiranguid, et laps tegeleks ka muude, omaaktiivsust nõudvate, tegevustega:

Jaa. Sest, et eee... tegelikult ta ei õpi sealt nii palju, et ta peab ikka rohkem ise tegema. Et ta võib vaadata telekat ja kasutada arvutit mingi aja, aga et

ta peab ka muid asju tegema. (N1 (29))

Miks ta peaks istuma seal ees koguaeg? Ta peab ju leidma neid teisi tegevusi ka.. Ta peab leidma, et ..noh ta peab joonistama, et saaks mängida nukkudega... Las ta teeb mingeid oma tegevust, et ei ole ainult telekat vaja vaadata. (N4 (28))

No selleks, et ta ikka muid asju ka teeks, et mängiks ja joonistaks ja liiguks ringi ikka ka... Et ei ole vaja istuda ja vaadata mingeid multikaid ainult. (M1 (28))

Ühelgi lapsevanemal ei ole paika pandud, konkreetset kellaaega või siis ajaühikut, millal ja kui palju järjest laps võib veeta aega telerit vaadates. Sama selgus tegelikult ka teiste ekraanimeediumite kohta. Kuid intervjuudest selgus, et eelistatuim programm on „Saame Kokku Tomi juures“, ehk siis ETV2 lasteprogramm argipäeviti kella 18:00-19:20. „Saame kokku Tomi juures“ vaatamine oli üheks ekraani ees veedetava aja ajaühiku kirjeldustest. Üldiselt lapsevanemad jälgivad seda, kui kaua laps ikkagi juba on ekraanimeediume vaadanud ja kui vaja, siis suunavad lapse ekraani eest ära.

... Kui ta jääb mõnikord mõnda kordust kauaks vaatama, et kui ma vaatan et kaks tundi on järjest multikat vaadatud, siis ma ütlen, et kõik, telekas kinni. Kõik. Mina olen karm. (naerab) (N4 (28))

Ja kas te olete seadnud ajalise piiri, kui kaua ta võib vaadata telekat?

Ei no...no päris nüüd päev otsa ikka ei vahi, ma ei ole lubanud nii palju. Aga seda ei ole, et mingi kella pealt vaatan, et aitab ja kõik. No vaatan et liiga palju ei vahi. Ja ongi kõik. (M2 (30))

Sama tendents, piirangute rakendamine vastavalt olukorrale, peegeldub ka M1 (28) vastustest, kes ütleb: „Tunde järgi käib see reeglite seadmine. Et kui üks film on kokkulepitud ja, et vaadatakse, et siis kui film saab läbi, siis on kõik multifilmidega.“

Põhjustena, miks peab piirama aega, mida laps ekraani ees veedab, tõid lapsevanemad peamiselt välja arvamuse, et laps peaks lihtsalt tegema muid asju, näiteks liikuma ringi, viibima värskes õhus, mängima, joonistama. Osaliselt näib ajalise piirangu rakendamine tulenevat lapsevanemate usust, et ekraanimeediumid on meelelahutusallikad. See, et lapsevanemad ei näe ekraanilt edastavas programmis suurt potentsiaali uute teadmiste omandamiseks. Lapsevanemad leiavad, et laps peaks tegelema muude, omaaktiivsust nõudvate, tegevustega.

Intervjueeritav N5 (26) kirjeldas ekraani ees veedetavat aega kui raisatud aega, millega laps kaotab

võimaluse tegeleda muude tegevustega:

Ja kindlasti...Ma arvan, et kui liiga palju vaadata, siis see on nagu aja raiskamine nagu ju tegelikult, et võiks nagu ju hoopis midagi muud teha. Ma ei tea mingi joonistada või midagi. (N5 (26))

Patzlaff (2003) arvas üheks negatiivseks ekraanimeediumitest tulenevaks mõjuks rasvumise, kuna füüsiline aktiivsus, suuremahulise ekraanimeediumite vaatamise puhul, on väiksem. Läbi viidud intervjuudest tõid lapsevanemad terviseriski välja väga minimaalselt.

Mmm..Ma arvan, et eelkõige tervise seisukohast. Esiteks tal silmad väsivad ära võibolla. No ongi põhiliselt tervise pärast, et silmi ei rikuks ja, et ta liiga pikalt kohapeal ei istuks. Et ta ikka liiguks ringi ja teeks muid asju ja jookseks ringi ka. (N2 (25))

Suurem osa lapsevanemaid siiski ei väljendanud otsest muret lapse füüsilise tervise ja ekraanimeediumite vahel, vaid viitasid pigem sellele, et liikumine on loomulik osa lapsepõlvest ja tulenevalt sellest peavad oluliseks piirata aega ekraanide ees, et laps ainult paigal ei istuks.

Ekraanil vaadatud kujundab lapse arusaamu maailmast ja kui väikelapsel lasta vaadata sisu, mida ta ei ole suuteline veel ise adekvaatselt tõlgendama, võib see kujundada lapsele valed väärtused ja arusaamad. Kahe intervjuueeritu vastusest peegeldus ka hirm, et väikelapsel võivad ekraanilt nähtust tekkida väärarusaamad ja valed väärtused:

...ma nagu..ilmselt taolise asja vaatamine võib lapsele ikkagi päris valed arusaamad tekitada..et ma küll ei taha, et mu poeg arvaks, et kaklemine on jube äge. (N1 (29))

No ma ei taha, et ta mingit jubedat seebikat vaataks näiteks ja muud siukest ajupesu. (M1 (28))

3.2.3 Lapsevanematepoolsed piirangud ekraanimeediumite sisule

Ekraanimeediumite sisu toodetakse vastavalt sihtgrupile. Väikelastel on vaid piiratud võime mõista ja tõlgendada nähtavaid liikuvaid pilte ekraanilt. Sellest tuleks kindlasti ka lähtuda programmivaliku puhul. Liiga suur kogus informatsiooni võib lapse segadusse ajada. Intervjuueeritavad arvasid üldiselt, et nende lapse vanustele väikelastele on piisavalt sobiva sisuga programme. Kuid esines ka arvamus, et võibolla pole lapsel veel vajagi ekraanimeediume vaadata:

Ei tea, et selles suhtes kas nii väikesele ongi üldse vaja mingeid erinevaid programme... ma nagu arvan, et .. ma ei usu, et ta üldse peaks veel nii palju vaatamagi. Ta on ju alles kümnekuune. (N6 (30))

Täiskasvanutele suunatud saateid lapsed veel eriti ei vaata. Lapsevanemate sagedaseim vastus oli, et väikelast ennast ei huvita veel täiskasvanutele suunatud saated. Kuid ka selles osas esinesid mõningad erandid. Näiteks N2 (25) läbi viidud intervjuust selgus, et laps vaatab „Ühikarotte“ ja „Eesti otsib Supersaari“. Lapsevanema hinnangul lapsele meeldib vaadata neid saateid. Täiskasvanutele suunatud saadetest mainiti intervjuude käigus veel ka „Kälimehi“, mida vaatab N4 (28) laps.

Intervjuudest tuli välja üks kummaline lapsevanema poolne tegevus ekraanimeediumite vaatamise aja piiramises. Selgus, et kui lapsevanem on lapsele öelnud, et multifilmi vaatamisest aitab, kuid laps tahaks veel telekat edasi vaadata isegi, kui sealt ei tule enam spetsiaalselt lastesaateid siis lapsevanem lubab lapsel jälgida edasi juba täiskasvanutele toodetud saateid:

Ta ei tahagi neid vaadata, ta nagu ei viitsi väga neid vaadata. No vahest..Vahest ma ütlen, et multikast aitab, siis ta paneb mingi suvalise saate ja ütleb, et ma tahan seda vaadata, suvaline mingi a´la mingi OP või mingi noh suvaline ma tõin näite, no ja siis ta vaatab seda. (M2 (30))

Intervjuudest selgus, et lapsevanemad kuigi palju tajuvad seda, et väikelapsed ei suuda tõlgendada ekraanilt nähtut sama adekvaatselt, kui seda on suutelised tegema vanemad lapsed ja täiskasvanud. Sellest tulenevalt näevad lapsevanemad vajadust kontrollida seda, millise sisuga programmi väikelapsed vaatavad:

Eee.. no ilmselt eelkõige selleks, et emm.. no ta ikka ei saa kõigest päris aru ma arvan. Ja ilmselt selleks, et ta igasugust jura ei... vaatamine ikka, mis ei ole mõistlik lapsele. (M3 (27))

Ja lisaks veel see ka ju, et ta ei saa nagu veel kõigest aru ka tegelikult. (N5 (26))

Jaa, pean küll. Ta on ju esiteks veel nii väike, et ta lihtsalt no nagu ei mõista veel päris kõike. (N1 (29))

Sisu kontrolli olulisuse vajadus tuleb siiski välja pigem juhul, kui laps peaks vaatama täiskasvanutele suunatud programmi:

No, et kui ta vaatab oma mingit multikat või DVD-d, siis nagu ei ole vaja iseenesest, minu meelest nagu kontrollida nii väga. Aga kui me ise vaatame midagi ja ta ka tuleb sinna vaatama, et siis ikka peab vaatama... et päris kõike ei tasu talle veel ikka näidata. (M4 (23))

3.3 Lapsevanemate põhjendused ekraanimeediumite võimaldamisel lapsele

Kuigi paljud lapsevanemad ütlesid, et initsiatiiv ekraanimeedume vaadata tuleb lapse enda poolt, tunnistasid peaaegu kõik lapsevanemad intervjuudes, et on olukordi, kus lapsevanemad ise suunavad lapse ekraani ette. Samas kinnitasid kõik, et seda väga tihti ei tehta ja peamiselt tuleb initsiatiiv siiski lapse poolt. Võib öelda, et peaaegu kõigis intervjuueeritud peredes on ekraanimeediumid aeg-ajalt kasutusel elektroonilise lapsehoidjana. Olukorrad, kus lapsevanemad suunavad lapsi ekraani ette, on näiteks kui lapsevanemal on vaja midagi teha: õhtusöök, koristada, töötada, et pakkuda lapsele tegevust, või siis kui lapsevanem tahab ise puhata.

Kui on vaja endal midagi teha, näiteks süüa teha või koristada midagi. (N5 (26))

Emmm... näiteks mõnikord..rohkem nagu nädalavahetustel ma olen pakkunud, kui veel endal mul nii väga ergas ja siuke pole olla.. siis nagu mõnikord. Aga muidu üldiselt mitte. M3 (27)

Siis kui lastesaade hakkab telekas. Või siis kui...siis kui midagi muud pole teha. Või siis ka, kui endal on vaja midagi teha ja tal muidu oleks igav. (M1 (28))

Kui ta on haige ja kui me peame kodust töötama. No ja siis ka, kui on vaja endal ikka midagi teha ja ta muidu segaks, et alati ei ole tal vanematel õdedel ka aega teda vaadata, et ikka on jah siukseid olukordi. (N3 (36))

Ühe põhjusena tõid N2 (25) ja N4 (28) välja ka selle, et laps oleks rahulik:

Siis kui, kui...kui on vaja, et ta rahulik oleks. See on nagu harva, üldiselt ma üritan nagu teha nii, et ma ei paku talle, et vaata telekat. (N2 (25))

Kuigi lapsevanemad hindavad ekraanimeedume enamasti küll pigem meelelahutuslikeks, ei välista nad seda, et väikelaps ekraanilt nähtust ka midagi õpivad. Mõned lapsevanemad on selles lausa veendunud.

Ma arvan, et ühte ja teist. Mõlemat ma arvan. Sest raudselt õpib ta kas või mingit kõne... kõne..sõna kasutusi ja... arvutimängudest, et ta sealt õpib juba igasuguseid teisi asju... Noh mingi igasuguseid asju on. (N3 (36))

Ta õpib ka sealt ikka midagi. Et näiteks YouTube´is videod on inglise keeles ja ta õpib sealt inglise keelseid sõnu, mis on natukene... ja kogu seda oma

saurustemaailma nagu seda sealt kaudu ta... noh kuna ta teab neid liike ja asju, siis ta nii õelda õpib jah. (N1 (29))

Lapsevanemate esmane hinnang sageli peegeldab seisukohta, et ekraanimeediumid on pigem meelelahutusliku mõjuga. Samas, kui lapsevanem analüüsis, mida laps ekraanilt vaatab, leidsid lapsevanemad, et paljudes saadetes on siiski küllaltki suur õpetlik moment sees. Üldiselt aga ei kasuta lapsevanemad ekraanimeediume eesmärgiga lapsele millegi õpetamiseks.

Ma arvan, et pigem meelelahutuseks... Mõningad multikad on kuigi palju õpetlikud ka tegelikult. Et ta nagu vaatab neid ja saab äkki rohkem asjadest aru... Praegust, näiteks ETV pealt, tuleb päris palju harivaid multikaid... no üks oli näiteks mingisugune koka...mingi koka multikas oli, kus nad seal õppisid, kuidas mingit..mingit toitu teha, ja siuke hästi nagu lõbus oli, ja just nagu hästi väikestele mõeldud. N2 (25)

Lapsevanemaid, kes on kasutanud erinevaid ekraanimeediume lastele näiteks värvide, tähtede, numbrite õpetamiseks, oli antud valimis alla poole. Kuigi üldiselt järeldub läbi viidud intervjuudest, et ekraanimeediumite potentsiaal olla väikelapse kanal õppimiseks, ei paista olevat täies ulatuses kasutatud.

No natuke. Midagi nad õpivad sealt lisaks, et mida ma ise ei ole õpetanud otseselt. Noh ma just vaatan kõne poole pealt, et mingis mõttes on ju see kõne ka õppimine. Ja kui ta mingit lauset kümme korda kuuleb, ühes ja samas kontekstis, siis ta õpib neid ju kasutama ja seda päris naljakalt. Et noh, kas või kõne ma usun küll, et seda ma näen, et neid sõnu ta on õppinud oma multikatest. (N3 (36))

Intervjuudes selgus, et lapsevanemad üldiselt ei näe ekraanimeediume kui abivahendeid lapse kasvatamise juures. Esinesid vaid üksikud arvamused, mis toetavad seisukohta, et ekraanimeediumitest võiks olla lapse kasvatamisel abi.

Jah. On olnud selliseid saateid ka, mis oleks nagu abi kasvatamisel, näiteks need „Tweenie Põngerjad“ olid, need olid väga siuksed õpetlikud ja toredad...aga enamuse on nagu ikka tegelikult, kui nagu üldse võtta kogu seda tele asja, siis liiga palju on vägivaldseid multikaid. (N1 (29))

Õppimine ekraanimeediumitest näib lapsevanemate hinnangul toimivat sõltumata sellest, kas lapsevanem reaalselt vaatab koos lapsega ekraanilt näidatavat ja arutleb nähtu üle. Kuigi lapsevanemad näevad teleri ja DVD-de vaatamises peamiselt meelelahtust

No, et ma nii otseselt sellele ei ole nagu panustanud, et ta mingi õpiks multikatest ja arvutist. Aga ma usun, et ikka teeb seda. Selles mõttes, et need multikad, mida ta vaatab, nendes on ikka minu meelest selline õpetus ikka sageli sees, et võibolla ta sellest kuidagi siiski õpib. (NI (29))

Lapsevanemad suures osas ei paista suhtuvat ekraanimeediumitesse kui võimalikku kanalisse, mis lapse arengut kiirendada või täiendada aitaks. Üldiselt tundub, et lapsevanemad kasutavad telekat, arvutit pigem selleks, et lapsele tegevust pakkuda. Tulemused, et lapsevanemad ei näe ekraanimeediumites vahendit lapse silmaringi ja teadmiste arendamisel, tulid natuke üllatavalt, kasvõi Rideout & Hamel (2006) läbi viidud uuringu tulemuste kontekstis, kus lapsevanemad enamasti viitasid, ekraanimeediumitest tulenevale hariduslikule mõjule kui peamisele põhjusele lastele ekraanimeediumite lubamisel.

4 Järeldused ja diskussioon

Järgnev peatükk annab ülevaate järeldustest, mida analüüsitud intervjuude põhjal võib teha seoses uurimisteemaga. Järeldused on esitatud uurimisküsimuste lõikes. Lisaks leiab antud peatüki alt töö autori järeldused uurimismeetodi kohta.

4.1 Millised on väikelaste ekraanimeediumite kasutuspraktikad?

Antud töö raames intervjueritud lapsevanemate laste vanused jäid vahemikku 10 kuud-4 aastat. Kõigi intervjueritute lapsed jälgivad telekat ja DVD-sid. Eelistatuid ja enim vaadatud meedium, mudilaste seas, ongi telekas, mida lapsed vadavad küllaltki tihti – paarist korrast nädalas, kuni igapäevase vaatamiseni. Keskmiselt vaatavad lapsed tund aega televiisorit päevas. Võib väita, et telekas omab kohta laste igapäeva elus. Teleka vaatamise all toodi välja sageli ka DVD-de vaatamine. Laste eelistus DVD ja teleri vahel jaguneb pooleks. Nooremate, valimisse kuuluvate laste puhul, mainiti sagedamini eelistuks ekraanimeediumiks DVD-d, mille põhjuseks lapsevanemad arvasid olevat sama sisu vaatamise eelistuse.

Lapsevanemate vastustest jäi mulje, et lapsed vaatavad telekat küllaltki suvaliselt, ilma kindla graafiku ja kindlate piiranguteta. Kasutatavad piirangud näivad tulenevat peamiselt olukorra põhiselt, näiteks pärast kahe täispika multifilmi vaatamist või siis pärast 1,5 tundi arvuti või videomänguga mängimist. Üheski perekonnas ei ole lapsevanemad paika pannud täpset ekraanimeediumite kasutamise graafikut.

Kui lapsevanematel paluti võrrelda ekraanimeediumite kasutamist nädalavahetustel ja tööpäevadel leidsid pooled vastanuist, et nädalavahetustel kasutatakse ja vaadatakse ekraanimeediume rohkem. Enamikes perekondades vaatavad lapsed telerit nädala sees õhtuti. Alla pooltes perekondades vaatavad lapsed telerit ka hommikuti.

Vähesed vastajad kasutavad televiisorit, kui distsipliini vahendit, suunates lapse teleri ette, et laps oleks rahulik või pakkudes võimalust vaadata hommikul telekat, et laps paremini ärkaks. Samas ekraanimeediumite kasutamine elektroonilise lapsehoidjana on väga levinud. Pea kõik lapsevanemad kirjeldasid olukordi, millal nad ise suunduvad lapse mõnda ekraanimeediumit vaatama, et tegeleda segamatult igapäevaste toimetustega või, et lihtsalt pakkuda lapsele tegevust.

Kuigi arvuti on lubatud pooltele lastest, selgus, et kohati on laste arvuti kasutamine väga harv ja lapsed vaatavad sealt lihtsalt pilte. Arvuti kasutamise kolmeaastase lapse puhul on oluliselt väiksem, kui võrrelda seda neljaaastase lapse arvutikasutusega. Kui kolme aastane laps tüdineb ise

tegevustest arvutis, siis vanemate laste puhul suunasid lapsevanemad lapse pärast tunni kuni poole teise tunni arvuti kasutust teistele tegevustele. Arvutit ei kasuta üksi laps päris igapäevaselt.

Videomängud ei ole valimisse kuuluvate laste seas veel väga populaarsed. Mängukonsool on olemas alla poolte vastanute puhul, kuid mitte kõigis peredes ei kasuta lapsed mängukonsooli. Isegi kui lapsele on videomängude mängimine lubatud, siis tulenevalt mängude käsitlemise keerukusest, ei ole see laste seas veel väga populaarne tegevus. Erandiks on siis valimi üks vanimaid lapsi, kellele lapsevanema hinnangul väga meeldib mängida videomänge. Üldiselt veedavad lapsed mängukonsoolidega mägised vähe aega ja ise ei küsi

4.2 Milliseks hindab lapsevanem enda kui suunaja rolli lapse ja ekraanimeediumite vahendajana/tõlgendajana?

Antud töö raames läbi viidud intervjuudest selgus, et lapsevanemad peavad oluliseks nii väikelaste poolt ekraanimeediumite ees veedetava aja kui ka vaadatu sisu kontrollimist. Võib öelda, et lapse ekraanimeediumite tarbimine, antud valimi puhul, on lapsevanemate poolt mingil määral suunatud, kuid kindlasti mitte piisavalt.

Üldiselt jäi nende kümne intervjuu põhjal mulje, et lapsevanemad peavad eelkõige oluliseks seda, et laps ei vaataks ekraanilt vägivalda ja liigset märulit. Kuid intervjuueeritavate vastustest ei peegeldunud, et lapsevanemad väga süveneksid oma lapse meediatarbimisse. Kohati jääb lapsevanematelt saadud vastustest mulje, et seni, kuni laps vaatab ekraanilt multfilme, mis on lapsevanema teada vägivallavabad, on lapsevanem enda rolli täitnud. Intervjuudest saadud vastusest aga ei selgunud, et lapsevanemad alati ise koos lapsega vaataksid multikaid, veendumaks tõesti nende sisulises sobivuses. Pigem näib ekraanimeediumite koos vaatamine/kasutamine olevat erandiks mitte reeglilik. Lapsevanemad ei pea ka kuigi vajalikuks tekitada arutelu ja analüüsida koos lapsega ekraanilt nähtut.

Pea kõik lapsevanemad lubavad lapsel vaadata telekat üksi. Üksi lubatakse vaadata lastesaateid nii telekast kui DVD pealt. Kuigi lapsevanemad üldiselt ütlesid, et lapsed ei vaata täiskasvanutele suunatud telesaateid, selgus, et mõningad lapsed seda siiski teevad. Lisaks järeldub lapsevanemate vastustest, et lastel on küllaltki sageli kokkupuude taustaksmängiva täiskasvanutele suunatud programmiga, mida lapsevanemad ei näe otsese ohuna. Põhjendades seda sellega, et laps ei jälgi täiskasvanute suunatud programmi pidevalt.

Vähesed lapsevanemad kontrollivad, millisel määral laps on ekraanilt nähtust arusaanud. Samuti ei ole väga levinud lapsevanemate seas ekraanilt vaadatu üle hiljem lapsega rääkida. Intervjuude

analüüs viitab asjaolule, et antud valimi moodustanud lapsevanemate strateegiad lapse ja meedia vahendajana on puudulikud. Vähesed lapsevanemad kasutavad endapoolseid tegevusi lapse meediakirjaoskuse kujundamisel. Lisaks ei tundu lapsevanemate strateegiad järjepidevatena vaid on pigem olukorra põhised.

4.3 Millised on lapsevanemate põhjendused väikelapsele ekraanimeediumite jälgimise/kasutamise lubamisel?

Lapsevanemad lubavad lapsel kasutada ekraanimeediate peamiselt, et sisustada lapse aega. Intervjuudest ei tulnud välja, et lapsevanemad üldiselt ootaks, et laps ekraanimeediumites midagi õpiks, see ei tundu olevat vähemalt intervjuueeritud lapsevanemate esmane eesmärk. Intervjuudest jäi mulje, et lapsevanemad suunavad lapsi ekraani ette pigem, kas harjumusest või mugavusest. Ekraanimeediumite vaatamine, kasutamine toimub sõltuvalt olukorrast, mitte lähtuvalt kindlast üldisest perekonna sisesest reeglist. Näiteks toimub ekraanimeediumite vaatamine, kui lapsevanemal on endal vaja midagi teha, kui lapsevanem tahab hetke puhata, et pakkuda lapsele tegevust.

Arvuti kasutamine toimub samuti peamiselt eesmärgiga pakkuda lapsele tegevust. Kuid arvuti kasutamise puhul hindavad lapsevanemad potentsiaali õppimiseks suuremaks. Videomängude mängimine, kuni nelja aastaste laste puhul ei ole kuigi levinud. Peamiselt mängivad kolme- ja nelja-aastased lapsed kuid isegi nende puhul ei ole mängukonsooliga mängimine igapäevane tegevus. Videomängude puhul ei seostanud ükski lapsevanemates mängu mängimist potentsiaalse õppimisega. Videomängude kasutamine on aga enim lapsevanemate poolt kontrollitud ja toimub pea eranditult koos lapsevanemaga. Seda eelkõige tulenevalt mängude käsitlemise keerukusest.

Kokkuvõtvalt võib intervjuudele toetuvalt väita, et ekraanimeediate nähakse lastevanemate hulgas peamiselt siiski meelelahutusena, ajaviitena.

4.4 Diskussioon

Antud töö autor leiab, et käesolevat uurimisteemat, lapsevanemate strateegiad väikelapse ekraanimeedia tarbimise suunamisel, tasuks kindlasti edasi uurida. Tegu on vaieldamatult olulise teemaga, arvestades seda, kui palju aega väikelapsed praktiliselt igapäevaselt veedavad ekraanimeediumite ees. Laste kokkupuude ekraanimeediumitega toimub juba väga varases eas. Antud valimi noorim laps oli 10-kuune ja lapsevanema hinnangul on lapse kokkupuude ekraanimeediumitega juba igapäevane. Selleks, et lapsest ei kasvaks tulevikus inimene, kes on meedia poolt manipuleeritav või kellel on reaalsusest väärad arusaamad, on oluline, et alates hetkest, mil lapsel võimaldatakse ekraani vaatamist, algaks ka meediakirjaoskuse õpetamine.

Kui antud töö tulemusi võrrelda Rideout & Hameli (2006) uuringu tulemustega, võib tõmmata mitmeid paralleele. Esiteks selgub nii käesolevast uuringust ja ka Rideout & Hameli 2006. aasta tulemustest, et ekraanimeediumid on muutunud osaks laste igapäevaelust. Lapsed veedavad pea iga päev aega mõne ekraanimeediumi ees. Populaarseimad meediumid on televiisor ja DVD-d. Arvuti kasutamine ei ole kuni nelja-aastaste laste puhul igapäevane tegevus, sellest saab rääkida peamiselt kolme- ja nelja-aastaste laste puhul. Sama tendents, et alates kolmandast eluaastast lapsed kasutavad ekraanimeedume sagemini, selgus ka videomängude mängimise kohta nii antud töö tulemustest kui ka Rideout & Hameli 2006 aastal koostatud uuringus.

Kui lapsevanemate rolli olulisusest on rääkinud mitmed uurijad (Rideout & Hamel, 2006; Anderson & Hanson, 2010; Wilson, 2008; Patzzlaff, 2003; DeLoache & Chiong, 2009; Linebarger & Vaala, 2010), siis nii Rideout & Hamel (2006) kui ka antud uurimuse tulemused viitavad asjaolule, et lapsevanemad ise ei hinda oma osatähtsust adekvaatselt. Lapsevanemad näevad ekraanimeedume pigem kui vahendit, mis pakub lapsele tegevust, seltsi või siis õpetab last samal ajal, kui lapsevanemal endal selleks võimalust pole. Samas, kui võrrelda lapsevanemate peamisi põhjusi ekraanimeediumite lubamisel väikelapsele antud töö tulemuste ja Rideout & Hameli 2006 aasta tulemustega, selgub, et lapsevanemad käesolevas uurimuses ei näe ekraanimeediumites nii suurt potentsiaali lapsele õppimiseks, kui seda leidsid Rideout & Hameli uuringus osalenud lapsevanemad.

Antud töö tulemused on ka kooskõlas Rideout & Hameli (2006) leiuga, et lapsevanemad ise küllaltki sageli suunavad lapse teleri ette. Lapsevanemad pakuvad erinevate erkaanimeediumite vaatamist lapsele peamiselt siis, kui lapsevanemal endil on vaja teha mõningaid igapäevaseid toiminguid, näiteks söögivalmistamine, koristamine.

Tuginedes antud töö käigus saadud kogemustele leiab käesoleva bakalaureusetöö autor, et edaspidiste uuringute puhul tasuks vanusegruppi veelgi täpsustada, näiteks uurides laste ekraanimeediumite tarbimist eraldi kuni kaheaastaste ja kahe- kuni nelja-aastaste laste puhul. Ealised kriteeriumid võivad olla veelgi täpsemad. Juba antud uuringust võib järeldada, et see, kuidas ja kui palju vaatavad alla kaheaastased võrreldes üle kaheaastaste lastega, on vägagi erinev ning võrdluste ja paralleelide tõmbamisel nii suurte arenguliste erinevuste korral, pole kohati võimalik ja mõttekas.

Teema edasise uurimise puhul oleks mõistlik kaaluda eiravate uurimismeetodite kombineerimist. Näiteks võiks läbi viia ankeetküsitluse ja täienduseks süvaintervjuud või siis fookusgruppiintervjuud. Antud teema uurimiseks näib sobivat ka vaatluse kasutamine empiiria kogumiseks. Vaatluse puhul tuleb arvestada võimalusega, et osalejate leidmine võib olla tunduvalt keerukam, kui näiteks

küsitlusele vastajate leidmine. Arvestatav uurimismeetod oleks ka lapsevanemapoolne lapse ekraanimeediumite tarbimise päeviku pidamine teatud perioodi vältel, millest võiks saada küllaltki põnevat materjali edasiseks uurimustööks.

Kui uurimismeetodina jätkata süvaintervjuudega, siis käesoleva töö käigus saadud kogemuse põhjal tasuks kaaluda erinevate ekraanimeediumite eraldi uurimist. Süvaintervjuu käigus oli vastajal raske analüüsida põhjalikult erinevaid lapse poolt kasutatavad ekraanimeedime. Kui uurimisteema suunata ühe konkreetse meediumi uurimisele, oleks tulemused ilmselt põhjalikumad.

Ka tuleks uurida, kas lapsevanemad hindavad infot aruka ekraanimeedia tarbija kujundamise kohta piisavaks. Samuti millistest kanalitest nad seda infot saavad või siis tahaksid saada. Eestis kehtiv perearstisüsteem teeb ka perearstidest ühe olulise infoallika väikelapse lapsevanematele. Teema edasist uurimist võib laiendada ka perearstide rollile väljaselgitamiseks, kas perearstid üldse räägivad värskete lapsevanematega mudilase ekraanimeediumite vaatamisest.

Väikelaste ekraanimeedia tarbimise uurimine praeguses meediarikkas ühiskonnas on vaieldamatult oluline teema. Seda eriti laste puhul, kes on vanuses, mille jooksul toimuv areng omab määravat rolli edasises arengus. Tuleks väljaselgitada, kui suure osa oma vabast ajast veedavad Eesti väikelapsed ekraanimeediumite ees. Kuigi võib eeldada, et populaarseim ekraanimeedium väikelaste seas on televiisor, tasuks elektroonika kiiret arengut arvestades uurida ka näiteks kaasaskantavate mängukonsoolide, portatiivsete videomaterjali esitusseadmete, puutetundlike telefonide ja tahvelarvutite populaarsust ning nende kasutatavust väikelaste poolt.

Lapsevanema rolli lapse meediakirjaoskuse õpetajana algab sellest, millist meediumit lapsevanem väikelapsel lubab vaadata. Jätkub sellega, millise sisuga saated on lapsele lubatud ning kui palju laps võib veeta aega neid programme jälgides. Kuid neist tegevusest ainuüksi veel ei piisa. Selleks, et ekraanimeediumitest nähtud informatsioon ei omaks lapse arengule negatiivset mõju, on oluline ka ekraanilt nähtust lapsega rääkida ja seletada. Antud töö raames läbi viidud intervjuude puhul ei jäänud muljet, et lapsevanemad aduvad enda rolli täit ulatust ja tähtsust lapse ja ekraanimeediumite vahel. Tuginedes töö käigus saadud tulemustele leiab autor, et lapsevanemate strateegiad näivad piirduvat aja ja osaliselt sisu piiramise ja kontrollimisega. Arusaamise kontroll ja diskussiooni tekitamine ei tundu olevat nii prioriteetsed. Lapsevanemate strateegiad ei paista olevat väga põhjalikud vaid pigem väga üldised ja reguleerimata.

Tulenevalt käesoleva töö käigus saadud tulemustest on töö autor koostanud järgnevad soovituselapsevanematele aruka mediatarbija kasvatamiseks:

- Lubada lapsel vaadata ainult programme, mis toodetud lastele, jälgida vanuselisi soovitusi tootjate poolt
- Paika panna mida, millal ja kui palju laps tohib ekraanimeediumitest vaadata. Koostada konkreetne graafik.
- Vaadata, kasutada erinevaid ekraanimeedume koos lapsega. Väikelapsel ei tohiks kunagi lasta üksi Internetis tegutseda
- Kontrollida küsimustega, kui palju ja kuidas laps vaadatust aru saab.
- Vaadatud sisu üle arutamine ja selle seletamine lapsele.
- Olla lapsele ise eeskujuks kontrollides, piirates ja minimaliseerides lapsevanema endapoolset ekraanimeediumite kasutuse.

Töö autoril on plaanis väikelaste ja ekraanimeediumite teema uurimisega jätkata ka magistriastmes

4.5 Meetodi kriitika

Kasutatud meetod empiirilise materjali kogumiseks on antud teema puhul sobilik. Tuginedes kogutud empiiriale oli võimalik uurimisküsimustele vastuseid leida.

Kuigi katsetasin küsitluskava eelnevalt, osutusid mõningad küsimused vastajatele raskeks. Näiteks oli lapsevanematel raskes hinnata lapsepoolset ekraanimeediumite vaatamise ajalist mahtu ja ka sagedust. Küsimuste sõnastuse juures peab jälgima, et küsimused oleksid lihtsamad ja soodustaksid põhjalikke, põhjendatud vastuseid. Muidugi sõltub saadav vastus väga suures osas ka intervjuueeritavast. Kui inimesele ei meeldi rääkida, ei pane teda ka kõige paremini moodustatud küsimustega seda tegema.

Läbi viidud intervjuude käigus veendusin kontrollküsimuste vajalikkusest antud uurimismeetodi puhul. Samuti kogesin intervjuude käigus pausi mõju. Näiteks, kui intervjuueeritav oli vastanud küsimusele, siis viivitasin uue küsimuse esitamisega, tekitades teadlikult väikese pausi, mis aga tekitas vastajas kas ebamugavus tunnet, või tunde, et antud vastus polnud lõplik ja ammendav, ja viis sageli vastaja laiema seisukohtade põhjendusteni.

Leian, et antud teemat annaks uurida ka ankeetküsimustikuga, mis võimaldaks koguda rohkem empiirilist materjali ja suurendaks uurimustöö tulemuste väärtust ja usaldusväärsust. Samuti tasuks kaaluda uurimismeetodite kombineerimist näiteks küsitlus ja fookusgruppi intervjuud, nagu kasutasid Rideout & Hamel enda 2006 aasta uuringus.

5 Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eemärgiks oli uurida, millised on lapsevanemate strateegiad kuni 4-aastaste laste ekraanimeediumite tarbimise suunamisel. Töö käigus viidi läbi semi-struktureeritud süvaintervjuud kümne lapsevanemaga, kellel on sobivas vanuses laps. Lapsevanematelt uuriti millised ekraanimeediumid neil kodus leiduvad ja millised on väikelapse kasutuspraktikad erinevate ekraanimeediumitega. Lisaks uuriti lapsevanemate hinnanguid ekraanimeediumitele ja lapsevanemate enda osalust lapse ja ekraanimeediumite vahel. Antud töö raames uuriti televiisori, arvuti, videomängude, DVD-de, videokassettide vaatamist ja kasutamist väikelaste poolt.

Selgus, et kõigil vastanuist on kodus olemas telekas, DVD-mängija ja arvuti. Uuringu tulemused näitavad, et ekraanimeediumite, eelkõige televiisori ja DVD-de, jälgimine omab kuni 4-aastaste väikelaste igapäeva elus juba täiesti arvestavat kohta. Lapsed veedavad pea igapäevaselt teleri ees kümnest minutist kuni kolme tunnini. Lapsevanemad lubavad lastel peamiselt vaadata lastele suunatud saateid ja multifilme.

Lapsevanematel ei ole paika pandud täpselt millal ja kui palju lapsed võivad vaadata telekat, kasutada arvutit või mängida videomänge. Piirangud ekraanimeediumite vaatamisel tulenevad olukorra põhiselt. Seevastu programmi sisu kontroll on lapsevanemate jaoks oluline. Korduvalt töid lapsevanemad välja vägivalla ekraanilt vaatamise vältimise olulisust, kuid samas lapsevanemad väga paljus eeldavad programmi sobilikkust. Eeldused näivad tulenevalt kanalist, mida laps vaatab.

Küllaltki paljude lapsevanemate hinnangul puudub lastel üldiselt huvi ekraanilt näidatava täiskasvanutele suunatud programmi suhtes. Samas selgus, et huvis täiskasvanutele suunatud programmi suhtes esinesid mõningad erandid. Näiteks köidavad laste tähelepanu „Ühikarotid“, „Eesti otsib superstaari“, „Kälimehed“ – saated, mis on suunatud kindlasti vanemale auditooriumile.

Antud töö raames läbi viidud intervjuud viitavad diskussiooni puudulikkusele ekraanilt nähtu üle lapse ja lapsevanema vahel. Kuigi programmi valik on oluline kõigile valimisse kuulunud lapsevanematele, siis arutelu selle üle, kuidas laps ekraanilt nähtut mõistab, nii prioriteetne ei tundu olevat. Tulemustest nähtub, et lapsevanemad peaksid tunduvalt rohkem tähelepanu pöörama programmi analüüsile koos lapsega, diskussioonile meedia üle.

Samuti peegeldub lapsevanemate vastustes hoiak, et ekraanimeediumid on kanal meelelahutuseks ja see, et laps ekraanilt midagi õpiks, pole prioriteet number üks. Ometi leidsid lapsevanemad, et paljudes ekraanimeediumite programmides on õpetlik sõnum sees. Kuid samas vaid vähesed lapsevanemad on kasutanud ekraanimeediume konkreetselt eesmärgiga lapsele midagi õpetada. Üldiselt lubatakse lapsel vaadata ekraanimeediume, et pakkuda lapsele tegevust, sisustada aega.

Arvuti kasutamine valimisse kuuluvate väikelaste seas ei ole kuigi populaarne tegevus. Vastustest selgus, et lapse arvuti kasutamisega kaasneb üllatavalt vähene vanemlik kontroll. Lapsevanemad suunavad oma lapse Internetis sobivale leheküljele ja jätavad lapse siis üksi arvuti taha. Lapsevanemad küll viibivad enamasti samas ruumis, kus väikelaps arvutit kasutab, kuid ei osale aktiivselt lapse tegevuses. Vastanud kasutavad pigem pistelise kontrolli meetodit, käies aeg-ajalt vaatamas, mida laps arvutis teeb. Samas hindasid lapsevanemad arvuti kui õpetaja potentsiaali.

Samuti kinnitavad saadud tulemused, et videomängude mängimine ei ole nii noorte laste seas veel väga populaarne tegevus. Ligi pooltel intervjuerituist on kodus olemas mängukonsool, kuid lastepoolne mängude kasutamine ei ole väga levinud. Peamine põhjus näib olevat laste huvi puudumine, mis võib olla tingitud mängude käsitlemise keerukusest.

Läbi viidud intervjuudest võib järeldada, et lapsevanemad kahjuks ei paista tajuvat enda rolli olulisust ja täit ulatust väikelapse ja ekraanimeediumite vahel. Pea kõigi vastanute puhul selgus, et lapsed võivad ekraanimeediumist programmi üksi vaadata. Lastel on lubatud üksi vaadata nii lastesaateid telekast kui ka DVD-sid. Selgus, et koos vaatamine ei ole osa tavapärasest ekraanimeediumite vaatamisest, pigem on see erandiks.

6 Summary

“Parental mediation up to 4 year old children usage of screen media”

Aim of this bachelor thesis was to investigate how parents describe screen media usage of their 4 year old children. Empirical material for this work was gathered from ten semi-structured in-depth interviews with parents who have at least one up to 4 year old child. This work examined parents' opinions about the effects of screen mediums to their small child and parents understandings, about the importance of their own role between screen medium and the toddler. In this work author has examined television, computer, videogames, DVDs, VHS viewing and usage by children.

Most common screen medium amongst the children of participants are TV and also DVD-s. The analysis of interviews showed that children watch TV almost daily, viewing time is from 15 minutes to 3 hours. Children mainly watch shows specially designed for children, but there are some exceptions when children watch also shows created for older viewers.

Parents have not set exact rules when and what child can watch from TV, play videogames or use computer. Restrictions, which parent use, are situation based. Many parents brought up the importance of preventing violence viewing from screen, but at the same time parents do not watch commonly screen mediums together with their children, so it is not possible for them to be sure that child does not view any inappropriate content. Quite often parents seem to be assuming the program suitability for child. This assumption seems to be based on the channel, which child is viewing.

Although all the participants have at least one computer in their home, less than half the children are using computers. What was surprising about the result is that children seem to be using computers under very little parental supervision. Parents allow their children to certain websites, where child is allowed to operate on its own.

Mostly parents do not see different screen mediums as a channel from which their child could learn. Parents look at TV and other mediums mostly as entertainment for child, something for the child to do when parents themselves for example do not have time for their children. Results also show that parents do not usually talk about what child has viewed from screen. Neither do parents check how children understand the programs watched.

Results of this study indicate that children screen medium usage is supervised in some ways by parents, but the parental mediation is not sufficient. Parents do not seem to value importance of co-viewing and positive effect of discussion over programs. Parents see screen mediums mostly as a channel of entertainment and not as a potential source which could have positive effects for child

development.

7 Kasutatud kirjandus

1. Anderson, D. R., Hanson, K. G. (2010). From looming, buzzing confusion to media literacy: The early development of television viewing, *Developmental Review*, vol. 30: 239-255.
2. Barr, R. (2010). Transfer of learning between 2D and 3D sources during infancy: Informing theory and practice, *Developmental Review*, vol. 30: 128-154.
3. Butterworth, G., Harris, M. (2002). *Arengupsühholoogia alused*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
4. Cleveland, A., Striano, T. (2008). Televised social interaction and objekt learning in 14- and 18-month-old infants, *Infant Behavior & Development*, vol. 31: 326-331.
5. Courage, M. L., Howe, M. L. (2010). To watch or not to watch: Infants and toddlers in a brave new electronic world, *Developmental Review*, vol. 30: 101 -115.
6. Courage, M. L., Setliff, A. E. (2010). When babies watch television: Attention-getting, attention-holding, and the implications for learning from video material, *Developmental Review*, vol. 30: 220-238.
7. DeLoache, J. S., Chiong C. (2009). Babies and Baby Media, *American Behavioral Scientist*, vol. 52 no. 8: 1115 – 1135.
8. Drotner, K., Livingstone, S. (2008). *The International Handbook of Children, Media and Culture*, London: Sage Publications
9. Gentile, D. A., Walsh, D. A., (2002). A normative study of family media habits, *Applied Developmental Psychology*, vol. 23: 157-178
10. Howard, S., Roberts, S. (2002). Winning Hearts and Minds: television and the very young audience, *Contemporary Issues in Early Childhood*, vol 3, no. 3: 315- 336.
11. Ivrendi, A., Özdemir, A. A. (2010). Mothers' evaluation of cartoons' influence on early childhood children, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol. 2: 2561-2566
12. Kalmus, V. (2009). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Meedia ja kommunikatsiooni uuringute loengu käsikirjaline loengukonspekt*. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
13. Kirkorian, H. L., Wartella, E. A. & Anderson. D. R. (2008). Media and Young Children's Learning. *The Future of Children*, vol. 18, no. 1: 39-61.
14. Kondo, K., Steemers, J. (2007) *Can Television be good for Children?*, University of Westminster, The communication and Media Research Institute
15. Linebarger, D. L., Vaala, S. E. (2010). Screen media and language development in infants and toddlers: An ecological perspective, *Developmental Review*, vol. 30: 176-202.

16. Linebarger, D. L., Walker, D. (2005). Infants' and toddlers' Television Viewing and Language Outcomes, *American Behavioral Scientist*, vol. 48, no 5: 624-645.
17. Masur, E. F., Flynn, V. (2008). Infant and mother – infant play and the presence of the television, *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29: 76-83
18. Mendelsohn, A. L., Berkule, S. B., Tomopoulos, S., Tamis-LeMonda C. S., Huberman H. S., Alvir, J., Dreyer B. P. (2008). Infant Television and Video Exposure Assotciated With Limited Parent-Child Verbal Interactions in Low Socioeconomic Status Households, *Pediatrics & Adolescent Medicine*, vol. 165, no. 5: 411-417.
19. Patzlaff, R. (2003) Tardunud pilk. Televisiooni füsioloogilised mõjud ja lapse areng. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda
20. Rideout, V., Hamel, E. (2006). *The Media Family. Electronic Media In The Lives of Infants, Toddlers, Preschoolers and Their Parents*, Kaiser Family Foundation, mai.
21. Schmidt, M. E., Pempek, T. A., Kirkorian, H. L., Lund, A. F., Anderson, D. R. (2008). The Effects of Background Television on the Toy Play Behavior of Very Young Children, vol. 79, no 4: 1137-1151
22. Singer, D., Singer, J. (2001). *Handbook of Children and the media*. London: Sage Publications
23. Strouse G. A., Troseth G. L., (2008). „Don't try this at home “: Toddlers' imitation of new skills from people on video, *Journal of Experimental Child Psychology*, vol. 101: 262 – 280.
24. Vihalemm, T. (2009). *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Loengukonspekt*. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut
25. Vinter, K., Siibak, A., Kruuse K. (2010), *Meedia mõjud ja meediakasvatus eelkoolieas*, *Haridus*, no 4: 11-17
26. Wilson, B. J. (2008). *Media and Children's Aggression, Fear and Altruism. The Future of Children*, vol. 18, no. 1: 87-118.

Internetiallikad

1. Kids Health

http://kidshealth.org/parent/positive/family/tv_habits.html (Külastatud 19.05.2011)

8 Lisad

Lisa 1 Süvaintervjuu küsitluskava

Sissejuhatavad küsimused

4. Kui suur on teie pere?
5. Kui vanad on lapsed teie peres?

Lubatud meediumid

6. Kas teil on kodus kasutusel:
 4. Telekas?
 5. Arvuti?
 6. Videomängukonsool?
 7. DVD või video mängija?
7. Milliseid neist teie laps vaatab või siis kasutab? (Kui peres on mitu last, siis täpsustada, et uurimisteema vanusegruppi kuuluv laps, ehk siis kuni nelja-aastane väikelaps)
8. Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega? Kui, siis kellega? (Kas laps kasutab arvutit, mängukonsooli enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?)

Juhendamine

9. Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt? (Kas kasutab arvutit igapäevaselt? Kas mängib videomänge igapäevaselt?)
10. **KUI VAATAB IGAPÄEVASELT:** Umbes, kui palju aega veedab teie laps igapäevaselt telekat vaadates (mängides mängukonsooli, kasutab arvutit)? **KUI EI VAATA IGAPÄEVASELT:** Umbes kui palju aega veedab teie laps teleka (**ekraanimeediumite**) ees neil päevil, kui ta vaatab telekat (**ekraanimeediume**)?
11. Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata **telekat** //veeta aega **arvuti** ees// mängida **videomänge**? (Kas piirate aega mida laps veedab ekraanimeediume vaadates neid kasutades? Kas olete olnud sunnitud lapse telerivaatamist piirama?)
12. Kas laps vaatab peamiselt DVD-sid/videosid või siis telekast tulevat programmi?
13. Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu mida teie laps vaatab? (Miks?)
14. Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib? (Kas teate mida teie laps

teeb arvutis? /Mis siusuga mängige mängib?)

15. Millise sisuga programme teie laps võib vaadata? (Mille järgi otsustate, et kas programm on teie lapsele sobiv või mitte? Kas olete kehtestanud reegleid lapse poolt vaadatavale programmi sisule?)
16. Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?
17. Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat (kasutada arvutit üksi)? Kui palju aega, teie hinnangul, veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?
18. Kui te vaatate telekat koos enda lapsega, kas on olukordi, kus te peate lapsele seletama ekraanil toimuvat? Kas te kontrollite lapse arusaamist programmi sisust?
19. Kelle poolt tuleb teie peres tavaliselt initsiatiiv televiisorit (arvutit, videomängu) vaadata?
20. Millistel aegadel (hommik, lõuna, õhtuti, sagedasemad kellaajad) toimub peamiselt erinevate ekraanimeediumite kasutamine?
21. Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?
22. Kas lapse poolses ekraanimeediumite kasutamises on teie hinnangul erinevus, kui võrrelda kasutamist nädala sees ja nädalavahetusel? (Millised on need erinevused?)
23. Kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga programmi teie laps vaadata võib või võib teie laps ise valida mida ta vaadata soovib?

Eesmärgid

24. Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi (või eakohast tegevust arvutis)? (Näiteks, kui teil on käsil söögitegemine, või tahate kiiresti käija dušši all?)
25. Kas teie hinnangul ekraanimeediumid on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või // kanalid kust ta midagi õpib? //vahendid, mida ta saab kasutada õppimiseks?
26. Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks? (Näiteks keele õppeks, värvide, tähtede, numbrite?) (Kui jah, siis mille?)

Hinnangud

27. Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

28. Kas peate vajalikuks piirata kui palju teie laps telekas vaatab (arvutis, mängib)? Miks? Miks ei pea? (Kui jah, siis lasta põhjendada /nii aja kui sisu suhtes)
29. Kas teie meelest on teie lapse vanustele väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?
30. Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures? (Näiteks õpetamaks keelt, käitumist, teadmisi jm.)

Kokkuvõtvad küsimused

31. Kui vana te olete?
32. Mis valdkonnas te töötate?
33. Milline on teie haridus?
34. Aitäh intervjuu eest. Soovite lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Lisa 2 Intervjuu 1

Maria

Intervjueeritava tähis N1(29)

Kui suur on teie pere?

Kolm tegelast: emme, issi ja laps.

Kui vana on laps?

Kolme aastane veel.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Jaa.

Mitu?

Üks.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Jaa.

Mitu?

Puudub täpne ülevaade (naerab). Mina kasutan ühte, aga selles mõttes, et mu elukaaslasel on neid ikka ... päris mitut, osa samas seisab lihtsalt kuskil sahtlis ka. Aga kaks on ikka kindlast täitsa kasutusel.

Selge. Ja kas teil on kodus kasutusel videomängukonsool?

Jaa.

Kas teil on DVD või videomakk?

Jah, ühes isikus. Meil on PlayStation see teeb kõiki...noh, et videot ei tee muidugi.

Ja milliseid neist teie laps võib siis kas vaadata või kasutada?

Eee.. arvutit võib kasutada, kui ma luban, selles mõttes, et see on küsimise peale. Telekat küsimise peale... Väga harva telekamänge... *mm...* ma ei tea, neid mingi väga lihtsa koelisi ralli mängu. Ja siis neid DVD-sid vaatab ka, neid tal natuke ikka on.

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Ta vaatab seda „Saame kokku Tomi juures“. See on ainuke, mida ma luban tal üksi vaadata. Selleks, et seal ei ole vägivaldseid multikaid. Kui ta tahab mingi teisi multikaid vaadata, siis vaat.. vaatab minuga koos.

Ja arvuti kasutamine ja mängimine? Kas seda teeb ta üksi või koos mõne pereliikmega?

Ja, et arvutist ta vaatab YouTube´ist videosid... *ehh* no... seal on niimoodi, et põhimõtteliselt võib öelda, et üksi. Aeg-ajalt ma käin kontrollimas ja küsimas, et mida ta teeb, aga... et ma ikka käin vaatamas regulaarselt, mida ta teeb seal.

Ja mängudega?

No neid ta mängib ikka väga harva, ja kui mängib, siis ikka kas koos minu või issiga. Päris ise ta veel ei oska, et keegi peab ikka aitama.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Tööpäeva õhtuti vaatab alati seda Tomi saadet, ja... hommikul ärkamise kõrvale vaatab ka, kordust seda sammust Tomi saadet.

Aga arvutit ja videomängu?

Noh mitte igapäev. Aga jah viimasel ajal tihemini, nüüd me räägime issiga ka arvutiga, et võib isegi öelda, et põhimõtteliselt iga päev juba natuke ikka jah. Aga mängu on väga harva, et minuga pea-aegu mitte kunagi, peamiselt neid siiski issiga.

Kas te olete seadnud ajalise piiri kui palju ta võib vaadata telekat päevas?

No see on niimoodi et... selles mõttes ei ole niimoodi, et ma olen paika pannud, et tund aega ja siis on telekas kinni ja mitte üks asi ei ole enam. Aga selles mõttes, ma ei ole piiri seadnud, aga ta ei istu ka kogu aeg seal, selles mõttes, et ta ei ela seal teleka ees. Tal endal ei ole ka... Et ta vaatab oma selle Tomi saate ära, ja kui sealt ei tule enam midagi põnevat, siis võib selle kinni ka panna, siis ta läheb tegeleb kuskil oma asjadega hoopis.

Aga arvutiga?

Vot seal on see, et ikkagi mina ütlen, sest neid dinosauruse videosid võib lõputult vaadata. Internet on selles mõttes ju lõputu koht, et sealt tuleb ja tuleb. Et seal on ikkagi see, et mina ütlen, et nüüd aitab.

Aga umbes siis, kui palju aega ta veedab vaadates neid?

No ma ikka üritan jälgida, et ta seda üle tunni ei teeks järjest. Aga jah, selles mõttes, et ta ei tee seda siiski igapäevaselt.

Kas laps vaatab peamiselt DVD-sid, või siis telekast tulevat programmi?

Pigem ta vaatab seda lastesaadet ikka. DVD-d see on siukene, noh siukene hetk. Tal võib olla periooditi isegi... Et kui tal see „Jääaeg“ parajasti oli, siis oli niimoodi, et me vaatasime „Jääaega“. Aga nüüd ta noh, on ikkagi ära tüdinenud ja nüüd ta vaatab ikkagi oma Tomi saadet onju.

Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu mida teie laps vaatab?

Jah.

Miks see teie meelest oluline on?

No eelkõige, kuna minu meelest jube palju on koledaid multikaid. Neid on juba endalgi õudne vaadata, ma nagu põhimõtteliselt ei luba siukseid multikaid vaadata, kus jubedalt palju nagu kakeldakse...ma nagu..ilmselt taolise asja vaatamine, võib lapsele ikkagi päris valed arusaamad tekitada..et ma küll ei taha, et mu poeg arvaks, et kaklemine on jube äge.

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib?

Ma tean mida ta vaatab üldiselt, no aga päris sisu ma päris ei jälgi koos temaga. Et ma näiteks tean, et need multikad mida ta vaatab ei ole mingid vägivaldsed.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Lastesaateid ainult. Kõike mis ei ole vägivaldne ja on lastele. Neid ta tegelikult ei taha ise ka, ta kardab neid.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Need ei paku talle huvi.

Kui palju aega, teie hinnangul, veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?

Oma Tomi saadet vaatab ta üksi ja see kestab umbes tunni jagu ja arvutis on ta ka ikkagi nagu põhimõtteliselt üksi, ma käin lihtsalt kontrollimas...ega me väga palju koos ei vaata küll. Et ma olen küll samas ruumis, kui ta oma multikaid vaatab, aga ma ei vaata neid koos temaga.

Kas on olnud olukordi, kus laps ei ole telekast või arvutist nähtud sisust aru saanud ja te peate seletama ekraanilt nähtut?

Jaa. Ma olen ta jaoks olemas, et seletada kui ta küsib.

Kas te kontrollite lapse arusaamist programmi sisust?

Jaa. Seda oleme ka ikka teinud, et kui ta on oma multikad ära vaadanud, siis ma küsin, et mida sa vaatasid ja mis seal juhtus ja nii.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

See ei olegi enam initsiatiiv, et... seda... see on juba monotone, et õhtul panen Tomi multika tööle ja hakkam süüa tegema. See... see enam ei hõlma aju või noh... see on nagu niimoodi noh täiesti automaatselt siis ma saan rahulikult süüa teha.

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Mina.

Mhm. Kas arvutit küsib laps ise või pakute teie?

Mmm..rohkem ta ise küsib seda nagu ikka, ma ise pakun harvem.

Kas on vahe selles, et kui palju ta vaatab telekat, kasutab arvutit või siis mängib, kui võrrelda nädalavahetust ja tööpäevi? Kas oskate välja tuua mingit erinevust?

Tegelikult nädalavahetusel vähem isegi. Siis on endal ka jõudu rohkem ja seal seda... seda Tomi saadet kasutan mina selle jaoks, et teha süüa.. et siis ta ongi seal – istub, vaatab üksinda, mina teen süüa. Samas ruumis küll onju, aga ikkagi tegelikult üksinda. Mina ei jälgi seda Tomi saadet sealt kõrvalt. Aga nädalavahetusel, siis on endal ka ju rohkem aega ja mängida ja olla taga, siis seda teleka vaatamist on vähem.

Ja kas on mingid väljakujunenud ajad ka millal ta peamiselt vaatab telekat? Kas siis näiteks pigem hommikul või siis õhtul, või ...?

No hommikul on sada protsenti. See käib meil ärkamise juurde multikas. Aga õhtuti pigem, noh kui ei ole tööpäev või midagi siis ei pruugi üldse multikaid vaadata, sest meil on muid asju teha ju.

Ja kuidas on arvuti kasutamisega?

No sellega on põhimõtteliselt ikka sama moodi, et rohkem ikka tööpäeviti aga ainult õhtuti, et siis kui oleme koju tulnud ja ma pean hakkama söögiga tegelema, et siis ta mõnikord ei taha multikaid vaadata, aga dinosauruse videod on siuke asi mida ta tahab alati. Ja sellest ta ei tüdine ära ka onju.

Mhm, selge. Kuid millal ta rohkem mängib?

Mänge mängib ta ikka.. no nagu neid nii harva, et seal ei oska isegi öelda, millal see sagedamalt juhtub. Mulle tundub, et need talle väga ei meeldi veel.. et ta nagu ei küsi neid minu meelest ise, pigem on issi, kes pakub talle neid.

Kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga programmi teie laps vaadata võib või võib teie laps ise valida mida ta vaadata soovib?

Ta võib vaadata ainult oma multikaid ju tegelikult, et need on juba kõik meie poolt valitud. Ja siis ainuke mida ma usaldan telekast näidata on ETV sest need ei ole vägivaldsed multikad. Aga, kui ta tahab, siis ta ikka ise tuleb küsib näiteks oma „Jääaega“ ikka, et mina talle ette ei pea söötma, mida ta vaadata tahab.

Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi või eakohast tegevust arvutis?

Jaa. Nädala sees on see täiesti automaatne juba. Mul on endal nii lihtsalt palju lihtsam ja rahulikum. Et kui me koju tuleme, siis ta on väsinud ja näljane ja siis see aeg, kus ma sööki teen on... et see söögitegemise aeg, et selles mõttes, et kui ta tuleb minu juure jaurama siis on väga keeruline, et siis ma ütlen talle, et kas sa tahad seda multikat vaadata ja kui ta ei, ta siis ta läheb ise mängima. Et ta on ise ka hästi mõistlik selline.

Kas teie hinnangul ekraanimeediumid on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või ta õpib sealt midagi?

Ta õpib ka sealt ikka midagi. Et näiteks YouTube-is videod on inglise keeles ja ta õpib sealt inglise keelseid sõnu, mis on natukene... ja kogu seda oma saurustemaailma nagu seda sealt kaudu ta... noh kuna ta teab neid liike ja asju siis ta nii öelda õpib jah.

Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks?

No, et ma nii otseselt sellele ei ole nagu panustanud, et ta mingi õpiks multikatest ja arvutist. Aga ma usun, et ikka teeb seda. Selles mõttes, et need multikad, mida ta vaatab, nendes on ikka minu meelest selline õpetus ikka sageli sees, et võibolla ta sellest kuidagi siiski õpib.

Kas te peate oluliseks kontrollida sisulist poolt mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

Jaa, pean küll. Ta on ju esiteks veel nii väike, et ta lihtsalt no nagu ei mõista veel päris kõike. Ta ise kardab ka päris palju multikaid, et selliseid, kus nagu on vägivalda ja on sellised nagu, et hirmutavad. Need ei meeldi juba ju talle endale. Et ma ei usu, et siukest peaks laskma tal vaadata.

Kas peate vajalikuks piirata aega kui palju teie laps telekat vaatab, arvutis veedab, mängib videomänge?

Jaa. Sest, et eee... tegelikult ta ei õpi sealt nii palju, et ta peab ikka rohkem ise tegema. Et ta võib vaadata telekat ja kasutada arvutit mingi aja, aga et ta peab ka muid asju tegema.

Kas teie meelest on teie lapse vanustele väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

Täitsa piisavalt minu meelest puudu neid küll ei ole.

Nii.. Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Jah. On olnud selliseid saateid ka, mis oleks nagu abi kasvatamisel, näiteks need „Tweeniei Põngerjad“ olid, need olid väga siuksed õpetlikud ja toredad...aga enamus on nagu ikka tegelikult, kui nagu üldse võtta kogu seda teie asja, siis liiga palju on vägivaldseid multikaid.

Kui vana te olete?

29

Mis valdkonnas te töötate?

Pangandus

Milline on teie haridus?

Kõrg

Aitäh intervjuu eest. Soovite Te lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Nii tore oli.

Oli, aitäh.

Lisa 3 Intervjuu 2

Triin

Intervjueeritava tähis N2 (25)

Kui suur on teie pere?

Kolm inimest.

Kui vana on laps teie peres?

Kolm aastat ja kolm kuud.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

On.

Mitu?

Üks.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

On, üks.

Kas teil on kodus kasutusel videomängukonsool?

Mis asi?

Videomängud?

Aa.. Ei. Neid ei ole. Ei kasuta.

Aga DVD või video mängija?

Mm..DVD mängija on.

Ja milliseid neist vaatab teie laps või siis kasutab? Et kas ta vaatab telekat, DVD-sid?

Telekat vaatab, DVD pealt mõnda multikat, arvutist pilte mõnikord. Muud midagi.

Ja kui teie laps telekat vaatab, kas ta teeb seda enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Mmm.. üksi

Ja arvutist pilte vaatab?

Mmm... Koos pereliikmega.

Ja kellega siis peamiselt?

Issiga vist rohkem.

Kas laps vaatab telekat igapäevaselt?

Jah.

Umbes kui palju aega veedab teie laps igapäevaselt telekat vaadates, kui oskate hinnata seda mingi ajalise ühikuga?

Ma ei teagi... mingi kolm tundi võibolla. Mõnikord rohkem, mõnikord vähem.

Millisel ajal ta rohkem vaatab telekat? Kas ta vaatab peamiselt hommikuti, päeval või õhtuti?

Mm... hommikuti ja õhtuti.

Kas on mingid kindlad kellaajad kus on rohkem seda vaatamist?

Siis kui ta üles ärkab siis vaatab ja... peale lasteaiast tulekut.

Kuid kui võrrelda teleka vaatamist nädala sees ja nädala vahetusel, kas selles on mingi erinevus?

No ilmselt nädalavahetusel ta võibolla vaatab rohkem, siis kui me kodus oleme. Eriti siis, kui veel selline vilets ilm on, et õue ei taha väga minna... mm.. ja siis ka kui ma ise tahan midagi teha, näiteks koristada või mingid muud toimingud, kus on parem, et ta ei ole mul sabas.

Kas te olete seadnud ajalise piiri, et kui kaua ta järjest võib vaadata telekat?

Emm... noh ma üritan tal mitte üle tunni lasta korraga teleka ees olla, aga sellest on suht raske kinni pidada mõnikord.

Miks see aja piiramine raske on?

Emm.. no siis, kui ta vaatab mõnda multikat, ta ei taha seda pooleli jätta mõnikord. Kuna ma olen pärsi palju aega lapsega kahekesi, siis on suhteliselt raske temaga ise koguaeg tegeleda, sest siis jäävad kõik muud asjad tegemata.

Aga kuidas on arvuti kasutamisega? Kas arvuti puhul on olnud vajadus piirata kasutamise aega?

Mkm. Ei. Me ei ole arvutis nii kaua, et peaks piirama. Me vaatame natukene, vaatame pilte ja siis ongi kogu lugu, et seal ei ole kaua üldse. Mingi 15 minutit vaatame võibolla neid pilte.

Ja kui tihti ta arvutist pilte vaatab?

No ma ei teagi... mitte väga tihti. Tegelikult on seda ikka pigem harva, et mingi paar korda kuus

äkki ainult.

Kui ta telekat vaatab kas ta siis vaatab DVD-sid või siis telekast tulevat programmi?

Multika kanalit põhiliselt. Lolo TV-d.

Kas teate mis sisuga multikaid sealt näidatakse?

Seal on neid meieaegseid multikaid Nu Pagadid ja mingid Lumivalgekesed ja (naerab) sellised, no ja mis seal veel oli.. no need hästi vanad vene multikad ja siis on uuemaid ka. Tom ja Jerry ja... selliseid julmi multikaid seal ei ole, et mingi tapmine ja siuke nagu TV3 ja Kanal2 pealt tuleb niimoodi, et seal on sellised lõbusamad. Seal selliseid vihaseid multikaid ei ole.

Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide, multikate sisu mida teie laps vaatab?

Ma arvan küll jah.

Kas oskate öelda, miks see teie meelest oluline on?

No, ma ei taha, et mu laps vaataks väga palju vägivalda näiteks või... et tal võiks siuksed lõbusad ja siuksed rõõmsad multikad olla. Siuksed vihased multikad ei meeldi talle ja ma arvan, et need ei ole talle päris sobilikud.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Mmm.. multikaid.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Mm.. „Ühikarotte“ vaatab. Ja no siukseid muusikasaateid, näiteks Superstaari ja selliseid talle meeldib ka vaadata.

Kas on olnud olukordi, kus teie laps ei saa vaadatava saate sisust aru ja tal tekkib küsimusi?

Jah on küll.

Kas oskate tuua mõne näite?

Mmm... hetkel ei nagu ei tule meelde midagi.

Kas olete ise kontrollinud, kui palju laps mõne saate sisust aru saab? Näiteks siis esitanud küsimusi mingi vaadatava saate sisu kohta?

Mm..üldiselt ma nagu ei ole seda teinud, mõnikord ikka olen küsinud ka, et mida ta vaatab. Aga üldiselt mitte.

Kui palju aega teie hinnangul veedab laps, televiisori mängimise ajast, teleri ees üksi?

Kui ma tean, et ta vaatab neid multikaid, siis ta vaatab üksinda, aga ta neid täiskasvanute saateid eriti ei tahagi vaadata. Et ta ikka vaatab peamiselt üksi ikka oma seda multika kanalit.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

Ta ise tahab seda.

Kas ta oskab ise televiisorit käima panna?

Ta oskab seda nuppu vajutada ainult, aga puldist ta ei oska nagu kanaleid ja niimoodi ei oska vahetada.

Et siis peate ikka ise käima panema?

Mmm no jah ikka.

Kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga programmi teie laps vaadata võib või võib teie laps ise valida, mida ta vaadata soovib?

Kui ta ütleb, et ta tahab multikaid vaadata, siis ma panen talle multikakanali ja siis tal on üks DVD, see mingi Hello Kitty mingi multikas ... ja siis seda ta küsib ise, kui ta tahab.

Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi?

Ei. No vahest on. Mõnikord, aga üldiselt mitte.

Millistes olukordades te seda peamiselt teete?

Siis kui, kui...kui on vaja, et ta rahulik oleks. See on nagu harva, üldiselt ma üritan nagu teha nii, et ma ei paku talle, et vaata telekat.

Kas teie hinnangul telekas ja arvuti on teie lapse jaoks praeguses vanuses pigem meelelahutusallikad või kanalid, millest ta midagi õpib?

Ma arvan, et pigem meelelahutuseks... Mõningad multikad on kuigi palju õpetlikud ka tegelikult. Et ta nagu vaatab neid ja saab äkki rohkem asjadest aru. Praegust näiteks ETV pealt tuleb päris palju harivaid multikaid... no üks oli näiteks mingisugune koka...mingi koka multikas oli, kus nad seal õppisid kuidas mingit..mingit toitu teha. Ja siuke hästi nagu lõbus oli ja just nagu hästi väikestele mõeldud. Ja siis...mis seal veel on.. Seal on igasugu erinevaid teemasid on olnud, et kuidagi nagu hästi väikestele ja hästi arusaadavalt teha ja hästi lihtsalt. ETV pealt on kõige asjalikumad multikad nagu.

Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi

õpetamiseks? Näiteks siis keele õppeks, värvide, tähtede või numbrite?

Ei ole.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

Jah

Miks see teie meelest oluline on?

No ongi, et mm... et ta ei vaataks liiga palju vägivaldseid multikaid ja need noh ei ole ju väga hea vaadata ma arvan.

Kas peate vajalikuks piirata aega kui palju teie laps telekas vaatab?

Jaa.

Miks?

Mmm..Ma arvan, et eelkõige tervise seisukohast, Esiteks tal silmad väsivad ära võibolla. No ongi põhiliselt tervise pärast, et silmi ei rikuks ja, et ta liiga pikalt kohapeal ei istuks. Et ta ikka liiguks ringi ja teeks muid asju ja jookseks ringi ka.

Kas teie meelest on teie lapse vanusele väikelapsele sobiva sisuga programme piisavalt?

Mmm... no jah see... tänu sellele, et see multika kanal spetsiaalne on, siis on. Aga need näiteks need ETV, noh ETVs on võibolla jah rohkem, aga Kanal 2 ja TV 3 seal on suht kehva valik, et seal on siukseid vägivaldseid multikaid rohkem ja need noh ei meeldi talle endale ka väga vaadata.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Mmm... no ma arvan, et ei ole.

Kui vana te olete?

25 veel

Mis valdkonnas te töötate?

Ma õpin raamatupidamist

Milline on teie haridus?

Keskharidus

Minu poolt on nüüd kõik küsimustega, kas on veel midagi mida soovite omalt poolt lisada?

Ma arvan, et mitte.

Aitäh intervjuu eest.

Lisa 4 Intervjuu 3

Helen

Intervjueeritava tähis N3 (36)

Kui suur on teie pere?

Viis..viis inimest

Kui vanad on lapsed teie peres?

11, 8 ja 3

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Jaa.

Mitu?

Üks.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Ja.

Mitu?

Kaks.

Videomängukonsool?

Ei.

Aga DVD või video mängija?

Jaa, DVD mängija.

Milliseid neist teie kõige noorem laps vaatab või siis kasutab?

Emm... Kõiki.

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Mmm... nii ja naa. Kui ta vaatab mingit multikat, siis ta vaatab üksi. Arvuti mängu mängib vahel üksi, vahel vanemate õdedega.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Enam-vähem, nii umbes kuus korda nädalas.

Ja arvutit ja DVD?

Neid ka umbes sama palju, et ta igapäev kõiki ei kasuta. rohkem vaatab ta kindlasti telekat, aga telekast vaatab ta multikaid, et siis lasteprogrammi või mõnda DVD-d just.

Umbes kui palju aega veedab teie laps igapäevaselt telekat vaadates?

Ma arvan, et tunni...vähemalt tunni.. ma arvan. Mõni päev rohkem, mõni päev vähem.

Ja arvutit kasutab...?

Seal ta tüdineb ise ära... Mingi 20 minutit, ega ta rohkem ei viitsi.

Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata telekat veeta aega arvuti ees?

Ei ole.

Aga kas olete olnud sunnitud lapse telerivaatamist piirama?

No selles mõttes ikka, et kui ta on vaadanud kaks pikka multifilmi siis ta rohkem ei saa.

Aga kas peate piirama aega, mis ta arvuti ees on?

Ei ole. Seal ta tüdib ise ennem ära ja tuleb juba ise seal tagant ära.

Kas laps vaatab peamiselt DVD-sid või siis telekast tulevat programmi?

Mmm... pigem vaatab DVD-sid, ma arvan. Ta vaatab telekast ka neid lasteka... laste...lastesaateid, aga ma arvan, et ta eelistab ühte seda sama multikat.

Ja arvutis, kas ta mängib seal või ta vaatab seal ka videosid või midagi?

Nii üht kui teist. Ta mängib seal ja siis ta vaatab neid Jussi multikaid. Ja siis ta vahel vaatab YouTube ka, et mida just leiab.

Kas teil on paika pandud, et mis lehti ta tohib kasutada?

Selles mõttes jah, et ta tegelikult ütleme et YouTub-ist, et ta YouTub-i satub ta siis, kui vanemad tüdrukud on selle sinna jätnud. Aga muidu paneme ikka selle noh kas siis selle Jussi või noh, on veel paar väikelaste keskkonda, mis me lahti teeme talle ja seal ta surfab ise siis juba.

Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate saadete, arvutis olevate lehekülgede sisu mida teie laps vaatab?

Noh jah ikka. Noh mingis mõttes ikka, et ma panen ta ju kuskile, et ta seal välja ei satu naljasti, pigem vist eksib ära. Kolme aastane ju ei... edasi ei surfa ju. Et selles mõttes jah, et ma olen ise valinud lehed, mida ta tohib kasutada. Ja ennem suuremad lapsed mängisid samu asju minuga koos

nii, et nüüd nad oskavad aidata ka kui vaja.

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida teie laps jälgib?

Jah. Ikka olen.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Eakohaseid. See, et ta aru saab, mida ta teeb või noh milleks see on..Ja noh, need mängudes, et kui ta ei saa hakkama või ta ei saa aru, mida tegema peab, siis pärast seda, kui ma korra seletan või.. ja ta ikka midagi aru ei saa, siis ma ikka ütlen talle, et see pole sinu jaoks, kasva natuke.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Ei vaata, need ei huvita teda.

Kas te lubate oma lapsel vaadata telekat üksi?

Mmm.. telekat, selles mõttes, tegelikult ta vaatab noh telekast DVD-sid, aga telekast no ainult siis kui on need ETV lastekad.

Aga kasutada arvutit üksi?

No selles mõttes küll, et kui ma... et kui ma panen selle lehekülje lahti, noh kus ta võib surfata, siis sinna jätan ta üksinda. Seal ma käin ainult vahepeal vestlemas, et mis ta teeb.. või siis ta ise kutsub vaatama, et mis ta teeb.

OK... Kui palju aega, teie hinnangul, veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?

DVD-sid on no niimoodi, et ta vaatab terve multika vaatab ära üksi. Selles mõttes, et vahepeal räägin temaga ikka, ja või ta ise räägib midagi. Ma olen peaaegu alati samas toas. No nii, et selles mõttes ta üksi ei ole. No ma olen ikka ise või siis keegi teine on ikka temaga.

Ja arvutis?

Arvutis on sama lugu, et ma olen ju samas toas ja räägin temaga, aga noh ma ei istu temaga koos arvutis.

Kas on olukordi, kus te peate lapsele seletama ekraanil toimuvat, et ta ei ole täpselt aru saanud mida ta nägi?

Ja kindlasti. Kõikide puhul nii telekas, multikad, DVD, arvuti. Tegelikult ei saa ta ju...tegelikult ei saa ta ju täismultikatest...no ta saab mingil omal moel aru, ega ta ei saa seda täpselt sama moodi aru ju nii nagu need mõeldud on.

Kas te kontrollite lapse arusaamist programmi sisust?

Ja, ma ikka kontrollin, et küsin mida ta vaatab ja mis seal toimub ja nii.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata või siis arvutit kasutada?

Üldiselt lapsed on need... väljaarvatud siis kui ta haige on ja me kodus töötame.

Millistel aegadel ta peamiselt kasutab siis arvutit ja vaatab telekat, et kas hommikul, lõunal või õhtuti?

Õhtul. Kuuest seitsmeni. Siis kui ma süüa teen.

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Ta paneb ise. Ta võtab ise DVD, ta paneb selle ise sisse ja kui ta kõik kogemata õiges järjekorras teeb, siis ei peagi keegi teda aitama. Aga, kui tuleb valida neid sisendeid ja väljundeid, siis tuleb keegi appi. Ma ei teagi, meil ei ole äkki ... tüdrukud on nii suured juba, et oskavad juba ise aidata, et mind pole sinna väga vajagi. Tihtipeale, kui ma koju tulen, siis juba telekas käib, keskmine laps vaatab siis oma multikaid.

Kas lapse poolses ekraanimeediumite kasutamises on teie hinnangul erinevus, kui võrrelda kasutamist nädala sees ja nädalavahetusel?

Sõltub nädalavahetusest, et kui me kuskil ära käime, siis mõnes kohas ta ei vaata ei telekat ega arvutit..aga muidu ma arvan, et talvel ta vaatab telekat nädalavahetustel rohkem ja on rohkem arvutis ma arvan... ma arvan nii. Oleneb aasta ajast ka ja ilmast. Aga ma arvan, et ikkagi nädalavahetustel on rohkem seda vaatamist.

Kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga saadet, millist tegevust arvutis teie laps vaadata võib või võib teie laps ise valida mida ta vaadata soovib?

Noh tema valik on see, et noh kas ta näiteks vaatab multikaid telekast või vaatab DVDd. DVD ta valib ise üldiselt. Ja arvutis mängukoht on ka tal oma valida. Mingis mõttes ..noh teeb ta oma valikud ise juba minu tehtud valikutest.

Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi või eakohast tegevust arvutis?

Jaa. Kui ta on haige ja kui me peame kodust töötama. No ja siis ka, kui on vaja endal ikka midagi teha ja ta muidu segaks, et alati ei ole tal vanematel õdedel ka aega teda vaadata, et ikka on jah siukseid olukordi.

Kas teie hinnangul ekraanimeediumid on teie lapse jaoks praeguses vanuses

meelelahutusallikad või kanalid kust ta midagi õpib?

Ma arvan, et ühte ja teist. Mõlemat ma arvan. Sest raudselt õpib ta, kas või mingit kõne... kõne..sõna kasutusi ja... arvutimängudest, et ta sealt õpib juba igasuguseid teisi asju... Noh mingi igasuguseid asju on.

Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks?

No värve ja numbraid ja... oleme ikka koos vaadanud.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

Jah. Teatud piirini, et ülearu ei saa kontrollida... sest kuskilt peab see info nagunii tulema. Mõistlikult kontrollin.

Kas peate vajalikuks piirata kui palju teie laps telekas vaatab, arvutis on?

No ikka...et ma ütleks et..kuna ma piiran, ma vaatan seda suurte laste pealt.. et mingil moel ikka, et ma nagu jälgin, et ta pidevalt ei istuks ekraani taga üks kõik miukse ekraani taga.

Kas teie meelest on teie lapse vanustele väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

Eesti keelseid mitte, aga muidu küll ma arva, et peab lihtsalt teadma, kus nad on..No nad armastavad ühte ja seda sama, et neil polegi palju vaja neid.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

No natuke. Midagi nad õpivad sealt lisaks, et mida ma ise ei ole õpetanud otseselt. Noh ma just vaatan kõne poole pealt, et mingis mõttes on ju see kõne ka õppimine. Ja kui ta mingit lauset kümme korda kuuleb, ühes ja samas kontekstis, siis ta õpib neid ju kasutama ja seda päris naljakalt. Et noh kas või kõne ma usun küll, et seda ma näen, et neid sõnu ta on õppinud oma multikatest

Kui vana te olete?

36

Mis valdkonnas te töötate?

Riigiametis

Milline on teie haridus?

Kõrgharidus

Aitäh intervjuu eest. Soovite lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Ei ma taha midagi ütelda.

Lisa 5 Intervjuu 4

Kairi

Intervjueeritava tähis N4 (28)

Kui suur on teie pere?

Neljane... neli on meid kokku.

Kui vanad on lapsed teie peres?

Kaheksa ja nel...Kaheksa ja neli.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Jaa.

Mitu telekat teil kodus on?

Kaks, üks on meile ja teine lastele nende toas.

Kas teil on kodus arvuti?

Jaa, kaks.

Videomängukonsool?

Ei.

On teil DVD või video mängija?

Ei. On, on. DVD on.

OK. Küsimused käivad siis teie noorema lapse kohta, et vastates lähtuge noorimast lapsest.

Nii, milliseid neist võib teie noorim laps vaadata või siis kasutada?

Milliseid? Mis mõttes?

Et kas siis teie noorim laps võib vaadata telekat või DVD-sid kasutada arvutit?

DVD-d ja telekast multikaid.

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Kahekesi vaatavad, ei aga vahepeal vaatab üksi. Kuid üldiselt siiski kahekesi koos vaatavad. Ikka koos kellegagi.

Kellega koos?

Vanema õega oma toas vaatavad kahekesi.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Harva tegelikult. Siis kui tuju tuleb. DVD-sid vaatab üsna harva. Väga harva tegelikult, üldiselt harva ikka. Siis kui tal meelde tuleb...No tegelt on..ma ei.. no me jõuame koju oletame kell,... kui me jõuame kella viiest koju, siis tähendab seda, et ta vaatab teises toas seda, mis see on nüüd... Tomi ja Annit ja siis vaatab seda ja siis ongi kõik. Ega nad muid asju ei vaata. Seda nad ka iga päev ei vaata ja Laura (*pere noorim laps*) vaatab seda üldiselt harva ja vahepeal kõnnib lihtsalt minema, ütleb, et see talle ei meeldi ja kõnnib ära.. Et seda vaatab siis rohkem tegelikult tema vanem õde.

OK. Kui tihti teie noorim laps siis hinnanguliselt vaatab telekat? Mitmel päeval nädalas näiteks?

No, ma arvan, et mingi neljal-viiel ta vaatab äkki.

Ja umbes, kui kaua ta veedab teleka ees aega neil päevil kui ta vaatab?

Eee.. ta vaatab oma multikad, no ainult ongi need sealt Tomi Annist peamiselt..mis see kestab kuskil mingi tund umbes. Siis kui see läbi saab, et siis nad enam edasi ei vaata.

Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata telekat järjest?

Ei ole, selleks et ta ei vaatagi telekat nii palju. See ei ole meil probleem. Nad vaatavad õhtul ainult, kui hakkavad see Tomi ja Anni ja seda ka mitte igapäevaselt. Tomit ja Annit tahab rohkem tema õde... Kui ta jääb mõnikord mõnda kordust kauaks vaatama, et kui ma vaatan et kaks tundi on järjest multikat vaadatud, siis ma ütlen, et kõik, telekas kinni. Kõik. Mina olen karm. (*naerab*)

Kas laps vaatab peamiselt DVD-sid või siis telekast programmi?

No ta vaatab nii vähe. Ainult Tomit Annit peamiselt ja siis mõnikord mõnda DVD-d. Et aga peamiselt, mida ta vaatab ongi ikka Tomi ja Anni, et see on nagu siuke mida nad vaatavad õhtuti ikka.

Kui palju teil DVD-sid on?

Em.. palju ei ole... on mingi..No mingi paarkümmend-kolmkümmend tükki. Need on kaheksa aastaga kogunenud.

Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu, mida teie laps vaatab?

Jah ikka. Selleks ongi meil DVDd ja lubame Tomi Annit, et seal ei ole vägivalda... Et ma ei taha, et ta midagi muud vaataks, et multikaid võib küll, selliseid, mis on nagu ilusad lapsele.

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib?

Üsna kursis ma arvan. Ma ju tean neid DVD-sid ja Tomi Annit ma küll ise ei vaata, aga ma tean, et seal tegelikult ju on sellised multikad, et milles ei ole ka vägivalda.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

No ongi multikaid ainult, neid mida me teame, no ja siis seda Tomit ja Annit, aga see on ju ka lastesaade. Lastesaateid võib vaadata.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

No tegelikult üldiselt mitte... Talle ei paku need huvi. Ainuke, mida vaatab, on Kälimehed. Ja tead ma arvan, et seda ta vaatab selle pärast, et see on eesti keeles, et ta saab sellest aru.. Seal mida nad räägivad. Et lihtsalt selleks see talle meeldib. Aga üldiselt, ta ei tule ju meie juurde telekat vaatama, ta pigem ikka läheb ja mängib oma asjadega.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Mmm.. seda nagu mitte väga tihti. Ainult väga harva. Üldiselt vaatab ikka koos õega.

Kui palju aega, teie hinnangul, veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?

Väga vähe, ta ei vaatagi nii palju. Ja kui vaatab siis vaatab koos oma vanema õega. Mõnikord harva vaatab mõnda DVD-d üksi.

Kas on olnud olukordi, millal laps ei ole vaadatud saate sisust aru saanud ja tuleb teie käest küsima?

Ei ole..Ei tule nagu ette.

Kas olete kontrollinud, kui palju lapse sellest aru saab mida ta vaatab?

Ka ei ole vist nagu.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

Eee...Vanem õde ütleb... Et tavaliselt on vanem õde see, kes tuleb õhtul ütleb, et Tomi Anni hakkavad... kell kuus on Tomi Anni. Ennem ta... Ta päev otsa telekat ei vaata. Ja seda hommikul on see, et see on võibolla maksimum, ma ütlen, et võibolla... Siis ta näeb kümme – viisteist minutit vaatab hommikul maksimum. Ta ei näe lihtsalt kõiki neid osasid. Noh seda ütlen mina, et vaatame hommikul. Et siis ta ärkab lihtsalt üles paremini, muidu ta laiskleb voodis, et hommikuti vaatab..aga see on ka kümme – viisteis minutit ja siis meil läheb telekas kinni ja me läheme ära.

Millistel aegadel, näiteks kas siis hommik, lõuna, õhtutu või siis sagedasemad kellaajad

toimub peamiselt multikate vaatamine?

Hommikul ja õhtul ongi, et siis kui ärkame, siis mina panen multikad...Ja õhtul siis tuleb küsib tal vanem õde.

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Ikka ise paneme, Laura ei pane. Ja no tal vanem õde oskab ka juba ikka panna..noh, et ta tuleb küsib enne ikka muidu.

Kas lapse poolses ekraanimeediumite kasutamises on teie hinnangul erinevus, kui võrrelda kasutamist nädala sees ja nädalavahetusel?

Ei ole. Laupäev, pühapäev on veel nii, et nad õega, mängivad, siis kui on... on noh need Tomi ja Anni kordused. Siis ta mõnikord vaatab need kordused ära ja ongi kõik...Aga siis kui mina neid ei ütleks, et siis ta ise ka ei tea, et tal ei ole meeleski neid küsida. Noh siis nad ei vaata midagi.

Kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga programmi teie laps vaadata võib või võib teie laps ise valida mida ta vaadata soovib?

No see on, et nad ise küsivad. Peamiselt tema vanem õde, et Tomi Anni algavad.

Kas on olukordi millal te ise pakute talle võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi?

Nii on olnud küll... et kui panen multika peale siis ta vaatab rahulikult ja ma saan natuke toimetada ise või kas või puhata.

Teie hinnangul, kas multikad on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või ta õpib neist midagi?

Ei usu, et ta õpib midagi. Meelelahutus pigem...Aa...aga näiteks tegelt mõned asjad on selles Tomi ja Annis.. on see multikas mm.. kokata on lahe või midagi taolist, vaat seal on mõned asjad näiteks, mis ta teeb seal need võileivad ja asjad. Et seal on väga siukest õpetlikku. Ma ei saagi öelda...Ikka meelelahutus pigem.

Kuid, kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks? Näiteks keele õppeks, värvide, tähtede, numbrite?

Et ta vanem õde sai tähed Mõmmi Aabitsast selgeks, aga meil ei ole enam seda kassetikat. Meil oli see kasseti peal ja kassetiks läks meil katki. Meil on kassetide peal Mõmmi aabits on ja.. et nende pealt kindlasti saab õppida ma arvan.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt, mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

Jah. Minu jaoks on oluline, et oleks tore multikas. Seal, ega..noh et ei oleks selline vägivaldne. Meil on ikka kõik multikad sellised kus ei olegi sellist, et ega me ei ole ostnud sellist. Et meil on kodus on kõik multikad sellised, kus ei ole seda vägivalda ja seda halba. Ma näen ju ise, kui paljud lapsed õpivad nende arvutimängude pealt kõiksugu asju, et ma ei taha, et minu lapsed sedasi teeks.

Kas peate vajalikuks piirata kui palju teie laps telekas vaatab?

Ikka.

Miks?

Miks ta peaks istuma seal ees kogu aeg? Ta peab ju leidma neid teisi tegevusi ka.. Ta peab leidma, et ..noh ta peab joonistama, et saaks mängida nukkudega... Las ta teeb mingeid oma tegevusi, et ei ole ainult telekat vaja vaadata.

Kas teie meelest on teie vanustele väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

On küll.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Eee... ei ma ei usu küll, et multikad mul aitavad last kasvatada. Ei.

Kui vana Te olete?

28

Mis valdkonnas te töötate?

Õpetajaabi

Milline on teie haridus?

Keskharidus

Aitäh intervjuu eest. Soovite te lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Ei ole siukest soovi.

Lisa 6 Intervjuu 5

Siim M2 (30)

Intervjueeritava tähis

Kui suur on teie pere?

No pere, no mul on üks laps ja kogu lugu.

Kui vanad on lapsed teie peres?

Kolm sai just

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Ikka.

Mitu?

Üks.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Jaa.

Aga videomängukonsool?

Ei.

DVD või video mängija?

Jah, DVD on.

Ja milliseid neist teie laps siis vaatab või siis kasutab?

Telekas ja DVD mängijat sealt multikaid.

Kas ta arvutist ei vaata midagi?

Ei.

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne... et või siis koos teiega?

Multikaid ikka vahib üksi ja siis telekat, noh neid saateid istume koos ja vahime vahel.

Kas ta vaatab telekat igapäevaselt?

Mmm... kindlasti mingi aja vahib jah.

Umbes kui palju aega veedab ta telekat vaadates igapäevaselt?

Sa mõtled kas multikaid vaadates või üle... üldse kokku?

Üldse kokku. Umbes kui palju?

No üle tunni vast ikka ma arvan.

Ja kas te olete seadnud ajalise piiri, kui kaua ta võib vaadata telekat?

Ei no...no päris nüüd päev otsa ikka ei vahi, ma ei ole lubanud nii palju. Aga seda ei ole, et mingi kella pealt vaatan, et aitab ja kõik. No vaatan et liiga palju ei vahi. Ja ongi kõik.

Kui palju oleks liiga palju siis?

No vähemalt jutti ...no vahib oma multika ära, ma ei tea kaua multikas kestab 40 minutit, tund.. no ja siis aitab.

OK. Nii...Kas ta vaatab peamiselt DVD-sid või siis telekast tulevat programmi?

Viimasel ajal on ainult multikaid vaadanud oma DVDde pealt.

Ja kas te peate vajalikuks kontrollida saadete sisu mida teie laps vaatab?

Tal on viis multikat, mida ta vahib, kõik on niisugused lastekad. Neid kannatab vaadata. No neid ma küll ei pea vajalikuks kontrollida. Aga, kui ta nagu peaks midagi muud vaatama, siis ikka põhimõtteliselt peab ikka vaatama, seda et mida ta vahib.

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib?

No muidugi ma tean seda sisu noh. Ta ju vaatab oma viite DVDd ja neid olen ma ise ka kõiki koos temaga vaadanud ju.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Põhimõtteliselt ainult multikaid. Telekat ta vahib iseenesest harva, nagu oma peaga. Kui ta väiksem oli, siis ta vahtis oma reklaame, aga nüüd enam mitte. Et kui ta teleka ees on, siis ta vaatabki oma multikaid.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Ta ei tahagi neid vaadata, ta nagu ei viitsi väga neid vaadata. No vahest..Vahest ma ütlen, et multikast aitab, siis ta paneb mingi suvalise saate ja ütleb, et ma tahan seda vaadata... suvaline mingi ala mingi OP või mingi noh suvaline ma tõin näite, no ja siis ta vaatab seda.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Jaa. Ma ei viitsi kogu aeg passida seal juures. Mul on teisi asju ka vaja teha.

Kui palju ta hinnanguliselt teleka vaatamise ajast seda üksi teeb?

No mina ei tea. Eino see kõik oleneb..oma ikka... päris palju vaatab üksi, noh ta vaatab ju neid oma multikaid.

OK. Kas on olnud olukorda kus, kus te peate lapsele seletama ekraanil toimuvat?

Ei ole vist olnud.

Mhm.. Kas olete kontrollinud seda kui palju ta aru saab sellest mida ta vaatab?

Mul on üks inglise keelne multikas, teised on kõik eesti keelsed.

Ei ma mõtlen seda, et isegi kui on eesti keelne multikas, et kontrollida seda kui palju ta sisust, sellest, mis seal juhtub, aru saab?

Ei ole olnud vaja. Ta tavaliselt räägib ise seal, et Pikne McQueen ja... (naerab)

OK, et ta tahab siis ise sellest rääkida mida ta vaadanud on?

No vahest jah.

Selge. Kuid kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

No tema tahab ikka.

Kas on mingid ajad, näiteks siis kas hommiku poole, lõunal, õhtutul, millal ta peamiselt telekat vaatab?

Ei ole vahet. Täpselt kuidas juhtub.

Aga kui võrrelda näiteks nädalavahetust ja tööpäevi, kas siis on mingi erinevus, et kui palju ta vaatab telekat?

Mkm.. ei ole.

Kes paneb televiisori tavaliselt tööle?

Mina. Või ma siis lasen tal panna ja ütlen, et vajuta siis ja siia.

Et siis ta oskab juhendamise peale panna?

Ja, muidugi. Ta oskab ise ka panna väga hästi, aga lihtsalt...Eee...noh aga ta ise nagu omast peast ei pane, siis küsib ja siis ma nüüd lähen sinna tupp ja näitan, et vajuta sinna, sinna, sinna...eee et tegelt ta ju oskab, aga ta lihtsalt omapead seda ei tee.

Ja see mida ta vaatama hakkab, kas te ise valite, et mida ta võib vaadata, või ta ise ütleb mida ta vaadata tahab just?

Ta ise ütleb ikka.

Kas on mingid olukorrad kus te ise pakute talle vaadata näiteks multikat?

Ma ei mäleta, võibolla on aga ma ei mäleta küll praegu... no vast siis kui ma ise enam mängida ei viitsi, et siis noh ütlen talle. Ma ei teagi.

Kas teie hinnangul ekraanimeediumid on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või ta midagi õpib neist midagi?

Midagi kindlasti õpib. No ühe sõnaga... nii palju kui mina olen aru saanud, ta vahib sealt... noh mingi multikas, mis on... kes on head, kes on halvad sellel ta teeb juba vahet näiteks noh, et oleneb, mis tegelased seal on noh. Kade ei tohi olla ja (naerab) ja jonnipunn ei tohi olla. Noh mingit sellist asju.

Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks?

Et midagi õpiks..oh.. Mul polegi siukseid multikaid. Aga tegelt..oota vist..las ma mõtlen... et midagi õpiks, tead mina arvan, et mul ei olegi siukseid multikaid vist jah. Ma arvan, et ta lasteaias õpib juba piisavalt vist.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt, et mida teie laps vaatab?

Eino ma räägin noh, et mingil määral kindlasti, et kui ta vahib lihtsalt telekat. Kui ta vahib mingisuguseid asju seal, kui ta ise paneb, seal klõpsib oma asju, siis on muidugi vaja mina arvan..mingil määral kindlasti.

Kas oskate ka põhjendada, et miks see teie meelest oluline on?

Ma ei oska täpselt öelda nagu..ma arvan, et kolme aastasel ei ole vaja vahtida mingisuguseid ee mingisuguseid saateid kus *killitakse* ja möllatakse, ma arvan näiteks...

OK. Jaa.. Kuid kas peate vajalikuks piirata aega mida teie laps telekat vaadates veedab?

Kuule me ei... kuule see ei ole lihtsalt normaalne, kui laps pool päeva istub ja vahib telekat. Las mängib või...või suvel las käib õues ja mängib seal, või jookseb, käib ringi. Midagi targemat kui, et istub ja vahib telekat näiteks.

Kas teie meelest on teie lapse praegusele vanusele sobiva sisuga programme piisavalt?

Ma arvan küll jah. Enam-vähem, telekat ta nagu nii hommikul, mil need on need laupäeval need lastesaated, neid ta praegu veel ei vahi, aga tal on need DVDd.

Kas teie meelest on võib erinevatest ekraanimeediumitest olla teile abi lapse kasvatamise juures?

No ma eriti ei usu nagu eriti. See, kui ma tal multikaid vaadata lasen põhimõtteliselt, see nagu ju ei kasvata teda. Et ta ju ...ta võib ju seal midagi õppida ka pikapeale, et mingi tähti ja asju võibolla kindlasti on võimalik, aga no samas ongi, et ma arvan, et seda asja peaks vist ikka lasteaias õppima. ..et ma nagu ei usu, et see on otsene abi kasvatamise juures küll nagu.

Kui vana te olete?

30

Mis valdkonnas te töötate?

Teenindus

Milline on teie haridus?

Lõpetamata kõrg

Aitäh intervjuu eest. Soovite lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Ei soovi enam midagi lisada.

Lisa 7 Intervjuu 6

Kaarel

Intervjueeritava tähis M1 (28)

Kui suur on teie pere?

Kolm inimest

Kui vanad on lapsed teie peres?

Nelja aastane nüüd.

Lubatud meediumid

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

On.

Mitu?

Üks telekas on.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Ja, arvuti on.

Mitu?

Mmm...kokku on rohkem kui üks.

Kas teil on kodus kasutusel videomängukonsool?

Ja on küll.

Ja DVD mängija või videomakk?

Mmm.. nii ja naa. DVD-sid saab vaadata arvutist ja PlayStationist ka seega ..eee.. seega, et DVD mängija... võib nimetada, te DVD mängija on olemas.

Ja milliseid neist siis võib teie laps vaadata või siis kasutada?

Telekat vaatab, videomängu, DVD-sid vaadata.

Ja arvuti?

Arvutit võib ka kasutada.

Ja kuidas on, kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Mmm...nii ja naa, mõnikord vaatab üksi ja mõnikord vaatab koos.

Kellega ta siis peamiselt koos vaatab?

Koos minu ja emaga...või ainult ema või ainult minuga.

Ja arvutit kasutab?

Seal on nii, et meie panema talle siis näiteks selle Jänku Jussi ette, ja seal ta tegutseb ise juba edasi. Mõnda asja teeme koos ka täitsa, aga noh me oleme ikka seal samas alati.

Kas ta videomängu mängib üksi või siis..?

Ta päris ise veel kõike seal ei oska, seda teeme ikka koos.

Selge. Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Peaaegu igapäev, mõned päevad jäävad vahele.

Ja umbes, kui palju aega ta vaatab igapäevaselt telekat?

Tund-kaks maksimaalselt.. nii kaua, kuni kestab üks film näiteks.

Kui telekat vaatab, kas ta siis vaatab telekast tulevat programmi või DVD-sid?

Peamiselt DVD-sid .

Kui tihti ta kasutab arvutit?

Mõned korrad nädalas äkki.

Ja kui palju aega ta veedab arvutit kasutades?

Mmm..tunda aega äkki või poolteist järjest.

Kui tihti ta mängib videomänge?

Mõned korrad nädalas, ja ka mingi tund poolteist järjest.

Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata siis telekat, veeta aega ekraanimeediumite ees?

Otseselt mitte. Tunde järgi käib see reeglite seadmine. Et kui üks film on kokkulepitud ja, et vaadatakse, et siis kui film saab läbi siis on kõik, multifilmidega.

Aga kas olete olnud sunnitud piirama seda aega kaua laps võib vaadata?

Ja.

Millise ekraanimeediumi puhul peate piiramist rakendama?

videomängu. videomängu võiks ta mängida päris-päris kaua järjest. Telekat ei vaata ta, nii kaua järjest. Ja kui DVD saab ka läbi, siis on loomulik, et pannakse telekas kinni.

Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu mida teie laps vaatab?

Jaa. Igal juhu.

Kas oskate põhjendada miks?

Kui on ikka vägivaldne arvutimäng, siis... või siis videomäng, siis seda ometi ei lase mängida. Või, kui telekas näidatakse ka mingit jama, siis sellele pole ka mõtet, et laps näeb.

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib?

Mmm.. väga. Väga kursis. Oma pead ikka ei vaata.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

Lastele mõeldud sisuga programme, lastesaateid. Siukseid positiivseid, mitte neid Hiina või Jaapani animaseriaale kus Digimonid ja Pokemond ja värgid löövad välku välja ja tapavad üksteist.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Ainult siis, kui kõrvalt jälgib vahel näeb. Kui ise vaatan telekat ja siis tema näeb kõrvalt.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Aint siis kui ma tean mis sealt tuleb.

Aga arvutit kasutada üksi?

Jah, siis kui ma tean, et ta on Mudilas...mudila lehel. Seal ta orienteerub hästi.

Kas ta videomängu võib mängida üksi?

Ja. Siis kui ma tean, mis mängu ta mängib.

Kui palju aega teie hinnanguliselt teie laps kasutab erinevaid ekraanimeediumeid üksi?

Ma arvan, et umbes ühe kolmandiku ajast äkki.

Kas on olukordi, kus te peate lapsele seletama ekraanil toimuvat?

On ikka vist... ma arvan. Mingid reklaamid näiteks. Kui ta midagi ei tea siis ta küsib, et mis see on.

Kas te kontrollite lapse arusaamist programmi sisust?

Jaa. Ikka küsin, et mida ta vaatab ja nii. Või siis ta ise ka kutsub vaatama, et tule vaata.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit, või siis arvutit või videomängu

vaadata?

Lapse poolt.

Millistel aegadel, kas siis hommikul, lõunal, õhtutul toimub peamiselt erinevate ekraanimeediumite kasutamine?

Õhtul tavaliselt tööpäevadel. Nädalavahetusel ükskõik mis aegadel.

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Mina panen või siis mu elukaaslane.

Ja arvuti ja videomängu?

Samuti ikka ise paneme.

Kas lapse poolses ekraanimeediumite kasutamises on teie hinnangul erinevus, kui võrrelda kasutamist nädala sees ja nädalavahetusel?

Jah. Nädalavahetusel on rohkem.

Kas teete ise esimesena valiku, et millise sisuga programmi teie laps vaadata võib, või mida ta vaatama hakkab?

Koos teeme tavaliselt...Või ei.. laps ise teeb ikka.

Kas on olukordi, millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi või siis mängida või mõnda tegevust arvutis?

Ja on ikka.

Millistes olukordades seda teete?

Siis, kui lastesaade hakkab telekas. Või siis kui...siis kui midagi muud pole teha. Või siis ka kui endal on vaja midagi teha ja tal muidu oleks igav.

Kas teie hinnangul erinevad ekraanimeediumid, mida teie laps vaatab, on tema jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või kanalid, kust ta midagi õpib?

Mõlemat. Osadest kohtadest ikka õpib ka midagi. Multikast näiteks. Näiteks Hello Kitty multikas, kus õpetab, et tuleb hambaid pesta korralikult ja.... et tuleb pissil ära käija ja et tuleb käsi pesta ja...Ja lastekas.ee sealt õpib ka igast asju.

Ja kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks?

Ja Hello Kitty DVDd sai selle eesmärgiga ostetud.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

Ja on küll.

Miks see teie meelest oluline on?

Mmm.. ikka on oluline, et laps sealt mingit jama ei vaataks. No ma ei taha, et ta mingit jubedat seebikat vaataks näiteks ja muud siukest ajupesu. Ja siuke noh liiga julm ja vägivaldsed saated on ka .. et ei tahaks et ta siukseid vaatab.

Kas peate vajalikuks piirata kui palju teie laps telekas vaatab, arvutis, mängib?

Jah. Pean küll vajalikuks, sest seda liiga palju pole ka hea.

Ja miks on vaja seda kontrollida?

No selleks, et ta ikka muid asju ka teeks, et mängiks ja joonistaks ja liiguks ringi ikka ka... Et ei ole vaja istuda ja vaadata mingeid multikaid ainult.

Kas teie meelest on teie lapsele praegusele vanusele sobiva sisuga programme piisavalt?

Ja on küll. Väga palju. DVD-sid on ikka väga-väga palju. Ja arvutis on ka igast lehekülgi, mis nagu sobivad.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Mõnikord küll, aga mitte valdavalt.

Kui vana te olete?

28

Mis valdkonnas te töötate?

IT

Milline on teie haridus?

Kõrgharidus

Aitäh intervjuu eest. Soovite Te lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Mmm..pole tänu väärt.

Lisa 8 Intervjuu 7

Kristina

Intervjueeritava tähis N5 (26)

Kui suur on teie pere?

Meil on kolm liiget.

Kui vana on teie laps?

Saab kahe kuu pärast nelja aastaseks, et siis peaaegu nelja aastane.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

On.

Mitu?

Kaks.

Ja kus ruumides nad asuvad?

Üks on all elutoas ja teine meie magamistoas.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Jah, kaks.

Kas teil on kodus kasutusel videomängukonsool?

Jaa.

Kas teil on kasutusel DVD mängija või videomakk?

Jaa, DVD mängija.

Ja milliseid neid võib teie laps vaadata või siis kasutada?

Mmm..Telekat vaadata, ja videomängukonsool.. või noh sellega, selles mängida.

Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Eee.. Selles suhtes, et kuidas kunagi. Ta ... Keegi on alati ikka temaga koos seal ruumis, aga me alati niimoodi, ise me ei vaata ka seda saadet, mis niimoodi tuleb just.

Et isegi, kui te ise ei vaata, siis keegi viibib samas ruumis lapsega kui ta vaatab?

Jah ruumis on, et kui tal mingi küsimus on, siis oleme olemas ikka.

Ja mängude puhul? Kas ta mängib neid üksi või koos mõne pereliikmega?

Ei mängu ta mängib koos, mis on sellised, et mida peab nagu ühendama.

Ja kellega ta peamiselt mängu mängib?

Issiga.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Eee...Ja ikka igapäev ikka natukene jah.

Ja mängu mängib?

Ei neid hästi harva.

Umbes kui palju aega ta veedab igapäevaselt teleri ees?

Eee... noh ma ei tea pool tundi või nii umbes äkki.

Kas ta vaatab rohkem hommikuti, lõunal või õhtuti?

Õhtuti rohkem. Siis kui me koju tuleme lasteaiast ja töölt.

Kas on mingi kindel saade mida ta vaatab või siis vaatab ta peamiselt DVD-sid?

Ei. Et saated on. Et just ongi need lastesaated, mis hakkavad ETV2 pealt. Et siis neid ta nagu niimoodi vaatab. Siis nii kaua, kui ta ise vaatab ja siis mingi hetk ta tüdineb ära, ja läheb teeb mingi oma asju ja.

Kas te olete pidanud piirama aega mida ta teleka ees veedab?

Me niimoodi otseselt mingit piiri me ei ole pannud, aga vahel, kui ta ikka tõesti ainult vaatab ja vaatab, siis on niimoodi, et üle poole teise tunni ma ei ole tal lasknud tal niimoodi järjest vaadata seda telekat.

Ja kas olete pidanud piirama ega kui ta mängib videomängu?

Seda ei ole, et ta mängib seda nii harva.

Kas olete täheldanud erinevust kui võrrelda lapse teleri vaatamist nädala sees ja nädalavahetusel?

Pigem võibolla nädala sees vaata rohkem. Sellepärast, et nädalavahetusel me alati teeme mingeid muid toiminguid ja käime kuskil ringi ja. Aga just, et siis kui me kodus oleme nagu, et... Et pigem siis nädala sees ja õhtuti.

Ja siis vaatab ta peamiselt..?

Seda õhtust lasteprogramm EVT 2st ikka peamiselt, harva kui midagi muud.

Kas te peate vajalikuks kontrollida selle programmi sisu mida ta vaatab?

Ma ei tea, ei pea. Tolles ETV programmis, seal nagu ei ole niiväga vägivaldseid multikaid, et seda väga ei ole kontrollinud. Aga muidu üldiselt pean ikka oluliseks. Ikka jah.

Kui kursis olete üldiselt erinevate saadete sisuga mida teie laps jälgib?

Ja. Ikka tean mida ta vaatab, seda oleme ikka jälginud.

Ja milliseid videomänge ta mängib?

See on selline näiteks üks mingisugune selline väike loomake, keda tuleb seal pesta ja hoolitseda seal tema eest, mingi selline mäng on ja... ja siis on mingi joonistamine... Et need ongi need kaks mängu mida ta mängib. No me oleme talle ainult kaks mängu leidnud, mis on sobiva sisuga temale meie meelest. Mängudega on ju, et peamiselt on ikka jube palju vägivalda, ja hirmutavad ka.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud programmi?

Eee... ta otseselt siis ei vaata, ta ikka tegeleb enda asjadega. Võibolla siis kui telekas käib taustaks ja kui ta mängib, et siis ta võib mõnda asja niimoodi näha, aga ta niimoodi ta ei istu ja ei vaata.

Kas on esinenud olukorda, millal ta ei ole nähtu sisust aru saanud ja tuleb küsima, et mida ta nägi?

Pigem niimoodi ei ole, et ta ise tuleb küsima. Aga kui mina ise näen, et ta vaatab telekas mingit.. et on mingi asi on selline, noh ma ei tea näiteks täna päeval just. Et oli saade mingisugusest hästi suurest mehest.. oli just mingisugune saade seal telekas ja ma nägin, et ta vaatas korraks seda niimoodi ehmunult ja siis ma ise seletasin talle, et tead, et kui sa nii palju sööd komme ja igasuguseid selliseid asju, siis võib väga paksuks minna ja... Et ma ikka üritan ise märgata ja kohe seletada.

Kas ta oskab ise telekat tööle panna?

Ei. Ta oskab seda käima panna, aga meil käib see läbi PlayStationi ja sealt ta edasi ei oska enam minna.

Kui laps ütleb, et ta tahab telekat vaadata, kes valib programmi või siis saate mida ta vaatama hakkab?

Ta ikka ise ütleb mis ta tahab vaadata. Meil on osa selliseid lastesaateid lindistatud ka. Ta vahepeal siis ütleb et ta tahab, ma ei tea Nõiakivi või mingit sellist värki vaadata... ja näiteks Nukitsamees ka, ma tean, et ta ise tegelikult kardab seda, aga ta ikkagi ta tahab seda vahepeal vaadata. Et.. noh .. Ma

räägin talle, et oled sa ikka kindel, kas sa tahad seda vaadata, et seal on vahepeal õudseid kohti ka – ei ma ikka tahan, ma ikka tahan, et noh. Ja siis kui on aeg käes siis, ei ma ikka ei taha rohkem enam, siis läheb ruttu kuskile ära või tahab, et kinni pannakse telekas. Et noh üldiselt, ma ikkagi ma üritan teda niimoodi nagu suunata, aga kui ta ikka tahab midagi muud, siis ma nagu ei aja seda enda peale... enda soovi talle peale.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata või siis videomängu mängida?

Ta ise küsib.

Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi?

Ja. (Naerab)

Millal näiteks?

Kui on vaja endal midagi teha, näiteks süüa teha või koristada midagi.

Kas teie hinnangul ekraanimeediumid on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või õpib ta ka neist midagi?

Mmm... meelelahutus. Et Mõmmi Aabitsat ta siin vahepeal vaatas, aga need ei paku talle enam huvi ja need tähed on tal juba nagu kõik selged. Ja need nagu Nõiakivid ja ..ja sellised asjad, mis tal praegu lemmikud on, et sealt vist ei ole nagu eriti midagi õppida, ainult tantsivad ja laulavad ja räägivad, siis on ikka meelelahutus jah.

Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks?

Eee... ei ei olegi. Kunagi võibolla tõesti, kui see Mõmmi Aabits tuli, et siis me nagu näitasime talle seda, et ta tähti õpiks, aga muidu...Aa üks saade on ikka, see Keskkonnake, mis käib. See räägib loodushoidmisest ja taaskasutamisest pakenditele ja..ja et siis me oleme ka rääkinud, et peab ikka sorteerima prügi ja pesema pakendid ära ja kõiki siukesi asju. Et see nagu on selline õpetlik ja see talle meeldib.

Kas te peate oluliseks kontrollida sisulist poolt mida teie laps telekast vaatab?

Jaa, pean küll.

Miks?

Emm... lapsele ei sobi ju vaadata igasuguseid saateid... et siis näiteks liiga vägivaldseid või selliseid

julmi. Ja lisaks veel see ka ju, et ta ei saa nagu veel kõigest aru ka tegelikult.

Kas teie meelest tuleb kontrollida aega mida laps veedab teleka ees?

Ja kindlasti...Ma arvan, et kui liiga palju vaadata, siis see on nagu aja raiskamine nagu ju tegelikult, et võiks nagu ju hoopis midagi muud teha. Ma ei tea mingi joonistada või midagi.

Kas teie meelest on väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

Mmm.. jah ma arvan küll jah. Võibolla kui enne ei olnud seda ETV2, et siis nagu ei olnud, et siis nagu olid hästi vägivaldsed multikad. Ma ei teagi..ma arvan, et on piisavalt.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Mmm..ma arvan, et kui on siuke hariv saade siis isegi võib, et nagu see Keskkonnake on tõesti, et laps saab sellest aru, et prügi tuleb sorteerida ja nii, aga... Aga üldiselt mitte.

Kui vana te olete?

26

Mis valdkonnas te töötate?

Finants

Milline on teie haridus?

Kõrgharidus

Aitäh intervjuu eest. Soovite lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Ei aitäh

Lisa 9 Intervjuu 8

Marko

Intervjueeritava tähis M3 (27)

Kui suur on teie pere?

Mis mõttes, et kui palju meid on või?

Jah, et mitu pereliiget on teie peres?

Kaks siis.

Kui vanad on lapsed teie peres?

Kaks.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Ja.

Mitu?

Üks.

Ja kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Jah.

Mitu?

Ka üks.

Kas teil on kodus kasutusel videomäng?

Ei.

Kuid DVD või video mängija?

Ja, DVD mängija.

Nii ja milliseid neist siis võib teie laps vaadata või siis kasutada?

Telekat ikka vaatab ja multikaid DVD pealt ikka vaatab.

Aga arvutis ei tee midagi?

Eriti mitte. Pilte vaatame ainult. Rohkem midagi, ja seda ka väga harva.

Selge. Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos teiega?

Mmm... multikaid üksi, kuid mm... telekat ei vaatagi. Multikaid ise vaatab üksi jah.

Kas ta vaatab peamiselt siis DVD-sid või mõnda lastekanalit?

DVD-sid ikka pigem.

Ja arvutist pilte? Kas ta neid vaatab üksi?

Seda vaatab koos minuga.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Ei vaata. Ei

Aga arvutit kasutab?

Seda ikka üli harva. Mõned üksikud korrad, millal ta on vaadanud pilte sealt. Muud nagu midagi. No võib vist öelda, et praktiliselt ikkagi ei tee ta seal midagi veel ikka.

OK. Keskendume siis peamiselt telekale ikka. Umbes kui sageli ta telekat vaatab? Kas on mingid kindlad päevad?

Nädalavahetustel pigem ainult. Nädala sees nagu eriti ei vaata. See ei ole vaatamine, kui ma vaatan ja ta seal vahepeal vaatab või mööda kõnnib või midagi.

Kui kaua ta keskmiselt järjest veedab aega telekat vaadates?

Tund aega ta suudab korraga seal olla, rohkem mitte. No ja siis ta mingi ka... alati ei vaata ainult järjest, vaid ajab seal oma asju ja mängib vahepeal.

Mhm.. kas olete täheldanud, et millistel aegadel, kas siis hommikuti, lõunal või õhtul ta sagedamini vaatab?

Pigem hommikuti. Just nagu just siis kui ma veel ise päris ärkvel veel ei ole, aga ta juba tahaks ärgata. Siis nagu...mõnikord ikka õhtuti ka. Aga päeval eriti tihti ikka ei juhtu, et vaataks, siis on palju muuda ka teha ja me pole tihti siis isegi kodus.

Kas te peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu mida teie laps vaatab?

No ikka. Aga ega ma peale multikate talle ei pane sinna midagi. Mingit *actionit* ma ei peane talle ikka (naerab).

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

No multikai ikka, et tal peamiselt ongi need oma DVD-d mida ta võib vaadata. Kõik, mis ta DVD-de peal on OK. Telekat nagu ei tea, sealt ei ole vist väga midagi olnud vaadata minu meelest.

Umbes kui palju DVD-sid tal on?

Mingi kümne ringis ma arvan.

Miks on teie meelest oluline kontrollida saadete sisu mida teie laps vaatab?

No..ee.. ma ei teagi. Vast selleks, et kõik ei ole talle veel päris sobiv. No ee... ikka peab vaatama jah, et päris *actionit* ei sobi nagu vaadata, et veits nagu noor veel ikka selle jaoks (naerab).

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib?

Väga (naerab). Ma ise ka vaatan neid multikaid.

Kas te vaatate alati koos lapsega multikaid kui ta vaatab?

Ei, mitte alati. Aga ikka mõnikord vaatan jah.

Kas on olnud olukordi, kus te peate lapsele seletama ekraanil toimuvat?

Ei, seda ei ole olnud. Pole nagu olnud nii, et peaks midagi seletama. Ta ei vaatagi nii palju.

Mhm.. Kas te kontrollite lapse arusaamist programmi sisust?

Mitte väga... nagu eriti ma arvan. Ei tule ette küll.

Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata telekat?

Ei ole nagu olnud vaja. Ei. Ta vaatab nii harva ja siis ta ka pikalt ei vaata nagu.

Kas teie laps vaatab peamiselt DVD-sid telekast tulevat programmi?

No kui ta vaatab, siis ta vaatab ikka peamiselt oma multikaid plaatidelt jah.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Ei tea. Mitte nagu väga. Teada ei huvita need väga. Siis kui mina vaatan, siis ta mängib ja ei tunne eriti huvi selle vastu ja jalutab lihtsalt mööda. Võibolla korraks jääb vaatama, aga muidu nagu mitte. Mõnikord istub ka mul kõrval, aga see on harva.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Multikaid küll jah.

Kui palju aega, teie hinnangul, veedab laps televiisori mängimise ajast teleri ees üksi?

No kui ta neid multikaid vaatab, siis ikka päris palju. Ma alati ise ei viitsi neid vaadata. Samas ..no ma ei tea äkki pool ajast vaatab oma multikaid üksi ja siis nagu selle teise poole ma ka vaatan koos temaga siis... no ma ei oskagi öelda seda nüüd siin.

Et hinnanguliselt pool ajast vaatab ta telekat üksi?

No umbes nii võiks see olla ma pakun jah. Võibolla ka tibia rohkem ikka.

Kuid kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit (arvutit, videomängu)

vaadata?

No kui kodus oleme siis lihtsalt telekat vaadata siis nagu... ei aga muidu ikka tema tahab, et multikat vaadata.

Ja kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Seda teen ikka mina. Ta oskab pulti tuua aga tööle ta ei pane ise.

Kes valib... et kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga programmi teie laps vaadata võib, või lubate lapsel ise valida mida ta vaadata soovib?

Ta vaatabki ju ainult multikaid. Aga ikka ise valib.

Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi, multikat?

Väga vähe.

Millal näiteks?

mmm... näiteks mõnikord..rohkem nagu nädalavahetustel ma olen pakkunud, kui veel endal mul nii väga ergas ja siuke pole olla.. siis nagu mõnikord. Aga muidu üldiselt mitte.

Kas teie hinnangul telekas on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või õpib ta neist midagi?

Ma arvan et mõlemat. No midagi ta ikka sealt õpib vast... Midagi ikka jääb ju kõrvade vahele ka lõpuks (naerab).

Mhm.. Ja kas oskate äkki tuua mõne näite multikast, millest ta teie meelest õppinud on midagi?

Sellist otsest näidet ei oska tuua küll kohe nii..noh näiteks...et siis äkki ta õpib seal sellist üldist pilti juurde. Nendes Hello Kitty multikates õpetatakse küll tegelt ju, et oma tuba peab koristama ja ..emm... Ei no ei oskagi kohe midagi konkreetset nimetada hetkel... aga ma arvan, et ta ikka saab seal küll midagi peale meelelahutuse.

Mhm.. kuid kas olete püüdnud kasutada mõnda saadet konkreetselt eesmärgiga oma lapsele millegi õpetamiseks?

Ei.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt mida teie laps telekast vaatab?

Eino muidugi on.

Miks?

Eee.. no ilmselt eelkõige selleks, et emm.. no ta ikka ei saa kõigest päris aru ma arvan. Ja ilmselt selleks, et ta igasugust jura ei vaatamine ikka mis ei ole mõistlik lapsele.

Kas peate vajalikuks piirata kui palju teie laps telekat vaatab?

Ma praegu veel ei pea, ta ei vaata nii paljugi. Aga eks see tulevikus paistab, et kuidas asjad täpselt lähevad. Praegu veel küll ei pea piirama.

Kas teie meelest on väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

Emm... Ma arvan küll. Minu meelest on küll neid valikuid täiesti piisavalt, mõnikord isegi nagu liiga palju juba.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Näiteks õpetamiseks keelt, käitumist, tähti, numbreid?

Minule abi... Ei tea. Ei usu nagu eriti, et võiks. Minule mitte.

Kui vana te olete?

Püha.. 27 vist. Eee...Jah 27 (naerab)

Mis valdkonnas te töötate?

Metallitöoline

Milline on teie haridus?

Keskeri

Aitäh intervjuu eest. Kas soovite lõpetuseks veel midagi lisada?

Ei aitäh.

Lisa 10 Intervjuu 9

Siret

Intervjueeritava tähis N6 (30)

Kui suur on teie pere?

Meid on neli.

Kui vanad on lapsed teie peres?

Vanem on seitsme aastane ja noorem on kümme kuud alles.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Jah on.

Ja mitu telekat teil on?

Üks.

Kas teil on kodus kasutusel arvuti?

Jah, kaks.

Aga kas teil on videomängukonsool?

Ei ole.

Ja DVD või video mängija?

DVD on olemas.

Ma oma bakalaureuse töös uurin lapsevanemate strateegiaid kuni nelja aastase laste puhul, et oma vastustes lähtuge siis palun pere noorimast lapsest.

OK.

Milliseid teil kodus leiduvates eelnevalt nimetatud.. siis telekas, arvuti ja DVD võib teie laps vaadata?

Otseselt ei ole me tal midagi keelanud, et ta võib teoreetiliselt neid kõiki kasutada...Aga üldiselt, ta nii väga nagu veel ei vaatagi, et teda nagu ei huvita need veel. Ta pigem mängib oma asjadega või teeb midagi. Ja.. No telekat ta vaatab mingi väga minimaalselt.. väga harva ainult. Mõnikord, siis kui mingi reklaam või multikas korraks, aga ta nii ei istu seal ees pidevalt. Telekas ongi ainuke, mis teda mõnikord natuke huvitab.

Ok, kuid kas ta üldiselt siis vaatab üksi või koos mõne pereliikmega?

Üksi ta küll ei vaata...Ainult siis näeb, kui me ise midagi vaatame...Et kui me ise parasjagu vaatame midagi siis ta.. et siis ta mõnikord ka jääb vaatama nii korraks.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Siin ongi see, et ma ei tea, kui palju ta realselt vaatab nagu. Ta on küll seal teleka ees ja telekas võib täitsa rahulikult mängida, aga ta ei vaata seda pidevalt ju. Ta on teleka ees mingi osa kindlasti igapäev.

Umbes, kui palju aega veedab teie laps igapäevaselt telekat vaadates?

Vaatamist on väga vähe... ta nagu ei vaata otseselt. Väga vähe..ma ei oska seda isegi öelda mingi veerand tundi ma pakun.. seda on tõesti väga raske hinnata nii.

Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata telekat?

Tema puhul nagu ei ole, et pigem, kui ma kedagi piirama pean siis on see juba vanem tüdruk. Tema nagu vaatab realselt juba, aga... väiksemat ju ei huvita veel see isegi.

Kas laps vaatab peamiselt DVD-sid või siis telekast tulevat programmi?

Tema vaatab... kui ta midagi vaatab siis on need põhiliselt reklaamid ja mõned eriti titekad DVD-d ka nagu need „Teletupsud“. Mõnikord on ta koos õega ka teleka ees, kui see oma multikaid vaatab. Põhimõtteliselt vaatab ta mõlemaid. See selles suhtes oleneb sellest ka, et kellega ta koos üldse vaatab.

Aga need „Teletupsud“, et millal ta neid vaatab muidu?

Ma mõnikord olen pannud neid talle ise.. noh kui päeval ei ole midagi eriti teha näiteks, et siis. Siis ongi, et vaatame neid natuke.

Kas peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu mida teie laps vaatab?

Ei tea...ei pea veel. Ta ei vaatagi ju praktiliselt midagi, et pole midagi vaja veel kontrollida. Suurema lapse puhul küll juba aga ..seda veel ei ole.

Kui kursis olete erinevate programmide sisuga, mida laps jälgib?

Selles suhtes, et kui ta on teleka ees koos minuga ja ma vaatan, enda saateid siis ma olen küll kursi ju. Aga samas kui nad istuvad õega seal ja vaatavad mingeid multikaid, siis ma ise seal juures ei ole küll..aga ma tean ikka, et nad vaatavad multikaid.

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

No oma tupsusid võib vaadata näiteks ja siis multikaid koos õega näiteks.

Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Ta on minu juures küll, kui me vaatame, aga ta mängib siiski samal ajal ise, mitte ei vaata telekat. Teda ei huvita need saated veel absoluutselt. Ainuke, mis teda natuke huvitab on reklaamid. Ja siis ka, et mitte kõik reklaamid, et on mingid kindlad, mis talle meeldivad.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Mmm...Ei ütleks...

Kui te vaatate telekat koos lapsega, kas te seletate ekraanil toimuvat lapsele?

Ei tea ... üldiselt vist mitte nagu.

Kelle poolt tuleb teie peres tavapäraselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

Põhimõtteliselt me kõik ise otsustame millal ja mida me vaadata tahame.

Kas on mingid kindlad ajad päevas millal peamiselt toimub teleka vaatamine?

Peamiselt vaatame hommikul ja õhtul rohkem. Päeval nagu eriti mitte.

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Mina või siis mu elukaaslane paneme ikka üldiselt.

Kas lapse poolses ekraanimeediumite kasutamises on teie hinnangul erinevus, kui võrrelda kasutamist nädala sees ja nädalavahetusel?

Ei tea. Minu meelest mitte nii väga.

Kas teete ise esimesena valiku, millise sisuga programmi teie laps hakkab vaatama, või teeb valiku laps?

Seda valin ikka ise. Tema ei vali veel midagi.

Kas on olukordi millal te ise pakute lapsele võimalust vaadata mõnda multikat või midagi?

On küll mõnikord, aga tema puhul see ei toimi veel ju. Tema huvi igasuguste multikate vastu on nii väike, et ma võin talle pakkuda seda multikat, aga... et ega ta seal ei püsi.

Kas teie hinnangul ekraanimeediumid on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või kanal kust ta midagi õpib?

Pigem on need kanalid kus... mis juhulikut tõmbavad ta tähelepanu. Seda, kas ta sealt midagi õpib, seda ma ei ole nüüd küll täheldanud. Ma ei usu tegelikult, et.. ma arvan et veel ei ole kumbagi.

Kas te kasutate või siis olete püüdnud kasutada mõnda ekraanimeediumit oma lapsele millegi õpetamiseks?

Ei ole.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt, mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

Praegu veel ei ole, aga tulevikus kindlasti. Et siis, kui ta telekat realselt vaatama ka hakkab, siis küll peab jah.

Miks?

No see... mmm... selleks, et... igasugused saated ei sobi ikka lapsele vaatamiseks lihtsalt.

Kas peate vajalikuks piirata aega kui palju teie laps telekas vaatab ?

See on täpselt sama nagu eelmine vastus... veel ei ma näe ma selleks küll mingit vajadust, kuna seda vaatamist ei toimugi veel praktiliselt. Aga siis kui ta ise juba rohkem huvitaud on ja ikka liiga palju tahab mingisuguseid multikaid vaadata, kindlasti.

Aga miks see teie meelest oluline on, et laps liiga kaua teleka ees ei istuks?

See ei ole ju talle hea.. Laps peab ikka muid asju ka tegema nagu mängima ja...ja liikuma. Noh siukseid reaalseid tegevusi ikka. Mingi... See kui ta seal istub niimoodi, siis see nagu ei anna talle midagi tegelikult.

Kas teie meelest on teie lapse vanustele väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

Ei tea, et selles suhtes, kas nii väikesele ongi üldse vaja mingeid erinevaid programme... ma nagu arvan, et .. ma ei usu, et ta üldse peaks veel nii palju vaatamagi ta on ju alles kümne kuune.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Tulevikus küll ma usun. Et siis kui ta juba natuke rohkem huvi ise näitab, et siis kindlasti..mingi numbraid, tähti või midagi sellist ehk.

Kui vana te olete?

Ma olen 30aastane.

Mis valdkonnas te töötate?

Hetkel ei töötagi, olen lapsega kodus, aga muidu kliendihaldur.

Milline on teie haridus?

Kõrgahridus.

Aitäh intervjuu eest. Soovite Te lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Ei

aitäh.

Lisa 11 Intervjuu 10

Ago

Intervjueeritava tähis M4 (23)

Kui suur on teie pere?

Kolm inimest

Kui vana on laps teie peres?

Pooleteise aastane.

Kas teil on kodus kasutusel telekas?

Jah.

Mitu telekat teil on?

Üks.

Kas teil on kodus arvuti?

Jah on.

Ja mitu?

Emm.. kaks arvutit.

Videomängukonsool?

Jah.

On teil DVD või video mängija?

Jah. DVD on.

Ja milliseid neist teie laps vaatab või siis kasutab?

No ta vaatab telekat ja DVD-sid.. arvutit mitte, nii.. et telekat ja DVDsid ikka vaatab.

Mhm. Kas teie laps vaatab televiisorit enamasti üksi või koos mõne pereliikmega?

Ta... et see on kuidas kunagi, et on nii, et ta vaatab üksi enda multikaid või DVD-sid või midagi, aga koos vaatame ka..aga...ma ei teagi, see oleneb, mida ta vaatab täpselt. Aga ma arvan, et...

Peamiselt üksi vaatab oma DVD-sid ja multikaid.

Mhm. Kellega ta peamiselt koos vaatab?

Üldiselt koos emaga, aga ta on emaga rohkem aega koos ka, et juba selleks on rohkem vaatamist emaga.

Kas teie laps vaatab telekat igapäevaselt?

Mmm... no.. küllaltki jah.. Et on päevi, kus ta ei vaata ka muidugi, aga ...aga ikka päris sageli vaatab.

Kui palju aega ta veedab teleka ees igapäevaselt?

See sõltub ka, et.. Et ega ta väga pikalt ei viitsi vaadata. Ta vaatab 30 minutit, kuni tund aega. See oleneb, kuidas tal endal just tuju on. Mõnikord ta ei taha üldse vaadata ja samas teine kord on nii, et ta ainult vaataks ja muud ei tahagi teha.

Kas ta vaatab peamiselt telekast tulevat programmi või siis DVD-sid kui ta vaatab?

No talle rohkem meeldivad DVD-d minu meelest. Et ta pigem nagu vaatab neid.. no nende eest ta püsib vähemalt kauem.

Mhm. Kas olete seadnud ajalise piiri, kui kaua teie laps võib vaadata telekat?

Ei, seda ei ole. Ei. Et, ta vaatab ise mingi aja ja siis ta tüdineb ära ja tuleb sealt eest ära ja hakkab oma asjadega tegelema või mängima..Või siis kui ta jääb kauemaks vaatama, siis ütleme ise, et aitab vaatamisest.

Kas te peate vajalikuks kontrollida erinevate programmide sisu mida teie laps vaatab?

No ma ei tea. Mingil määral eks ikka kindlasti..aga...

Miks see teie meelest oluline on?

No, et kui ta vaatab oma mingit multikat või DVD-d, siis nagu ei ole vaja iseenesest minu meelest nagu kontrollida nii väga. Aga, kui me ise vaatame midagi ja ta ka tuleb sinna vaatama, et siis ikka... et päris kõike ei tasu talle veel ikka näidata.

Ok. Kui kursis te olete erinevate programmide sisuga mida teie laps jälgib?

Kui on DVD-d eksju, no siis on ju teada mis sealt tuleb, et... kui on Lotte multikas siis...mmm.. seda on ta vaadanud juba nii palju, et see on juba pähekulunud meile ka.. Aga kui ta vaatab nii oma multika kanalit, siis sealt ju tulevad ka nii multikad ainult, aga neid ma nii väga ei tea. Aga DVD-sid tean küll...

Millise sisuga programme teie laps võib vaadata?

No multikaid. Neid mis talle meeldivad. Ja siis siukseid saateid, kus ei ole vägivalda, nii et nagu mingit tapmist ja verd ei või ikka küll.

OK. Kas teie laps vaatab ka täiskasvanutele suunatud saateid?

Ma ei ütleks, et ta vaatab neid. Siis kui me ise vaatame siis ta on küll seal samas, aga ta ei vaata nagu otseselt. Mõnikord vaatab korraks, aga seda on nii vähe, et ta nagu..ei kesk.. minu meelest ta ei keskendu sellele, et ta pigem nagu ei vaata.

Kas te lubate oma lapsel üksi vaadata telekat?

Mmm...Jah.

Ja kui palju aega ta teie hinnangul ta veedab üksi vaadates telekat?

Siis kui ta oma multikaid vaatab, siis vaatab üksi. Aga see sõltub täpselt, et kui ei ole hetkel aega vaadata koos temaga siis ta nagu vaatab üksi mõnikord küll.

Kas... kui te vaatate koos lapsega kas on olnud olukordi millal te peate seletama lapsele

ekraanilt nähtut? Et laps ei ole arusaanud näiteks?

Ma ei tea. Ei ole.

OK, aga kas te olete ise kontrollinud lapse arusaamist sisust?

Emmm.. mis moodi?

Näiteks esitanud küsimusi sisu kohta?

Ei ole nii nagu.

Kelle poolt tuleb teie peres tavaliselt initsiatiiv televiisorit vaadata?

Ma arvan, et ... et ...me ise pakume äkki. Et kui meie ise ütleme, et kas sa tahad vaadata natukene multikat, et siis.

Kas on mingi kindel aeg päevas kus laps vaatab telekat?

Päris nii ühte kindlat aega ei ole, see on kuidas kunagi. Päeval vaatab ta emaga ja õhtuti, siis kui ma ise ka kodus olen, siis ta ka mõnikord ikka vaatab, aga pigem nagu ikkagi päeval üldiselt.

Kuid kui võrrelda vaatamist nädala sees ja nädalavahetusel, kas selles on mingeid erinevusi?

Nädalavahetustel ehk vaatab rohkem. Aga see jälle... see ei ole ka siuke kindel reegel, et see oleneb mis me nädalavahetusel teeme täpselt...aga jah... mulle üldiselt tundub, et nädalavahetustel vaatame siiski rohkem.

Kes teie peres tavaliselt televiisori tööle paneb?

Me ise ikka paneme.

Kas on olukordi millal te ise pakute talle võimalust vaadata mõnda lasteprogrammi ?

Jah, on küll. Siis kui tahaks natukene puhata siis küll, et.. no siis pakume talle multikaid, siis saab ise natuke puhata. Ja siis ka kui midagi muud pole teha.

Teie hinnangul, kas multikad on teie lapse jaoks praeguses vanuses meelelahutusallikad või ta õpib neist midagi?

Ma pakun, et ta vaatab neid ikkagi rohkem meelelahutuseks, et siis, kui... siis, kui midagi muud teha ei ole siis ta vaatab neid. Aga ma ei tea, kas ta neist midagi õpib. No võibolla midagi, aga ma eriti ei usu seda.

Kas te olete püüdnud või kasutate multikat selleks, et laps sealt midagi õpiks?

Ei, ei ole. Pole näinud vajadust selleks.

Kas teie meelest on oluline kontrollida sisulist poolt mida teie laps ekraanimeediumitest vaatab?

On ikka jah. Peab kontrollima.

Miks see teie meelest oluline on?

No kõik saated lihtsalt ei ole lapsele sobivad. Ma arvan, et peab ikka jälgima, et ta mingit ..no sellist mingi väga hullu tapmist ja siukest ei vaataks...no näiteks mingid filmid, millest ta lihtsalt ei saa

veel aru.

Kas peate vajalikuks piirata aega kui palju teie laps vaatab aega teleka ees?

Ei pea. Veel ei pea. Ta ise tüdineb enne ära ikka, et ... ta ei vaata nii pikalt, ta ei ole seal ees ju terve päeva. Telekas võib ju meil isegi mängida, aga ta ei vaata seda.

Kas teie meelest on väikelastele sobiva sisuga programme piisavalt?

On küll jah. Ei ole nagu olnud probleemi.

Kas teie meelest erinevatest ekraanimeediumitest võib olla teile abi lapse kasvatamise juures?

Hmm..Ma ei usu eriti, et...mis mõttes abi kasvatamise juures?

No näiteks keelte, arvude, tähtede õpetamiseks?

Teoreetiliselt võib ju olla, aga me ei ole proovinud talle midagi nii õpetada.

Kui vana te olete?

23

Mis valdkonnas te töötate?

Klienditeenindus

Milline on teie haridus?

Kesk

Aitäh intervjuu eest. Soovite lõpetuseks veel omalt poolt midagi lisada?

Ei soovi, aitäh.

